

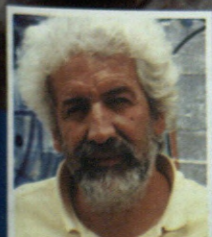

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

Urtebeteko Su-etena

EZ GELDIARAZI TRENA

Joseba Zulaika

“Ez dago distira hutsean biziko garen arriskurik”

Wielki hudebnik i kompozytor, RAJ-EM-EM otrzymał szereg prestiżowych nagród

ARANTZA
Etxe

Arantzazu Etxe

ARANTZA ARTEKO LORAK

Przemysław Łukaszewski
"Senz, nahi ashe, Euzkadi Marraz"

ARGIA, Harpidetza Saila: Zirkuitu Ibilbidea, 15. pabil. 20160 Lasarte-Oria (Gipuzkoa) • Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 • posta-e: harpide@argia.com • www.argia.com

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: Aitzol Goikoetxea

■ Urtebeteko su-etena:
Berkokatu eta
segi aurrera

9

■ J. Zulaika: «Bilbo toki
paradigmatikoa da»

26

■ Txistunaunak
sarean
harrapatuta

35

■ Gure mendea
«Trivial», CD-ROM
eta liburuan

40

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Irakurleak mintzo	5
POLITIKA	
Euskal Politikaren Termometroa	6
Urtebeteko su-etena: Berkokatu eta segi aurrera.	
Xabier Letona	9
Lizarrar-Garazi adierazpena zabalkundearen bila.	
Mikel Asurmendi	12
EKONOMIA	
Pentsioei buruzko eztabaida hauteskunde giroan piztu da.	
Daniel Udalaiz	15
EUSKARA	
Lezoko euskararen aroetan barrena eginiko ibilaldia.	
Amaia Olano	18
GIZARTEA	
Ekaitz arteko egunak prentsa kroniketan.	
Elisabeth Pombo	20
Lapurdiko kortsarioen urrezko arrantza.	
Nagore Irazustabarrena	24
Elkarrizketa: Joseba Zulaika	
Peru C. Saban, Jon Gerediaga	26
KULTURA	
Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Txistunaunak sarean harrapatuta.	
Estitxu Eizagirre	35
Jan iezadazu puntua, lehoiek badute Tarregaren berri eta.	
Beñat Doxandabaratz	38
Gure mendea ospatuko dugu «Trivial», CD-ROM eta liburuz.	
Nagore Irazustabarrena	40
Karramarro uhartean, altxorra non aurkituko.	
Beñat Doxandabaratz	42
ASTIA HARTUTA	
Argitalpenak	44
Agenda	47
Irrati-Telebista. Beñat Doxandabaratz	48
Bizia	52
Ihesi	53
Denborapasak	56
IRITZIAK	
Kultura: Xabier Portugal	34
Azkena: Joxemari Iturralde	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura eta Euskara Departamendua

Argitarapen honen editorko laguntzaile:

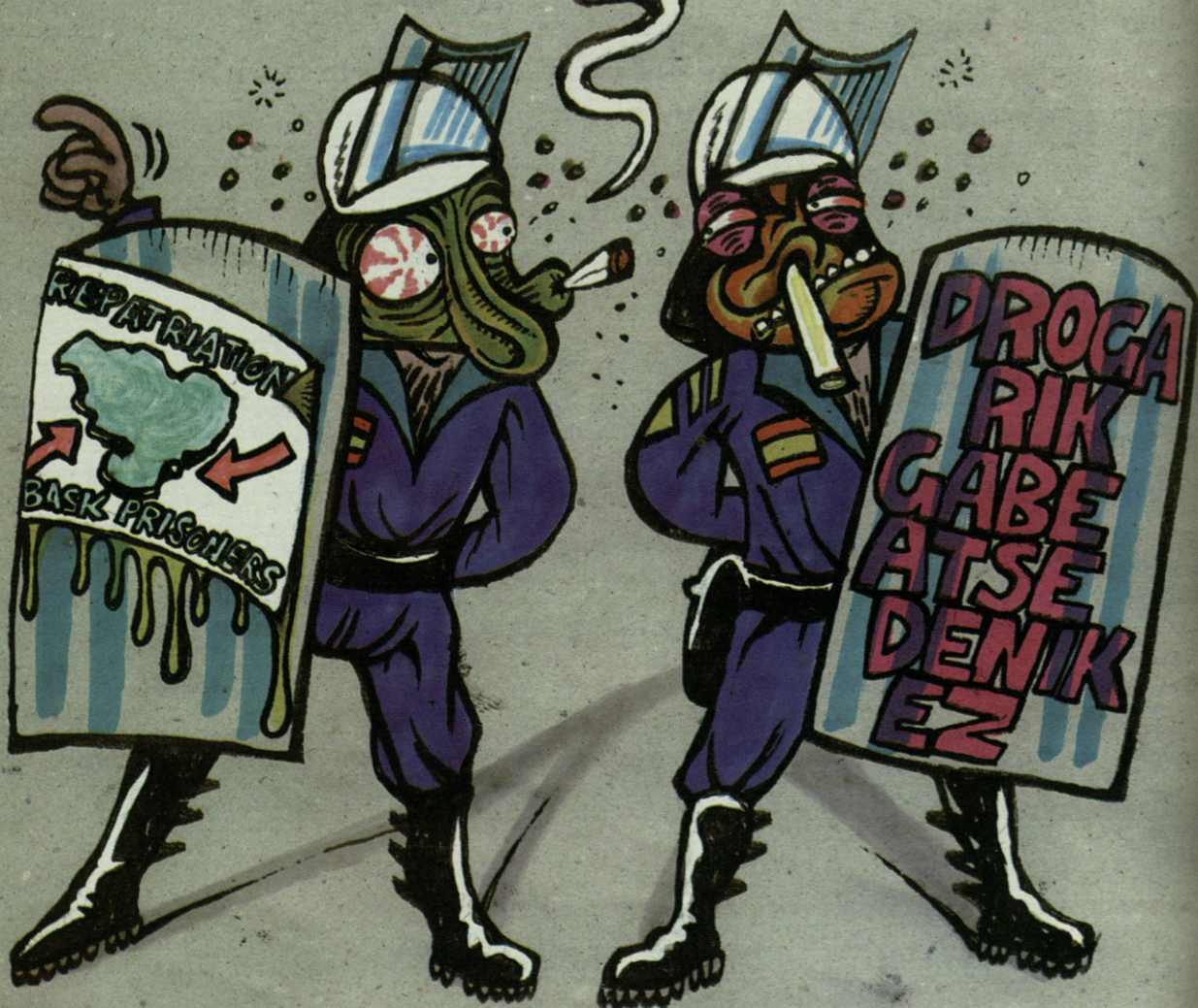
En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

GI... GI... GIRALDILLA
EZ AL ZEN BAKARRA?

... DIOT NIK

ASISKO + XAMAR ©

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Nagore Irazustabarrena,
Onintza Irueta, Xabier Letona, Eriz
Zapirain.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Grafismoa: Aitzol Goikoetxea.

Administrazioa: Marijo Aierza.

Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
Urruzmendi.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
Soraluze, Bego Zuza.

Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45.

Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/

943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122
Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3.
ezkerra. 31011 Iruñea.

Tel.: 948 17 80 78. Faxa: 948 17 80 77.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria..15.000 pezeta.

Ipar Euskal Herria.....717 libera.

Espainia.....15.000 pezeta.

Beste atzerriak.....19.300 pezeta.

Airez.....30.225 pezeta.

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

Enrike operatu

Arrasatetik 800 kilometrotara dago gure anaia, Murtziako espetxean. Eguna joan, eguna etorri, han dabil atzera eta aurrera. Ahal duenean behintzat, azken zortzi hilabeteak makuluarekin ari da eta, azken hamabi urteetan orkatila izorratuta dauka eta ezkerreko oina ezin du lurrean jarri. Operatu behar dute, ligamentoplastia bat ei da komeni zaiona, nahiz eta oraindik ez dioten erabat zehaztu zer behar duen, ikusi duen azken traumatologoak akaso txertaketaren bat ere beharko duela esan dio eta. Ebaketa txiki bat eta listo, ikasketetan buru belarri ari den anaiak, kirola egin eta espetxe barruko beste pertsona normal batek egin dezakeen bizimodua egin ahal izango luke. Ez ba, ez dago ebaketa samur hori aurrera eramateko biderik. 1995ean, Carabanchelgo Espetxe Ospitaleko traumatologoak operatzea gomendatu zion. Traumatologo desberdinen eskutik eskura ibili ondoren, azkenean, 1998ko uztailaren Murtziako Ospitaleko ebaketa zerrendan sartu zen. Donostian bere konfiantzako mediku batek operatu dezan ere, Martutenerako traslado eskaera egin du baina ukatu egin zaio. Donostian berehala operatuko lukete baina ez da trasladorik. Pertsonaren eskubidea da konfiantzazko medikuak atenditzea, preso dagoenarena ere bai. Murtzian operatzeko ere prest dago, 98ko uztailetik zain da baina ez dago modurik. Zer egin behar da? Norbaitek erantzun beharko liguke baina erantzuteko ardura dutenen erantzuna isiltasuna da. Eta berriro datorkigu galdera: Zer egin? Zer egin gure senide presoen ingurunean, behin eta berriz horrelako injustiziak bata bestearen atzean errepikatzen direnean?

AGUSTIN LETONA
ARRASATE (GIPUZKOA)

Koxkekin bueltaka

ARGIAko azken alean, autoen abiadura moteltzeko Lasarten ipinitako koxkei buruzko eskutitza irakurri nuen. Donostiako koxka beltz eta hori famatuak ere aipatzen zituen. Errekaldetik Donostiara Ondarretatik sartu, baina hondartzako bidea hartu baino lehen eskuinera jo eta Bera-Berako bidea hartzen badugu, horietako bi topatuko ditugu. Lasar-tearrak esan bezala, gidariak bazterretik pasatzeko ahaleginak egiten dituzte paretik datarrenaren arriskutan.

Hori ez da larriena. Koxkak pasatuta eskuinera aldapa gora abiatu. Lehen zatian asfaltoa bota berri dute nola edo hala. Berehala, trenarentzako tunela egiten ari direla eta, desbioa dator. Bi karrilak bereizteko pibote berde batzuk daude lehenik, guztiak okerrak, bateren bat lurrean. Ondoren, bidea hain estua izanik, goitik datozen autoak guregandik zentimetro gutxira larri-larri nola pasatzen diren ikusiko dugu.

Urte luzez proiektua airean izan ondoren, zoriondu beharrekoak dira Donostiako Udalak buruturiko lanak. Amaratik abiatu eta Aiete eta Bera-Bera ingurutik pasata Ibaetan berehala egoteko aukera eskaintzen du bide berriak. Baina, zergatik egin ote dute Bera-Beratik Ibaetarako zati labur hori trenaren tunela eta beheko rotunda kontutan hartu gabe? Eta zergatik zabaldu dute bidea, gero berehala lan berrietan hasteko izorratu behar badute?

Joan den asteko irakurleak Lasarteko Udalak amortiguadore fabrikekin izan dezakeen hitzarmena aipatzen zuen ironiaz.

Donostialdeko hainbat udalek 4x4 motako kotxeak egiten dituztenekin interesen bat dutela pentsatzen ere hasi beharko dugu.

ASIER AGIRRE
DONOSTIA

Hiruko Txikian

ABIADURA GAITZEZKOAK

Horrelakoak beharko dute izan aurrerantzean tabakorik gabeko hegazkinek eta gainerako giza garraioek. Tabako erretzaileak itxoin! gela berezietan aparkartuak eduki eta bertan irentsitateko azken ke ahokada ezdarri sapaian dutela, multzoan hartu eta amen batean euren jomugaraino eraman. Eta sekuritatea ere beharko dute gehiago zaindu, hortarako behar diren errekurtsioak erretzailen bizkar eginez, arazoa ez dutenek ez baitute ordaindu beharrik besterena. Eta hala ere, badaezpada osasun zain-

tzaileak ere beharko dira, erre ezaren ondorio klinikoak ez baitituzte ezagutzen eta bat baino gehiago erotu ere egin liteke tabakoaren faltan. Eta garraiogailuak bahitzearena areagotu egin liteke horren kausaz, eroarena egiten jakin ezean erotu denak zernahi egin bailezake suspirio batean, eta tabakoa erre ordeztu eman klaustrofobiko zaion habitakuloari. Nik, argi dut. Tabakorik gabeko erretzailarekin ez noa inora, bestela ere aski erotua ikusten baitut ingurua ●

JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

SASOIKAKOAK

Hilabete hau eta datorrena patata, fruta eta mahastien uzten garaia da. Eta Euskal Herrian, mahastiena uztarik garrantzitsuen da, bai negozio-balioagatik eta baita mahats bilketan aritzen den pertsona kopuruagatik ere. «Sasoikako»en garaia da, uzten edo mahats-bilketan dihardutenena. Ehundaka pertsona dira hil honetan mahats bilketan lan egitera joaten direnak, bereziki Errioxan. Orain arte gehienbat etorkinak ziren lan honen protagonista. Egun, etorkinez gain, ez dira gutxi, langabeziak eraginda edo ikasketetarako dirua lortu nahian, bertara lanera joaten diren gazteak. Lan eta etxebizitza baldintzak eta soldatak kaskarrak dira. Eta une honetan, duintasunik gabe ere lan egiteko prest dagoen hainbeste jende dagoen, are gehiago. Ondo legoke Gobernuko arduradunek hauen soldatak eta lan eta etxebizitzaren baldintzak kontrolatu eta ikuskatzea, honela, bereziki ahulenen esplotazioa eragozteko. Etajatorri hain desberdinekoak diren «sasoikakoek» errespetuz, elkarrenganako tolerantziaz eta kasu hauetan ia beti etorkinak diren ahulnekiko elkartasunez jokatzeko jakin beharko lukete.

◆ DANIEL UDALAITZ

LEGEZ KANPOKO KANPORAKETAK

JOSU Urrutikoetxea euskal preso eta Juanbi Jauregizuria preso ohiaren kanporaketak legez kanpokotzat jo ditu Frantziako Tolosako Administrazio auzitegiak. Lehenengoaren kasuan —1996an kanporatua— kanporatze agindua behar bezala ez egin izana ebatzi zen eta bigarrenaren kasuan —1997an, entregatua— estradizio-rik gabe egin izana legez kanpokotzat zela erabaki zuen. Kanporatutako beste hamabi euskal herritarrekin ere berdina ebatzi izan dute Frantziako epaitegi desberdinek. Hauek guztietatik Josu Urrutikoetxea, Josu Arkauz, Mikel Zarrabe eta Josu Badiola espetxean dira oraindik. Domingo Aizpura, Juanbi Jauregizuria, Pilar Mondragon, Garbiñe Gomez, Iñaki Arruti, Patxi Hernandez, Mikel Lopez, Jose Mari Pagoaga, Josetxo Portu eta Gabriel Segura aske dira.

KURTZO POLITIKO ERABAKIORRA

MARTXAN da kurtso politiko berria. Indarrez hasi da eta indarrez jarraituko du, aurreikusita dauden gai eta eremu guztiak ikusita bederen. Iaz sasoi hauetan hasitako su-etenak eta honekin doan prozesu politikoa dira gai-zerrendaren gailurrean baina jiraka ari zaizkien beste gai mordoxka ere hor izango dira: Lizarra-Garaziko taldea osatzen dutenen jardura, Udal Ordezkariei Biltzarra. EHk sostengatutako Eusko Jaurlaritzaren jardura, diputazio eta udal nagusien gobernu

JOXE LACALLE

osatzeak eta, besteak beste, Espainiako hauteskunde nagusiak. Alderdi edo indar politikoei dagokienez, EAK uztailen Inaxio Oliverirekin azaleratutako krisia gaingitu beharko du eta EAJk ere bere hari nagusiak aztertuko ditu abenduan. Azkenik, HBk ere zuzendaritza berria eta ildo politikoa berria finkatuko ditu udazkenean.

GIRALDILLAK KONGRESURA

Zeharka bada ere, Presoekin Elkartasun Taldeko giralduak Espainiako Kongresuan izango dira aurki. Luis Yañez eta Amparo Rubiales PSOEko diputatuak iragarri dutenez, talde sozialistak Jaime Mayor Oreja Espainiako Barne Ministroaren agerraldia eskatuko du, solidarioek horrelako ekintza bat nola egin ahal izan zuten azal dezan. Bi diputatuak galdera ugari egin arren, orain artean, Mayor Orejak ez du inongo azalpenik eman.

ALBERTO ELÓSGUI

■ Kurtsoaren ekitaldi hasiera Miramar Jauregian.

B A H E A

- Joaquin Almunia, PSOEko Idazkari Nagusia: «Gobernuari eskatzen diot ez dadila beste gurutzatuta geratu besteek fitxa mugitzen duten bitartean».
- Iñigo Manrique, Gipuzkoako Batzar Nagusietako Alderdi Popularreko taldearen lehendakaria: «EAJren nazionalismoak gero eta antz handiagoa dauka frankismoarekin boterean irauteko bitartekoetan, herri honen gehiengoaren borondatea eta interes orokorrak ahaztuz».

E T R O A

AITAREN ETXEA

Aurkeztu dira jada hilaren 18an Bilbon egingo den Udal Ordezkarien Biltzarraren bigarren bilkuraren lerro nagusiak. Bigarren hau ere, dena den, sinbolismoaren eremuan izango da, nahiz eta errealitatean eraginkor izan dadin lehenbiziko urratsak ere emango dituen. Europako beste zenbait herrialde-tako alkate zenbaiti ere Bilbon izateko gonbitea luzatu zaie. Iragan udal hauteskundearen ondoren, dena den, Biltzarraren zuzendaritza berri beharko da eta EAJk orain arte zuen gehiengo nagusia gal dezake. Orain 10 kidez osatua dago zuzendaritza hau baina aurrerantzean hamabost kidek osa dezakete: zazpi EAJkoak, lau EHkoak, hiru EAKoak eta bat Iparraldekoa.

UA-REN DESAGERPENA?

PABLO Mosquera Unidad Alavesako buruzagiak UA berrantolatzea, desagertzea edo beste alderdiren batean integratzea proposatzen die UAko 50 bat kideri bidalitako gutunean. Azken bi urteetan bere lidergoa zalantzan jarri duten sektoreen aurka gogor egiten du Mosquerak eta, besteak beste, militante askok kargu instituzionalak mesedekerian erabili izana salatzen du. Unidad Alavesa 1989an sortu zen, Mosquerak berak gidatutako PPko eszizio batetik. Bere saioirik onenean 25.000 boto lortu izan badiu ere, azken udal eta foru hauteskundeetan 9.000 pasatxo besterik ez zituen lortu. Gaur egun, PPren Arabako Diputazioko Gobernua babesten du. Ez da gaitza pentsatzea nonbaiten integratzekotan, PPn izango dela. UAkoek «Alava como Navarra» erabili izan dute lelo gisa iazko hauteskundeetan baina argi da UA ez dela UPN.

ITOIZKO URTEGIAREN ARRISKUAK

ITOIZKO Koordinakundeak berriro salatu du izen bereko urtegiko ezker hegia oso ezegonkorra dela eta, urtegia betez gero, presa behera eror daitekeela. Urtegien apurketek eragin dezaketen uholde arriskuaren sailkapenean, Itoizkoa maila arriskutsuenean dago sailakatur.

■ Itoizko urtegiaren presa.

■ Fco. Manuel Osorio.

IZPIAK

Francisco Manuel Osorio Andosillako alkateak, herriko festetan ikurriña ere jartzea onartu zuen, udal batza osoarekin bat eginez eta neurria adiskidetzaren aldekoa izango zelakoan. EH, PSN, CND, UPN eta independenteek bat egin zuten neurriarekin. UPNko zuzendaritzak ez, ordea, eta horren ondorioz, onartutako mozioa atzera botatzea eskatu zion hamar urtez alkatetzan daraman bere alderdikideari.

Jose Angel Zubiaur, Ignacio Elorrieta eta Luis Zarraluki izango dira aurrerantzean, hurrenez hurren, Nafarroako Administrazioako Ekonomia, Ingurugiroa eta, Lurralde Antolakuntza eta Etxebizitza sailtako zuzendari nagusiak. Industriako hiru zuzendaritza nagusiak eta kulturakoa ere aldatu egingo dira.

■ Luis Zarraluki.

- Roman Sudupe, Gipuzkoako Diputatu Nagusia PPko Manriqueri erantzunez: «PP da frankismoan sustraiak dituen alderdia. Honen berri ondo emengo diote bere alderdio buruek, Fragak adibidez».
- Arnaldo Otegi, HBko buruzagia: «Euskal Herrian Lizarra-Garazitik kanpo dauden alderdiak gutxiengoa dira eta horiek egin dute egungo eredu instituzionalarekin jarraitzearen aldeko apustua».
- I. Anasagasti: «EAJko kide guztiak bake prozesuan sakontzearen alde daude».

ametzagaiña
t a l d e a

Ametzagaiña I+G

*(Eusko Jaurlaritzako Teknologiaren Euskal Sarean
onartutako agentea)*

HIZKUNTZAREN PROZESAKETARAKO TEKNOLOGIA

- Hizkuntzaren esanahia ordenadore bidez ulertzeari zuzenduta
- Azterketa morfologikoa eta lematizazioa
- Azterketa sintaktikoa
- Esanahiaren araberako hurbiltasuna
- Hizkuntzen arteko baliokidetzak

BASE DOKUMENTALEN KUDEAKETARAKO SISTEMA (KAPSULA)

- Indexadorea eta bilatzailea
- Aldizkariak *on-line* argitaratzeko aplikazioa
- Internet-eko robota
- Word, Acrobat, Quark eta Director-erako *plug-in*ak

ZIRKUITU IBILBIDEA, 1-2 PABILOIAK 20160 LASARTE-ORIA (GIPUZKOA)

TEL.: 943 37 18 49 - FAXA: 943 37 27 72

WEB: **www.ametza.com** - POSTA ELEKTRONIKOA: **kapsula@ametza.com**

Irailaren 16an eta 17an euskal gizartean aspaldian barreiatutako pozik handienetakoa hedatu zen sektore eta pertsona gehienetan: ETAk behin-behineko eta baldintzarik gabeko su-etena iragarri zuen. Agi denez, ez zen tranpa. Bigarren faseari ekiteko unea da.

URTEBETEKO SU-ETENA: BERKOKATU ETA SEGI AURRERA

ALBERTO ELOSEGI

■ ETAk Espainiako Gobernuari egotzi dio prozesuak bizi duen geldiunea.

Urtebete iragan da ETAk 1998ko irailaren 16an su-etena iragarri zuenetik. Beste urtebete su-eten honen lurreratzea ekarri zuen Lizarra-Garaziko Adierazpena sinatu zenetik.

Bi hauteskunde izan dira Euskal Herrian tarte horretan: EHren sorrera; EAJ eta EA koalizioan aurkeztu ziren iragan ekaineko hauteskundeetan, banatu zirenetik 13 urtera; ETA eta Espainiako Gobernua ofizialki bildu dira, Aljerreko elkarriketen ondoren lehenbi-

ziz; Lizarra-Garaziko alderdiek deituta manifestazio jendetsuak ikusi dira kalean; EAJ, EA eta HBk Aberri Egun bateratua

■ **ETAr armak isilaraztea eskatzen zitzaion behin eta berriz, eta armak isilik daude; gero geroakoak**

ospatu zuten; Udal Ordezkarien Biltzarra eratu da; espetxeraturako HBko Mahai Nazionalaren kaleratzea... Makinatxo bat gauza gertatu dira eta beste makinatxo bat

ez: euskal preso politikoek sakabanatuta jarraitzen dute; ez da alderdi guztien foro bateraturik eratu; EAE eta Nafarroako Forro Komunitatearen arteko harremanak bere horretan dirau, hots, ia ezertan; biolentzia eta errepresio guneak hor dira, hori bai, azkenean urteekin konpara ezineko neurrian...

Ondorioa: euskal gizartea, ororen gainetik, pozik dago baina duela urtebete hasitako prozesu politikoa geldi dago. Bi aktore nagusietakoek —Espainiako Go-

bernuak eta ETak— hala adierazi dute, elkarrirrua bizkarreratuz.

Abertzaleen artean, urrats ikaragarriak eman badira ere, ez da kontraesanik falta izan, eta batzuetan tira-bira gogorak agertu ere bai, ETak EAJko sektore batzuei «bake prozesu ustela» abiarazi nahi izatea egotziz, eta EAJk «ETaren tutoretzarik» ez duela onartzen erantzunez, ETari berean kabitutadila eskatuz.

ETari prozesuaren tutoretza hori ukatzen diote ia aktore politiko guztiek; ezker abertzaleak, oster, ETak eztabaida politikoan esku hartzeko duen eskubidea aldarrikatzen du. Giro politiko orokorrean, dena den, oso barreiatua dago ETaren tutoretza ahalegin hori eta, nahi ala ez, oraingoz horrela da. ETaren 40 urtetako jarduna —areago ezker abertzalearen bai-

■ Mayor Oreja Barne Ministroak, Javier Zarzalejosek baino eragin handiagoa izan ei du Aznar lehendakarian.

tan izan dena eta denarekin— nekez ezaba daiteke batetik bestera. ETari armak isilaraztea eskatzen zitzaion eta armak isilik daude. Gero geroakoak.

Espainiako Gobernuari dagokionez,

Irlandako bake prozesuak 18 hilabete behar izan zituen, Gobernu britainiarrak zerbait serioari ekiteko

urtebetean egin daitekeena baino dezente gehiago egin zezakeen. Lizarra-Garaziko alderdiez gain, PSOE ere ados da horretan. Politika penitentziarioa Aznarren boron-

datearen icebergaren tontorra besterik ez da; ur azpian dira ETaren —arrazoi osoz— diskrezio ezaren salaketa, erreprezio neurri batzuk, Lizarra-Garaziko untzia urperatzeko komunikabideen erabilera gaiztoak, HBko Mahai Nazional espetxeratuaren auziarekiko presioak eta beste zenbait jarrera.

Jaime Mayor Oreja Barne Ministro donostiarrak ei da errenduna; Javier Zarzalejos ETarekiko negoziazio taldea gidatzen duen bilbotarrak gailendu ei zaio, Aznar gobernuburuaren nondik norakoak bideratzekoan.

Geroak erakutsiko digu jarrera eta akatsi buruz. Orain, duela urtebete hasitako prozesua, bake prozesu bihurtzean datza gakoa. ETaren behin-behineko su-etena, ETak jarduera armatua behin-betiko uzteko lehen urratsa dela esan da leku askotatik; hori izan liteke, akaso, ETaren borondatea, eta hala gerta daiteke gauzak txukun egiten badira. Egun aldez, ezin da ahaztu —eta hala gogorarazi behar da— ETaren su-etena behin-behinekoa dela eta armak berriro erabil ditzakeela. Desioen mundutik errealitatera jauzi eginez, hori da ahaztea komeni ez dena.

ETaren su-etena indarrean urtebetez

- ✓ 98-9-12. EAJ, HB, EA, IU-EB, AB, Batzarre, AAB, Senideak, Elkarrik eta beste alderdi eta elkarte ugari Lizarrako Adierazpena sinatu zuten.
- ✓ 98-9-16. ETak su-etena mugagabea eta baldintzarik gabekoa —hilaren 18an sartuko zen indarrean— iragarri zuen.
- ✓ 98-10-2. Lehenbiziko noraezaren ondoren, Espainiako Gobernuak bake prozesuari ekiteko prestutasuna agertu zuen.
- ✓ 98-10-25. Hauteskunde Autonomikoak EAEn. Euskal Herriarrok indarra aurkeztu da lehenbiziz. EAJ izan zen irabazle eta EHk eta PPK gorakada nabarmenak izan zituzten. Lizarra-Garaziko alderdiak garai-atera ziren.
- ✓ 98-11-3. Jose Maria Aznar Espainiako Gobernuburuak ETarekiko kontaktu zuzenak bahimendu zituen.
- ✓ 98-12-5. HB eta Espainiako Gobernu-

aren ordezkariak bildu ziren Briviescan.

- ✓ 98-12-9. EHren sostenguekin Juan Jose Ibarretxe Jaurilaritzako lehendakari izendatu zuen EAEko Legebiltzarra.
- ✓ 99-1-9. Lizarra-Garaziko alderdiek eta beste elkarte ugari egindako deialdiari jarraiki, Bilbon egin den manifestazio jendetsuenetakoa izan zen euskal presoek eskubideen alde.
- ✓ 99-2-6. Euskal Herriko Udal Ordezka-

rien Biltzarra eratu zen Iruñean.

- ✓ 99-2-18. EAJ, EH eta EAK biolen guztien aurkako adierazpena adostu zuten Gasteizko Legebiltzarrean; biolen gainditzeko, bake prozesuan sakontzea aldeko apustu indar egitea erabaki zuten.
- ✓ 99-3-9. Polizia frantsesak ustezko etakide atxilotu zituen Parisen. Hurrengo egunean, Polizia Nazionalak beste bi pertsona atxilotu zituen Gipuzkoan, ustez Donostia Komandoarekin zerikusia zutela eta. Ondorengo egunetan, Guardia Zibilak atxilotuta berriak egin zituen, besteak beste, Mikel Egibar, HBko nazionala, atxilotu zuten.
- ✓ 99-3-20. HBko Donostiako egoitzatik atxilotu zuen Guardia Zibilak, besteak beste, ordenagailu eramanez.
- ✓ 99-3-20. Jose Luis Geresta ustezko kidea hilda agertu zen Errenteriko

Ezin ahanzi, halaber, Irlandako bake prozesuak 18 hilabete behar izan zituela britainiar gobernuak zer bait serioari ekiteko.

Prozesuaren aktore guztiak dira ados geldiuenearen definizioan, zergatien analisiak desberdinak badira ere. Geldiunea izan liteke, zalantza barik, baina beste kontzeptu garrantzitsu batez ere hitz egin da zer bait, nahiz eta garrantzi handirik ez zaion eman: berkokatzea. Urtebete iragan da, urte honek bere funtzioa bete du eta orain bake prozesuari martxa emateko ordua da. Lizarra-Garazikoen artean bake prozesua eta eraikuntza nazionalaren arteko dialektikak ika-mika bat baino gehiago eragin du, PPK eta PSOEek nahi eta diotena baino askoz gutxiago, dena den. Berkokatzea iragartzen du Adierazpenaren urteurrenako agiriak baina eraikuntza nazionalan aurrerapausoak ere bai: hilaren 18ko Udal Ordezkarien Biltzarren zehaztea izango da lehen urratsa; ikusiko da ezker abertzaleak nahiko lukeen Parlamentu Nazionala nola gauzatzen den.

PPk eta PSOEek, bitartean, kementsu jarraitzen dute Lizarra-Garazitik jarritako zubiei muzin eginez. Prozesu hau bake prozesua bihurtzeko, bi munduen arteko adostasun gune bat eraiki beharko da berderen eta gune hori ez da zehaztu oraindik. «Euskal erabaki esparrua» da abertzaleen gune hori; ETak behin-betiko armak uztea eta negoziazio 'tekniko' bat —armak pre-

■ Euskal Herritarrok eta Arnaldo Otegi izan dira iragan kurtsoko protagonistetakoak.

soen truke — PP eta PSOEren gunea. Indar harreman horien artean ari da borrokan Juan Jose Ibarretxe Lehendakaria, bere Foroa eratu gura gabe, adostasun gune hori zehaztu artean. Foroa bera —edo antzeko zer bait—, ordea, ezin balia daiteke erdigune hori zehazteko? Arriskua handiagoa da baina bigarren fase honetan mundu guztiak arriskatu beharko du gehiago. Hori da berderen munduko bake prozesuaren eskola

desberdinetan ikasten dena.

Aktore guztiek onartu behar dute beren erantzukizun maila, herritar xumeenetik hasi eta politiko garrantzitsuenetara. Gaur egun, Estatu espainiarra gidatzen duen heinean, argi dagoena da Espainiako Gobernuak duela erantzukizunik handiena, gutxienez bake prozesu serio bati hasiera ematerako orduan ●

◆ XABIER LETONA

batean, tiro batekin buruan eta pistola bat aldamenean. Ezker abertzaleak gerra ziklari egotzi zion hilketa. Bertsio ofizialik ez zen egon baina, orain artean, Ertzaintzak suizidioaren hipotesia lehenetsi du. Zalantza ugari argitu gabe daude oraindik.

✓ 99-4-4. Aberri Eguna. Milaka lagunek jarraitu zituzten EAJ, HB eta Eak goizean elkarrekin antolatutako ekitaldiak.

✓ 99-4-10. Lizarra-Garaziko alderdiek deituta, dozenaka milaka pertsonak manifestazioa egin zuten Bilbon, «Bakea erakitzen, Euskal Herriak du hitza» lelopean. Getxoko PPko zinegotzi baten etxebizitza eta autoaren aurkako sabotaiak kalte handiak eragin zituen eraikuntza osoan.

✓ 99-4-16. Zabor edukiontzia erretzen harrapatu zuten Iruñeko polizia nazional bat Txantrea auzoan.

✓ 99-5-18. 1999-2003ko legealdirako akordioa sinatu zuten EAJk, Eak eta EHk.

✓ 99-6-13. Udal eta Foru hauteskundeak

EAEn eta Nafarroan autonomikoak ere bai. EAJ eta EA elkarrekin aurkeztu ziren, espero baino emaitza kaskarragoa lortuz. EHk gora egin zuen, batez ere Nafarroan.

✓ 99-6-28. Gobernu Militarari hamabost koketelez eraso egin zioten Gasteizen.

✓ 99-7-21. Espainiako Auzitegi Konstituzionalak, espetxeratutako HBko Mahai Nazionala aske uztea agindu zuen.

✓ 99-8-20. Sevillan, Presoekin Elkartasun Taldeko bi kide, giralduaz moztorturik, 20 minutuz izan ziren eszenario gainean

Atletismo Mundialetako hasiera ekitaldian, mundu osoari «Repatriation bask prisoners» leloa erakutsiz.

✓ 99-8-25. Espainiako Gobernuburu Jose Maria Aznarrek «bake prozesua geldirik» zegoela iragarri zuen. Maiatzean ETarekin egindako bilera ofizialaren ondoren, bigarren bilera bat ez zela egin publiko eginez. Errua ETA eta HBri egotzi zien.

✓ 99-8-26. ETaren prentsa ohar batek, erakundea eta Espainiako Gobernuaren arteko «komunikatzeko bideak» blokeatuta daudela iragarri zuen. «Gutxieneko diskrezio» eza eta «gatazka armatua elkarriketaren bidez gainditzeko heldutasun eza» leporatzen zion Gobernuari.

✓ 99-8-28. Komunikatu luze bat medio, ETak prozesuaren geldiuena azpimarratu zuen eta EAJren sektore batzuei ausardia eza leporatu zien.

✓ 99-8-31. EAJk ez duela ETaren tutoretzarik onartzen jakinarazi zuen ●

Il honetan urte bat bete du Lizarra-Garaziko Adierazpenak. Ajuria Eneko Itunaren akabera ekarri zuen akordioa une garrantzitsuan bizi da. ETArekin azken agiria bere heriotzaren sinaduratzat jotzen dute bere aurkakoeak. Bere sustatzaileentzat interferentzia bat besterik ez da izan, ordea.

LIZARRA-GARAZI ADIERAZPENAK ZABALKUNDEAREN BILA

Lazko udara arte Euskal Herrian ez zen giro. Hamaika urteetan zehar Ajuria Eneko Itunak markatu zuen zeregin politikoa EAEn. PP gobernura iritsi ostean, ETAK areago gogortu zuen bere jarduerak. Gatazka euskaldunen arteko arazoa bilakatzen ari zela ondo ikusirik, Ajuria Eneak ondo ikusirik, ezker abertzalearen isolamendu politikoa eta nazionalismoaren errefusatzeari buruz. Ajuria Eneko Itunaren zaintzapean galdera bat jaldi zen: «Nor ari da gailentzen gatazka honen erdian, EAJ edo PP?». Botearearen gaiak leku egin zuen gataz-

■ Lizarra-Garaziko Adierazpenaren sinatzaileek deklarazio politikoa berri bat ezagutaraziko dute.

karen erdian. Estatu espainiarren hegemonia mahai gainean zegoen berriz ere. Ajuria Eneko bideak PP garaipenera zeraman.

IPAR IRLANDA EREDU

EAJ ezezik ETA ere jabetu zen egoeraz. EAJk bere estrategia aldatu zuen, baita ETAK berea ere. Lizarrako itunak ETArekin su-etenen bermea izan zuen. Hamaika urte eta gero, egoerak aldatu ziren kontzientzia hartze berrak eman zen alderdia eta erakundearen baitan. ELA-LABen artean jorraturiko bidea eta Elkarri gizarte mugimenduaren rola

■ Lizarra-Garaziko adierazpena kanpotik eta barnetik

Pernando Barrena (EH)

Lizarra-Garaziko Adierazpenak Euskal Herriaren historian aro berri bat ireki du. Urte honetako lanak perspektiba berriak zabaltzen ditu herri honen burujabetzari begira. Gure lana oso mediatizatua egondu da, eta Adierazpenak markatu zituen xede guztiak ez dira bete. Adierazpena, kasu, berau sinatu zuten indarrekin identifikatzen dute soilik. Irudi hori okerra da. Adierazpena ez baita irtenbide abertzale bat ●

Frantxua Maitia (PS frantsesa)

Iparraldeko sozialistentzat Lizarra-Garazi nazionalisten arteko akordio bat da, eta bake prozesu batean sektore guztiak bilduko dituen mahai bat behar dela pentsatzen dugu. Urte honetan horren xerka aritu da naski, eta orain impasse batean bide dago. Lizarra-Garazik Iparraldean ez du eraginik izan, guk geure problematika baitugu. Hots, Departamendua. Biak ez dira josten ahal, ordea ●

Victor Maeztu (CDN)

Adierazpena aurrerapauso bat izan da bake prozesua hasteko. Hasieran onurria izan zen euskal nazionalistentzat, adierazpen ideologiko bat baino ez da ke prozesuari dagokionez, bere gaitasuna eman zezakeen guztia eman zuen. Beste bide batzuk bilatu beharko lirateke. Ibarretxek proposaturiko mahaia onargarria litzateke. Bake prozesua estuago dago, baina gaitasuna dugu ●

garrantzitsuak izan ziren eszenatoki berri bat bidera ahal izateko. Ipar Irlandako bake-akordioa bideratu zuten faktoreak hartu ziren kontuan, eta Euskal Herrirako ezaguri nagusi hauekin idatzi zen Lizarrako Adierazpena: gaitzakaren identifikazioa, metodoa, prozesuaren hasierako fasea eta erabaki fasea, negoziazioaren izaera, konponbidearen giltzarriak eta ondoriozko eszenatokia. Akordioak gatazka gainditzeko lanabes behar zuen. Hots, jatorri eta izaera politiko duen gatazka historikoari, elkarriketa bidez soilik eman dakioke konponketa politiko bat. Euskal Herriak izan eta erabakia izan behar ditu zeregin horretan.

INTERPRETAZIOAK GERO. Ajuria Eneko Itunaren garapenean botere gaia azaldu zen —EAJ eta PPren arteko lehia alegia— eta Lizarra-Garaziren garapenean gerta liteke beste hainbeste. Kasuon, HB eta EAJren artean. Izan ere, batzuren iritziz, bakerako ez zen Lizarrako akordiorik behar. Bakea euskal alderdi nazionalisten eta alderdi espainolisten arteko akordio baten ondotik etor daiteke. Lizarrako akordioa abertzaleek EAEn nagusigoa hartzeko egin omen zen. Berriz ere, botere gaia azaldu zen mahai gainean. Lizarra-Garaziko Adierazpena bakea lortzeko ala boterea lortzeko al da? Hortxe liteke koska.

Rafael Larreina (EA)

Adierazpenaren arian orain urte bat uste genuena baino gehiago aurreratu da. Ebatzi gabeko gatazka politikoa areago azaleratu da, hau da, gatazka politikoa zibilizatu da. Honek Estatu espainoleko indar politikoak urduri jarri ditu, beren estrategia inmobilitatu eta gatazkaren ebazpena atzerarazi. Uneon adimen politikoaren ordua da, hau da, konfrontazio demokratikoaren bidea indartu behar da ●

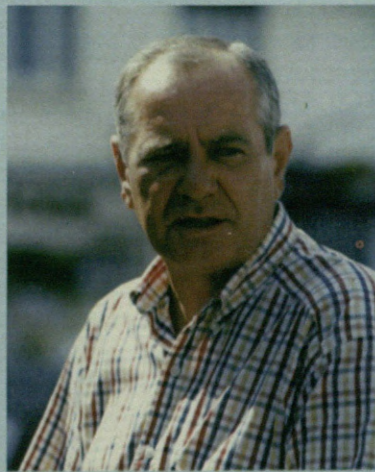
■ Zuloa baino hobea zapla

Orain berrikitan gure amari entzun nion esaldia, gure amona zenak —jostuna bera— giza-semeren baten galtzetan zuloa agerian zuela ikusten zuenean erabiltzen omen zuen. Eta egoki deritzot Lizarra-Garazi akordioari buruz idatz nezan galdetu eta bertsolari legez bukaeratik hastea otu zaidalarik. Baina bota dezadan atzerago bideoa eta has nadin iazko udatik berrikusten. ETak su-etena iragarri eta ondoko astetan bizi izandakotik bederen.

Suetenak jokoz kanpo harrapatu ninduenetako bat nauzue. Lapurdiko kostaldeko herri batean kokaturik, ez nuen inondik espero ETaren erabaki hori. Eta gure inguru hontan ez nintzen batere berezia sentitu, ondokoen harri-durek horretarako beta eman baitzidaten. Ondorengo egunak espekulatzen eman ondoan, Lizarrakoa etorri zen. Eta bertako argazkia ikusirik, nere buruan neukan zuloa eta ezina txukun estaltzeko aukera ezin hobea neukala iruditu zitzaidan. Azkenik, aspalditik sakabanatu gure indarrak biltzeko parada ikusi nuen. Lizarrakoaz animoso, Garazikoa etorri zen. Eta hemengo ABko militantea izanik, ezustean harrapatze horrek epel utzi ninduen. Eta kezkati. Berriz ere, prentsa genuen informazio iturri bakarra. Hain arbuigarri jotzen dugun prentsa barne. Eta animoak epeltze horretan ez nintzela bakarrenetakoa ere, inguruak garbi erakutsi zidan. Hala ere, herri hontako multzo puteatu eta zapalduenak diren preso, exiliatu eta konfinatuen onurako izan zitekeelakoan edo, horren esperantzan eman ditugu orainartekoak. Momentuz, errealtate hurbilak ezer gutxi aurreratu dugula adierazten dit. Estatuaren jarrera autistik, aurreikusten genuena bestalde, ez du bere parean Lizarra-Garazi adostasunaren indar jazarlerik izan, politika, gu-

rean ere publizitatearen logikak zuzenduko bailuen. Eta urtetan elkarri moka bizitzen haziak, argazki eta hitz potolotik landa elkarbizitza eraikitzeko gai izango badira, elkarri aditu behar diote eta euren harremanak sendotuko dituen pedagogia aurkitu eta erabili. Herrietara eraman behar omen genuen akordioa, hala ulertu nuen nik behintzat,

eta ni, hortan —aurkezpen sueto batzuk salbu— ezer gutxi egin dugulakoan nago, izan ere, publizitatearen logikak famosoek egitera behartzen baitu. Eta famosoek aski lan izanen baitute ofizio berriak sortzen dizkienak txukun betetzen. Berrikitan, bi gertakari izan dira ni erabat hotz utzi nautenak. Uz-

ALBERTO ELSOEGI

tailaren azken egunetan Gasteizen EHk besteekin batera adostu eta sinatutako dokumentoaren karira hain zuzen, sinatze bera lehenik eta errematerako EHko ordezkariak eman prentsa agerpena sinatzaileak sinatutakoaz beren damuaren berri emateko. Eta ondorioz, ofizioan eskarmentu askidunen dimisiorik ez ikusteak, guztiz kongelatu. Eta Bilboko jaietan, banderen ezartzea zela eta bertako alkate berriak erakutsi zuen nausitzarkeria, kezkagarria zait oso. Agian, bi gertakari horietan, egiazko arrazoinak ezkutuan behar dute eta publikoari, guri prentsaren bidez igortzen dizkigutenak taktikoak dira eta ezinbestekoak. Etxeko bertsio ofizialak jaten ohituak ez guke arazorik izan behar tamainakoak irensteko, baina ziur aski adina kausa, geroz eta nekezagoak egiten zaizkigu eiotzen, gure hortz xehatuek guritxagoak behar bailituzkete. Agian, kongelatuak nahi gaituzte etxean ere hauteskundetan ezik. Eta gainean ditugunez, igoriezaguzue bero piskat egun handian deskongelatu gaitezen ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

Artean bi hauteskunde jokatu dira. Lehendabizikoan, Lizarra-Garazi osatzen duten alderdiak garaitu ziren, eta Eusko Legebiltzarreko ordezkotzaren nagusigoa bihurtu ere. Aitzitik, azken hauteskudeetan Lizarra-Garazi osatzen duten alderdiek tarte txikiagoa dute bere hegemonian eta, hedabide faktikoen eraginaren medio, nagusigorik ez dagoela nagusitu nahi da euskal gizartean. Boterearen gaia azaldu zen berriz ere. EAJ —eta EA— izan ziren kaltetuenak, edo hala jokatu behar izan dute beraiek gero. EAJ-EA bikotea ez da Lizarra-Garazikoen artean galtzaile antzera ateratu den alderdi bakarra, Ez-

ker Batuak ere hegemonia arazo hau larrutik pagatu du. Lizarra-Garazi ez omen da irtenbide abertzale bat. Azken hauen ustez baina —baita hauteskunde interesetik at Lizarran diharduten erakundeen ustez—, subirotasun prozesuak aurrea hartu dio bake prozesuari. Hots, eraikuntza nazionala abian jarri da Lizarra-Garazi akordioaren bidez, eta hori ez da akordioan agertzen. Esate baterako, alderdi abertzaleek bultzatu duten Hautetsien Biltzarra tren berean doan ekimena lege ulertu izan du gizarteak. Lizarra-Garaziri —gatazkaren ebazpenerako akordioa— abertzaleen nagusi-

■ Urte batean izandako akatsak zuzendu eta adierazpenaren aro berri bat iragartzen da.

goa subirotasunareko lanabesa bihurtu izana leporatzen zaio bere baitatik ere.

BAKEA ETA SUBIROTASUNA. Bakearen gaia eta subirotasuna nahasi egin dira. Ordea, Euskal Herrian zabalduko bake prozesuan fitxarik mugitu ez duen bakarra Gobernu espainiarra izan da, eta hori Lizarra-Garaziren izpirituarekin bat egin gabe etorri beharra zegoen. «Euskal Herriak hitza eta erabakia izan behar ditu» delakoak presoen gaia ebatzi beharra zekukan. Gai honi buruz euskal gizarteak eman badu ere bere iritzia, euskal preso politi-

koen egoera ez da funtsean aldatu urte honetan. Gai bat gailentzen da berriz ere: zein da erabakiaren sujetua? «Konstituzioa alda daiteke, espainiarren berondatea hala bada» delakoak garbi uzten du zein den subirotasunaren gaian erabakiaren sujetua. Helburu demokratiko baten —subirotasuna— lortzea xedatu duen ezker abertzaleak Lizarraren ondorengo joko arauak zailantzan ikusten ditu oraindik. Horren lekuko ETArek azken agiria. Adierazpenaren aurkakoei berehala azpimarratu dituzte sinatzaileen arteko ezadostasunak. Akordioaren orde-

kariak bere heldutasunaren frogarako omen dute laster ordea.

Bi dira Lizarra-Garaziri leporatzen zaizkion akatsak: bat, ahots propio batekin eta maiztasun gehiagorik hitz egin ez izana. Bi, gatazkaren ebazpena eta eraikitze nazionala nahastu izana. PP, PSOE nahiz estatuko hedabideei ondo etorri zaizkie akatsok. Hala ere, haien iritziz euren arteko kontsentsua ez da hautsi, ezta hurririk Areago, urtemuga kari, deklarazio politikorik helduago eta erabakiorra gizarteratutokote adierazpenaren baliaren frogara gisa.

◆ MIKEL ASURMENDI

Fernando Buesa (PSE-EE)

Lizarrako akordioa oraingo marko juridiko-politikoak aldatzeko estrategia bat da. Bakea helburu eratu zuten sinatzaileek, baina bere zereginean subirotasuna eta bake prozesua nahastu dute. Lizarra bakean garatu ote daiteke ordea? Lehen urtean ez du hori lortu. Bere barne kontradikzioek harrapatua dago. EHk estrategia demokratiko eta biolentziarena ez du ebatzi. EAK EAJrekiko aliantza mota ez du erabaki. EAJn eredu autonomista edo subiranoko debatitzen ari dira.

Joseba Egibar (EAJ)

Adierazpena izaera politiko duen gatazka bati irteera aurkitu nahian dagoen alternatiba bakarra da. Definizio eta metodo politiko baten bidez, gatazka politikoaren irtenbide bat aurkitu nahi du. EAJtik ez dugu inondik inora une kritikorik sentitu. Beste gauza da kontra dau den alderdiak, akordioa satanizatu nahian dabilzanak, gu bereizi nahi izatea. EAJ barnean bada gaizki haiantzat, karpioan bada ondo. Onen eta txarren pelikula amaitu da ordea.

Antton Karrera (IU-EB)

Adierazpenak paper inportante bat jokatu du. Gaurko egoera duela urte batekoa baino hobea da. Horretan du zentzua Lizarra-Garazi akordioak. Baina bere helburuak ez dira lortu. Bakea lortzeko lanabesa zen eta batzuek fronte subiranoko bilakatu nahi izan dute. Herria erabakitzaile izatearen ideia subirotasunaren ideiarekin nahasi dute. Udalerrien asmoa ez da Lizarran sekula eztabaidatu, baina akordioaren sinatzaile batzuk nahaspila sortu dute.

P E N T S I O A K

Pentsio ez-kontributiboen inguruko eztabaida sutua piztu da uda betean. Honek geroztik eta indar handiagoa hartuko du, batetik, Kataluniako hauteskunde autonomikoak eta, bestetik, Espainiako hauteskunde orokorrak datozelako. Toledoko Ituna hilabete honetarako deitu da.

PENTSIOEI BURUZKO EZTABAIDA HAUTESKUNDE GIROAN PIZTU DA

Pentsioen inguruko eztabaida hauteskunde giro bete-betean piztu da. Katalunian hauteskundeak gainean dituzte eta Espainiako hauteskunde orokorrak urte hasieran izango dira. Udan abiatutako eztabaida pentsio ez-kontributiboen inguruko gogoetatik abiatu da. Pentsio ez-kontributiboak, baliabide urriak dituzten eta Gizarte Segurantzaren pentsio kontributibo bat izateko behar adina urte (gaur egun 15 urte) kotizatu ez duten 65 urtetik gorakoentzat dauden pentsioak dira. Gobernuak gutxienezko pentsioa ezartzen du urtero, eta kopuru horretara iristen ez direnei osatu egiten die.

Eztabaida hau duela hilabete batzuk hasi zen, Andaluziako Juntak, bere kabuz eta bere ondare publikoaren kontura, pentsio ez-kontributiboak igotzea erabaki zuenean (700 pezeta inguru, 28 libera inguru, pentsionista bakoitzari, gaur egungo 38.638 pezetako hileko ordainsariari gehituzekoak). Une gorena aurtengo udan heldu da, beste hainbat Autonomia Erkidegok neurri horrekin bat egin duenean eta, batez ere, Kataluniako Gobernuak, hauteskunde

ALBERTO ELOSEGI

■ Hegoaldean 14.385 pertsonak jasotzen dituzte pentsio ez-kontributiboak.

autonomikoetarako aste gutxi batzuk geratzen zirela, gauza bera egiteko erabakia iragarri zuenean (Katalunian beste erkide-

go batzuetan baino inflazio handiagoa egon zela argudiatuz). Nahasmenduak baztertzeko, hainbat gobernu autonomikok

■ 2020. urtetik aurrera arazoak sor daitezke pentsioak finantzatzeko

Gizarte Segurantzaren pentsioak finantzatzeko arazoak 2020. urtetik aurrera sor daitezke. Hori ere da, behintzat, aurtengo udan Juan Carlos Aparicio, Gizarte Segurantzako Estatu Idazkariak, aitortu duena. Berak zioenez, jubilaziora iritsiko den pertsona kopuruaren gorakada eta datozen urteetako jaiotze tasaren beherakada arazo larri bihurtuko dira Gizarte Segurantzako pentsioen sistema finantzatzeko garaian. Nolanahi ere, nahikoa enplegu

sortzen jarraitzen bada, pentsioak 2020. urtera bitartean (BPGren % 10 baino zertxobait gehiagorekin) ziurtaturik daudela erantsi zuen.

Horregatik, biztanleria aktiboa murriztea ezinezkoa dela esan zuen, baita «Espainiak, azken urteetan, aberastasuna sortzeko eta berau enplegu bihurtzeko duen gaitasuna garbi erakutsi» duela ere. Aparicioi baztertu egin zuen gaur egungo sistema, kapitalizazio bidezko sistema batez ordezkatzeko auke-

ra, non gestio pribatua gizarte babesaz arduratuko zatekeen. Horrelako ekinbide batek «herrialdearen BPG baino hiru edo lau aldiz handiagoko diru kopurua eskatuko luke».

Hala ere, Aparicioaren ustez, sistema hori ekonomiaren ibilbideari egokitzeko asmoz «egunero ematen diren aldaketa txiki ugariekin» jarraitzen bada, 2020. urtean ez da beharrezkoa izango Gizarte Segurantzaren inolako funtsezko aldaketarik egitea ●

pentsio ez-kontributibo horientzako osagarri bat iragarri du, beren ondare publikoaren kontura eta gizarte zerbitzuen arloan dituzten eskumenetan oinarrituz.

2000. urteko Toledoko Itunari zegokion berrazterketari itxaron gabe, hauteskundeetarako abantaila lortu nahi izatearen salaketa egin diete PPren Gobernuak eta beste hainbat alderdik gehikuntza horren alde egin duten alderdi politikoei. Gertaera horiekin, pentsio ez-kontributiboaren inguruko eztabaida pizteaz gainera, pentsioei buruzko eztabaida orokorra era sortu da. Espainiako Gobernuak ezin izan du beste irtenbiderik aurkitu eta Toledoko Itunaren deialdia aurreratu egin du, irailean bertan egiteko. Ziuraski, irakurleak aldezkarri hau hartzerako itun honen lehen bilerari ekin izango diote edo ekitekotan izango dira.

HEGOALDEAN 14.385 PENTISIO EZ-KONTRIBUTIBO.

Pentsio ez-kontributiboaren eztabaidak, pentsio kontributiboarenak bezalaxe, Hego Euskal Herriko milaka pertsonarengan du eragina. Burujabetza nazionalik ezean eta Madrilen menpe egonik, eta era bateko nahiz besteko pentsioak Gizarte Segurantzaren kontura-koak direnez, horien eguneratzea Espai-

PENTISIOAK AUTONOMIA ERKIDEGOKA

Gizarte Segurantzako pentsio ez-kontributiboak. 1998

Autonomia Erkidegoak	Pentsiodunen kopurua	Zenbateko gordina (milioi pezetatan)
• Andalusia	101.134	52.717
• Aragoi	11.997	6.083
• Asturias	11.258	5.854
• Balearrak	7.746	4.195
• Kanariak	37.734	19.567
• Kantabria	6.043	3.030
• Gaztela eta Leon	28.072	14.480
• Gaztela-Mantxa	21.715	11.341
• Katalunia	54.483	28.585
• Valentzia	39.086	20.620
• Extremadura	14.125	8.042
• Galizia	49.853	25.449
• Madril	32.122	16.165
• Murtzia	13.216	6.848
• Nafarroa	3.395	1.584
• EAE	10.990	5.231
• Errioxa	2.421	1.268
• Ceuta	1.584	838
• Melilla	2.460	1.282
Guztira	449.434	233.189

Iturria: Espainiako Lan eta Gizarte Gaien Ministerioa

niako Gobernuari dagokio, eta honen aurrekontuetan islatu behar dute.

Hegoaldean, 1998an 14.385 pentsio ez-kontributibo zeuden. Horietako 10.990 Euskal Autonomia Erkidegoari zegozkion, eta beste 3.395 Nafarroari. Urte horretan Espainiako Estatuak euskal pentsio ez-kontributiboetara xedatutako diru kopurua 6.815 milioi pezetakoa izan zen, horietatik

5.231 EAEkoak ordaintzeko eta beste 1.584 Nafarroakoak. 1999an zehar, ekainera bitartean pentsio ez-kontributiboaren eraginpean dauden Hegoaldekoen kopurua 14.515eraino igo da.

1998an zehar, pentsio ez-kontributiboak jaso zutenen 531.370 pezetako kopurua osatu zuten, 37.955 pezetako 14 ordainalditan banaturik. Kopuru hori % 1,8 gehitu da 1999an, aurreko urtearen inflazioaren ondorioz. Beraz, aurtun 540.932 pezetako jaso dituzte egoera horretan daudenek, 38.638 pezetako 14 ordainalditan banaturik.

Espainiako Gobernuak 1998an 233.189 milioi pezetako xedatu zituen pentsio ez-kontributiboak ordaintzeko, adierazi den modu eta kopuruan. Kopuru hori 449.434 pertsonen artean banatu zuten, eta ondoko grafikoan agerian denez, Andalusia izan zen pentsio

ez-kontributibo gehien jaso zuen autonomia erkidegoa.

Pentsio ez-kontributibo eta kontributiboak urtarrean igotzen dira, Espainiako Gobernuak aurreikusten duen inflazioaren arabera, baina azaroan berraztertzen dira. Hilabete horretan, aurreko urteko epealdia berberarekin alderatuz, inflazioak urte guztirako aurreikusitakoa gainditzen badu,

■ Toledoko Ituna irailean bilduko da pentsioen igoeraren afera eztabaidatzeko; antzeko irudiak errepikatuko dira.

■ Jordi Pujolen gobernuak berriki iragarri du pentsioak igoko dituela; elektoralistatza jo dute askok erabakia.

■ Europak babes soziala eraberritu nahi du, behera eginez

Europatik datozen haizeek babes sozialaren eta, ondorioz, pentsioen funtsezko eraberritzea iragartzen dute —behera eginez, noski—. Dagoeneko alarmak jo du Europako Batasunean, eta bertako laborategiak eta finantz erakundeak (Europako Banku Zentrala, kasu) hasiak dira honen inguruko azterketak egiten. Azken honek, EBZ-k, egindako azterketa batean garbi ohartarazten da biztanleriaren zahartzeak arrisku larriak eragin ditzakeela EBko kide diren estatuen aurrekontuetan (pentsioen eta osasunaren eraginez). Europako Batzordearen duela gutxiago agiri batek babes sozialaren eraberritzea gomendatzen zien hamabost kideei. Gobernuak, batzuk besteak baino gehiago, hasiak dira sokari tiraka.

Europako pentsio sistemak banaketa eredian oinarritzen dira, hau da, egungo kotizazioek egungo pentsioak finantzatzen dituzte. Eredu hau oso baliagarria gertatu zen Europa gaztea zen bitartean, langabezia guztiz urria zenean eta 50eko eta 60ko hamarkadetakako produktibitatearen etekin handiek soldata igoera garrantzitsuak ahalbidertzen zituztenean. Gauzak, ordea, errotik aldatu ziren 1973ko petrolioaren krisialdiaz geroztik. Langabeziak izugarri egin zuen gora, produktibitatearen igoerak gaina jo zuen eta pentsiodunen kopuruak gora egin zuen kotizatzen zutenekin alderatuz.

Pentsiodunen eta kotizatzen dutenen alderaketa hori, gainera, adituek diotenez, askoz desorekatuagoa izango da 2000. urtearen ondoren. Eurostat EBren estatistika bulegoaren ustez, 2020. urtean EBeko kide diren hamabost estatuetan, lanean ariko diren ehun pertsonetatik erdia baino gehiago (51,4) 60 urtetik gorakoak izango dira. Ratio hori % 71,8raino igoko da 2050ean. 1995ean, aldiz, % 37,1ean zegoen. Adituek dio-

tenez, datu horiek, eta Europako Batasunak 1995eko pentsioak ordaintzeko BPGaren % 12tik gora xedatu zuela kontuan izanik, oso garbi erakusten dute arazoaren zenbaterainokoa.

Gauzak horrela izanik, adituen ustez, hiru bide besterik ez dira gelditzen: lehenengo, gehitzen ari den gastua aurrekontu bidez finantzatzea, eta horrek defizit publikoak handiaraziko lituzke; bigarrena, kuotak % 40an gehitzea izango

■ Europako Banku Zentrala hasia da pentsio sistema berritzeko azterketetan.

litzateke, eta horrek lana garestitu egingo luke eta langabezia areagotuko luke; hirugarren aukera pentsioaren zenbatekoa murriztea litzateke, eta hori politika eta gizarte mailan guztiz onartezina da.

Sistemari irtenbide bat aurkitu nahian, inmigratioari atek parez pare zabaltzea proposatu izan da EBren esparru batzuetan, kotizatzaileen kopurua gehitzeko asmoz. Baina adituen ustez, proposamen horrek ez ditu kontuan hartzen

funtsezko hainbat alderdi: Hamabostek dituzten zailtasunak langabezia murrizteko, inmigranteen kuotak —gehienak kualifikazio handi gabekoak izanik— beren soldatak bezain txikiak izan ohi direla eta Europak kultura anitzekoa izatea onartu beharko lukeela.

Testuinguru honetan, Europako gobernuak eraberritzeari begira hasi dira lanean. Alemanian pentsioen igoera eta soldaten igoera bereizteko aukera jarri da mahai gainean, pentsioen igoera inflazioari —% 1aren azpitik dabil— atxikiz. Gauzak aurreratuago daukate Ingalaterran eta banaketa eta kapitalizazioa biltzen dituen eredu bat ari dira lantzen —kotizazioak inbertituz etorkizuneko pentsioak ordaintzeko—, beti ere bigarren osagaiari garrantzi handiagoa emanez. Frantzia antzeko zerbait aztertzen ari dira. Italian eta Suedian (ongizatearen eredu den herrialdean) ere, pentsioen eraberritzarako urratsak egiten ari dira.

Espanian beste inon baino gutxiago aurreratu da eraberritze horretarako bidean, Europako adituen iritziz. Agian, bertan jaiozte tasaren beherakada beste inon baino hamar urte beranduago gertatu zelako. Sistemaren krisialdia, Europako adituen ustez, 2010. urtean hasiko da hemen, nahiz eta Espainiako Gobernuak iturriek 2020. urtera bitartean ez dela inolako arazorik izango dioten. Egin den gauza bakarra Toledoko Ituna sinatzea izan da, eta besteak beste pentsioaren neurketarako epealdia zortzi urtetik hamabostera luzatzea erabaki zen.

Espainiako Gobernuak Toledoko Ituna berriro negoziatu nahi du 2000. urtetik aurrera. Plan osagarriak aurrera egitea lortu nahi du, hau da, soldata igoeraren zati bat enpresek sustatzea eta kudeatzaile pribatuek administratuko lituzketen pentsio planetara xedatzea ●

Gobernuak alde hori ordaintzen du. Baina azken bi urteetan inflazioa inoiz ez da txikiagoa gertatu eta Gobernuak ez die pentsiodunei alde hori kendu.

Sortu den eztabaidaren ondorioz, Alderdi Popularraren Gobernuak Toledoko

Itunaren berrazterketa aurreratzeko beste irtenbiderik ez du izan, gai hau, hauteskunde garaian sarturik, ziri arriskutsua bihurturik baitaiteke. Alderdi Popularreko hainbat bozeramaile ofizial Toledoko Ituna berraztertzeari buruzko eztabaidari irailan ber-

tan ekitearen alde agertu da. Ituna 2001. urtean jarriko litzateke indarrean, baina horretarako indar politiko eta sozial guztien arteko adostasun maila bat lortu behar dago ●

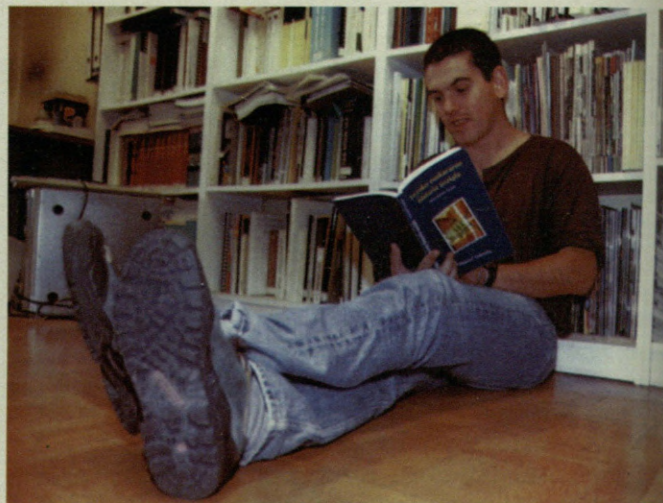
◆ DANIEL UDALAITZ

Imanol Esnaolak idatziriko «Lezoko euskararen historia soziala» eman du argitara Lezoko Udalak. Historian zehar Lezoko euskarak izan dituen gorabeheren berri ematen da liburuan. Aurki herri honetako dialektologia aztertzen duen beste liburu bat kaleratuko da.

LEZOKO EUSKARAREN AROETAN BARRENA EGINIKO IBILALDIA

■ Lezon, elizaren inguruan jaio zen euskalzaletasuna.

■ Lezoko dialektuari buruzko lana prest du Esnaolak.

Imanol Esnaola soziolinguistika munduan aritzen den gazte lezoar bat da. Euskal Filologian lizentziatua, azken urteotan Euskal Herriko gazteen hizkeraren inguruko tesia egiten ari da, eta «Bat» soziolinguistika aldizkariko koordinatzaile berria ere bada. Geldirik egon ezin duen gazte honen buruan aspaldi zebilen Lezoko euskararen inguruko ikerketa lanen bat egiteko asmoa, denbora eta baliabide faltagatik erdi bazterrean utzita bazuen ere. Baina hara non Lezoko Udalak herriaren inguruko gaiak aztertzeke beka deialdi bat egiten duen; Imanol animatu eta Lezoko euskararen historia aztertzeke proiektu bat aurkezten du. Txillardegik, Koldo Zuazok eta udaletxeke zinegotzi batek osaturiko epaimahaiari proiektua

gustatu, antza, eta Imanolek ikerketa egin ahal izateko behar zuen azkeneko bultzadaxoa lortzen du.

Liburuaren hasiera historiaurrean kokatzen den arren, benetako datu dokumentatuak XVI. mendetik aurrera aurkitu ditu. Datu bilaketa honetan informazio iturri ezberdinak erabili ditu, gertaera historikoen lekuko eta protagonista izan zirenekin hitz egitetik artxiboko paperak arakatzera. Egileak jendeari eginiko grabaketak aipatzen ditu informazio iturri nagusi bezala, izan ere, euskararen historian eragin handiena izan duten garaiak, frankismoa esaterako, bizi izan dituzten pertsona asko eta asko bizirik daude oraindik.

Bilketa honetan azterketa soziolinguistiko bat egiteko adinako datu interes-

garri bildu zituen. Datu hauek aztertu ondoren, liburua idazteari ekin zion, eta orduan konturatu zen bere helburua ez zela gai horretan adituak direnentzat idaztea. Bere asmoa gutxiengo irakurzaletasuna zuen edonork irakurtzeko moduko liburua egitea zen, edozeinek era erraz eta atsegin batean irakurtzeko moduko liburua.

LEZOKO EUSKARA AROZ ARO. Ia urtebeteko lanaren ondorioz sortu zen izenburutzat «Lezoko euskararen historia soziala» daraman liburua. Bertan Lezoko euskararen azterketa bat egiten da historiaren aro edo garai ezberdinetan zehar. Historiaren garai bakoitzean lau atal zehazten ditu: Euskal Herriaren historia, euskararen historia soziala, Lezoren historia eta Lezoko euskararen historia soziala. Lau atal hauek zehaztea beharrezkoa iruditzen zaio Imanol Esnaolari irakurle onorio batetara iritsi dadin, Lezoko historia Euskal Herriko historiaren barruan kokatu behar baita eta euskararen historia honen ondorio delako.

Ikerketan bildu dituen paper eta zinta horietan gauza bitxirik ere aurkitu du Ima-

Euskara sailaren babeslea:

LEZOKO UDALA

Kultura eta Euskara Batzordea

Etxean ere euskarari emaitza!

FAMILIAK EUSKALDUNTZEKO EGITASMOA

nolek. Lezoko euskararen historian aparteko garrantzia izan duten zenbait alor aipatu dizkigu: beste herri askotan gertatu izan den bezala, Lezon ere elizaren magalean hazi eta hezi zen abertzaletasun eta euskalzaletasuna, baina bada Lezon, beste herrietan ez bezala, harrigarri gertatzen den datu bat. Urte askotan apaiz frankista bat egon izan da Lezon erretore baina apaiz honek ez omen du sekula gazteleraz sermoirik eman, hala eginez gero herritarrek ez baitzioten ulertuko. Mende honetako erroldak aztertuz gero, argi ikus daiteke 1955. urtera arte Lezon erdaldunen kopurua %4 baino ez zela.

Honen ondoan, hezkuntzaren alorrean eginiko lana aipagarria da. 1930 inguruko urte ilun haietan, irakasle espainolen ondoan, bazeuden eskolak euskaraz ematea aldarrikatzen zuten irakasleak. Hau ikastolen mugimenduaren aintzindarizat jo daiteke, dudarik gabe.

Emakumeek eginiko lana ere ezinbesteko izan da euskararen eta abertzaletasunaren transmisioan. 1932 inguruan EABko (Emakume Abertzaleen Batza) talde bat sortu zen Lezon. Francoren etorrerarekin emakume talde hau desegin egin zen baina isilpean bere lanarekin jarraitu zuten, emakume hauek izan baitziren gerora ikastolaren sorreran aritu edo euskara eta abertzaletasunaren inguruko mugimenduen sortzaile izan direnen ama, izeba edo amonak.

Urtebete honetan datu eta istorio asko bildu ditu Imanol Esnaolak. Berak dioenez, «*hau hasiera bat besterik ez da, aurrerantzean egin daitezkeen ikerketa berrientzako bidea ireki duen hasiera besterik ez. Bildutako informazioa izugarria izan da, historiako garai bakoitzaren inguruko liburu bat idazteko lain*». Gogorik duenarentzat, liburuaren azken atalean, eskuragarri dagoen materiala oinarri hartuta egin daitezkeen ikerketa lan posibleak proposatzen ditu. Baina berak hauen artetik bat hautatu du dagoeneko: aukerarik izango balu, Gerra Zibilaren inguruan sakondu nahiko lukeela adierazi digu.

Beka deialdi berera Lezoko dialektoa aztertzeke beste proiektu bat ere aurkeztu zuen Imanol Esnaolak, oraingoan Jose Luix Agirretxerekin (egun Oarsoaldeko euskara teknikari eta «Orratx!» herri aldizkariaren zuzendari) batera. Lan honen emaitza udazken honetan ikusi ahal izango dugu, orduan kaleratuko baita liburuak.

◆ AMAIA OLANO

Arturoren kaiera

OFFICE 2000 EUSKARAZ

Duela lau urte inguru Windows 95 eta Word 6.0 euskaratzen hasi zirenetik, Elhuyar eta UZEIk bide oparoa egin dute informatika alorreko aplikazioak gure hizkuntzara itzultzen.

Orain Office 2000ren txanda heldu da, Microsoft enpresak eta Eusko Jaurlaritzak sinaturiko akordio bat dela medio. Hil honetan bertan izango da salgai bost aplikazio dituen Microsoft Office 2000 Standard paketea. Aplikazio hauetariko lau euskaraz izango dira; bestea —Power Point— ordea, gazteleraz, patentea duen enpresak, Microsoftek, itzultzeko baimenik eman ez duelako. Azaldutako arrazoia, lan handia ematen duela.

AEK-REN MATRIKULAZIO KANPAINA ABIAN

«Oraina euskaraz da. Euskara ahora, ahora euskara» lelopean aurkeztu berri du AEK-k bere aurtengo matrikulazio kanpaina. Euskal Herri osoan dituen 120 eskalategietan antolatu ditu ikastaroak, eta Foruan eta Ondarroan, berriaz, barnetegiak. Orain bi urte hasitako bideari jarraiki, matrikulazioak ordaintzeko erraztasunak emango dizkie ikasleei, Euskadiko Kutzarekin lortutako akordioari esker.

DONAIXTIN ERE

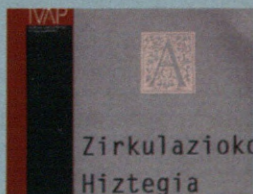
Nafarroa Behereako Donaixti herrian bigarren mailako zentro berria ireki du Seaskak. Hemeretzi haur izango ditu Manex Erdozainzi izena jasoko duen eta alokairuan hartu duten zentroak. Seaskak, era honetan, euskararen presentzia sendotu nahi du barnealdean. Kanbo eta Ziburuko (Lapurdi) ikastolen ondoren, hau da Ipar Euskal Herrian zabaltzen den bigarren mailako hirugarren zentroa.

ITZULTZAILEEN EGOERA SOLASGAI

Madrilgo Gobernuko Barne Ministerioak egindako itzulpen okerrak eztabaida piztu du Euskal Herriko hainbat gunetan. Besteal beste, Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkarteak (EIZIE) itzultzailearen egoera kaxkarra salatu eta ikasketa unibertsitarioak lehenbailen ezartzea eskatu du.

U r r e a

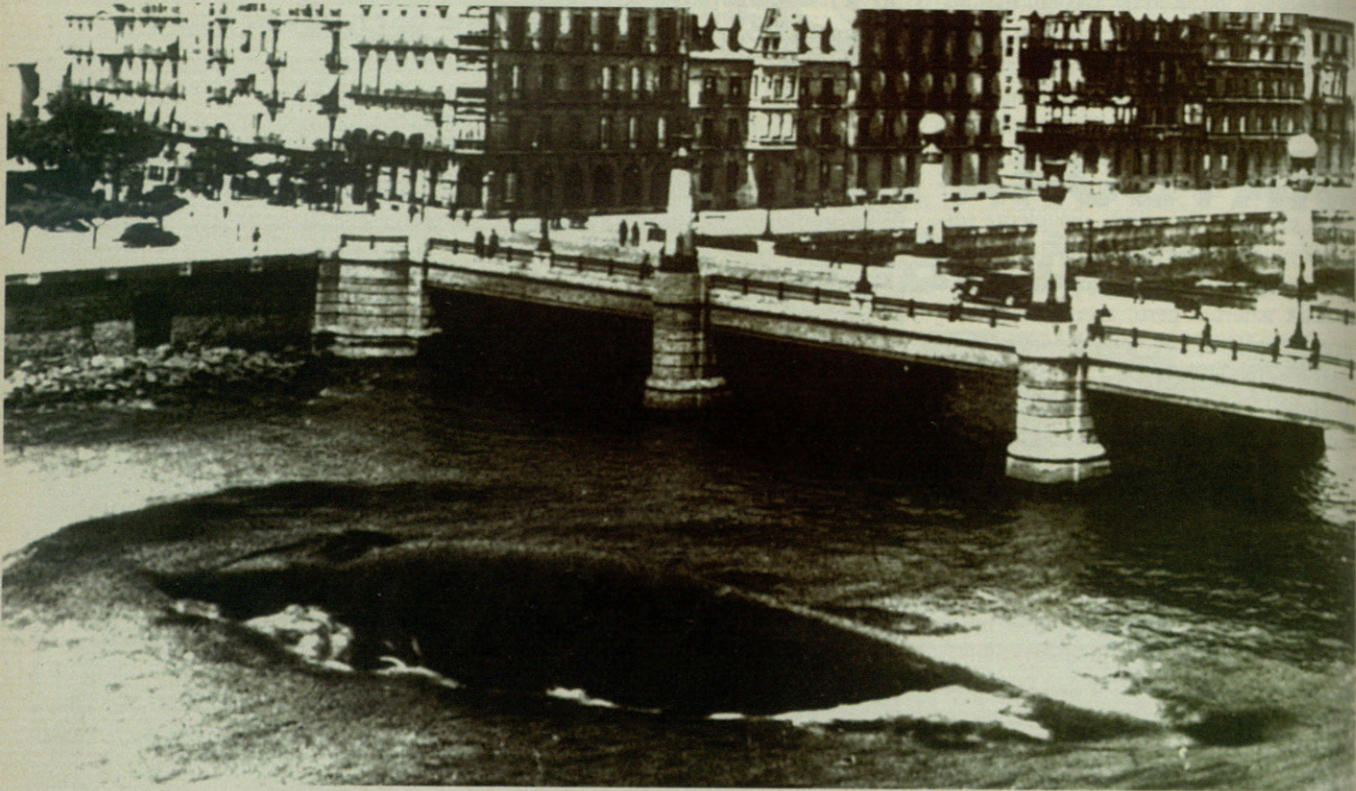
■ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak, IVAPek, Eusko Jaurlaritzako Herrizaingo Sailaren laguntzaz, «Trafiko, Zirkulazio eta Bide Segurtasuneko Legeria»ren 2. liburukia argitaratu du berriki. Eta honekin batera, «Zirkulazioko Hiztegia». Balioko ahal dute Euskal Herrian barrena dauden bide seinale elebakarrak edo gaizki itzuliak zuzentzeko.

I k a t z a

■ Arabako Foru Aldundiko Gazteria Institutuak, bertako zuzendari Javier de Andresen ahotik, jakinarazi du gaztelania hutsezko udaleku bat zabaltzeko asmoa duela datorren udan. «Ez dakigu zein den eskaria, baina gaztelaniazko talde bat sortu nahi dugu», esan du. Eskariari erreparatu gabe, gaztelerazko udaleku bat eratzea da kontua. Zer dela eta?

■ Donostiako Zurriola zubitik balea ikus zitekeen; klimak eragiten ote du animaliengan?.

Egunkariak gertakari biltzaile bikainak diren neurrian, eguraldiaren gorabeherak azaltzeko paregabeak dira prentsa artikulak. Euskal Meteorologi Zerbitzuak «Euskal Herriko klima prentsaren bidez» liburuan, XX. mende hasierako klimari buruzko albisteak bildu ditu.

EKAITZ ARTEKO EGUNAK PRENTSA KRONIKETAN

Ezer esatekorik ez dagoenean ere, eguraldiari beti egiten diogu aipamen. Egunkariak betidanik jaso izan dituzte klimari buruzko aipamenak. Horrela, gure artean beti euri kontuak aipatu izan ditu prentsak, baita arrantzarekin zerikusia duten kontuak ere, eguraldiaren arabera itsasoko etekina aldatkorra izaten baita. Nahiz eta Euskal Herrian beti euria presente izan, falta izan denean egunkarietan beraietan, ondasun miragarri hori eskatuz makina bat erregru agertu izan dira. Horren adibide garbi bat 1864. urteko maiatzaren 26an «Euscalduna» egunkarian agertutako bertso hau du-

■ Andoaingo parrokiari kanpaia bota zion tximistak.

gu, hemen euskaratua jasotzen duguna:

*Eguraldiak lainoturik darrai,
eta euria ez da inondik ageri,
eta Jainkoaren zelai horietan
hautsa lokietaraino iristen da
Corpus bakean igaro dezagun
lohiak gogaitu gabe,
eta ekaina aldera
etor dadila etorri behar duena!*

Harriak eta tximistak ere, nahiz eta euriaren maiztasunez ez agertu, kalte ugari eragin izan dituzte gure artean, egunkariak garbi erakusten duten bezala. «La Liber-

tad» agerkariak 1889ko otsailaren 4an izandako tximistaren ondorioz Zarautz herriko kanpaia erori zela adierazten digu, horren ondorioz lau behi hilda utziz.

Haizearen bortizkeriak eragindako kalteen aipamenik ere aurkitzen da egunkarietan. Hona hemen Donostian 1889ko otsailean gertatua, «La Libertad» egunkari-ko kazetari baten deskribapenaren arabera:

«...Avenidan hurakan indartsuak emakume batzuk lurrera bota zituen. Bretxako azoka plazan haizeak Pozo kalearen parean dagoen leiho handi bateko pertsi-
na eta beiratea hautsi zituen...»

Bestalde, lurrikarak gure artean arrotz direla uste badugu ere, gure arbasoek nabaritu izan zituzten noizbait. 1915. urteko urtarilaren 6an esaterako «Euzkadi» egunkariak honako aipamen hau jasotzen zuen:

«Donostia. Lurrikara. Goizeko hiruak eta laurdenetan lurrikara txiki bat nabaritu da. Gertakaria Gipuzkoako hainbat herri-
tan ere sumatu da, horien artean Arrasaten, Oñatin eta Bergaran».

ELURRAK MARKESINA BOTA ZUENEOA. Elurteek oraindik gaur egun bizi erritmoa aldatzen dute; neurri handi batean horregatik, aparteko gertaera bat direlako, egunkariak tarte handia eskaini izan diete betidanik. Horri eskerrak Euskal Herrian izandako elur jasa handien berri zehatza izan dezakegu, urtez urte edo hamarkadaz hamarkada. 1881. urtean esaterako bai Donostian, zein Bilbon elurra lurzoruan itsatsirik geratu zen, ohikoa ez den itxura bat emanez bi hiriburuei. 1887ko Gabonak ere oso hotzak izan ziren, baina negua hasi besterik ez zen egin, 1888ko urtarilean elurteak eta tenperatura baxuak izan baitziren Euskal Herri osoan, baita urte bereko otsailean ere.

Dirudienez, aipatu urtean hotzak hartu zituen euskaldunak, uda bera ere eskasa izan baitzen; uztailan Nafarroako mendi batzuetan elurra agertu izana da horren adierazgarri. Hona hemen «La Libertad» egunkaritik jasotako testu zati bat:

«...herenegun (hilak 26) Nafarroako Leiza mendatean elurra egin zuen, zenbait baserritarrek adierazi dutenez». («La Libertad», 1889ko uztailaren 28a).

1903. urteko neguan ere elurte garrantzitsuak izan zirela adierazten digute egunkariak. Bizkaiko zenbait herri-
tan, Sodupe eta Zallan esaterako, elurraren altuera me-

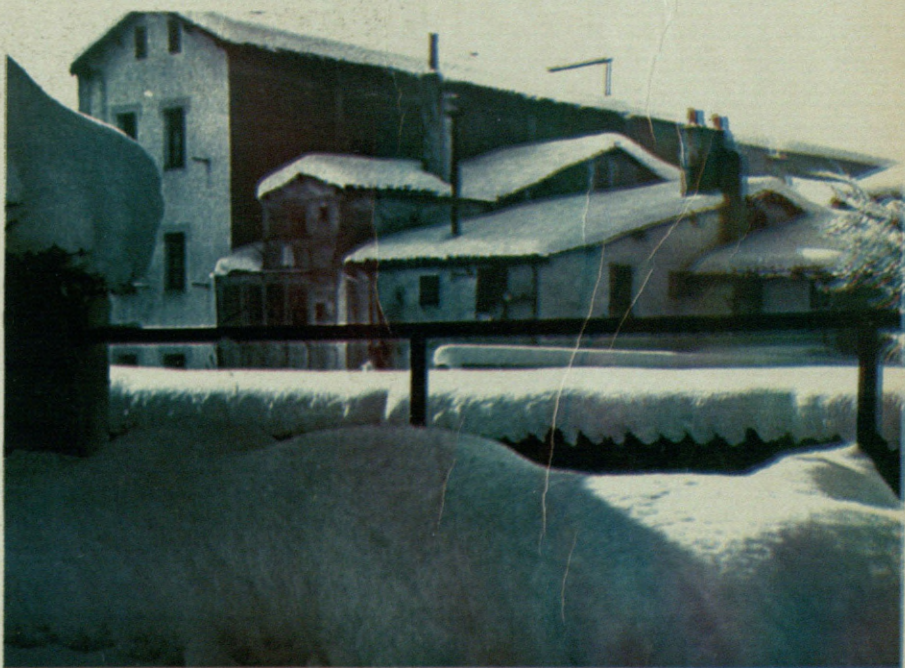
■ Jendea Principe Antzokiko leihoetara igota, itsasoaren erasoak zela eta.

tro erdi bat baino gehiago izatera iritsi zen, telegrafo eta argi indarraren kableak suntsituz. Ondorioz, garraio publikoak ere bertan behera utzi behar izan zituzten.

Aipagarria den beste elurte bat 1913. urteko abendua eta 1914. urteko urtarila-
ren artekoa dugu. Nahiz eta elurra 1913ko abenduaren 20 eta 21ean agertu Gasteizen, benetako ekaitza abenduaren 28an hasi zen. Bi egun beranduago Donostiara iritsi zen elurtea eta udalak arrantzaleen artean 450 errazio banatzeko agindua eman

zuen. Hiru urte ziren Gipuzkoako hiribu-
ruan elurrik egiten ez zuela. Nafarroan be-
rriz, urteko azken egunean elurraren altue-
ra metro erdikoa zen jadanik. Urtarrilaren
2an Gasteizen Abastoz plazako markesina
bat erori zen elurraren ondorioz. Hain han-
dia izan zen elurtea, ezen Gasteiz Ipar Po-
loarekin eta Siberiarekin parekatzen bai-
tzuten kazetariak.

Orohar, Gerra Zibila eta guda ondoren-
go urteak tristeak bezain hotzak izan ziren,
baina bereziki 1945. urteko urtarileko

■ Gerardo Lopez de Guereñu argazkilararen etxea, Gasteizen zuri-zuri.

■ Eguraldi iragarleak

Gure artean gaur egun Pello Zabala apaiza dugu eguraldi iragarlerik jarraituena. Pasa den mendean eta bukatzeaz dagoen mende honen hasieran ordea, bazen eguraldiaren iragarpena egiten zuen hainbat lagun, eta egunkariak beraien berri ematen ziguten. XIX. mende amaieran esaterako Castillo jauna oso famatua zen. Berak epe luzerako aurreikuspenak egiten zituen, eta zonalde zabal baterako gainera:

«... Castillo jaunak, Zaragozako astronomo famatuak iragarri du hilabete honetan euria eta haizea ohi-koak izango direla Zaragoza, Madrilén, Bartzelonan, Zamoran, Sevillan...» («El Noticiero Bilbaino», 1875eko otsailaren 10a).

Baina Castillo jaunaz gain, bazi-ren astronomo izeneko beste hainbat gizon: Yagüe, Lapiedra, Herrera, Alvarez edo Noherlessom jauna esaterako.

Hala ere, mende honen hasieran Orkolaga apaiza edo «Zarauzko parrokoa» izan zen eguraldi iragarlerik famatuena, nahiz eta Arrinda jaunak edo «Durangoko apaiza»k ere ospe handia izan. Orkolaga izan zen Igel-doko behategia eraiki zuena. Gainera, behategi hori izango da, Madril-ekoarekin batera, 20ko hamarkadatik aurrera eguraldiari buruzko informaziorik gehiena emango duena. Garai hartako beste eguraldi iragarle ospetsu bat Bernardino Ochoa izan zen.

Hala ere, egunkariak «jakintsu» horien ezagupenak alde batera utzi eta herriaren jakituria behin baino gehiagotan azpimarratu izan dute. Horren adibide bat honako hau dugu:

«Bart gauean kurrilo multzo handiak pasa ziren. Eguraldi hotzak gainera datozkigun seinalea da hori» («La libertad», 1891ko maiatzaren 5a).

Iragarpenak iragarpen, betiko esaerak eta kontu zaharrak edozein estatistika edo behaketen aurretik doaz oraindik ere ●

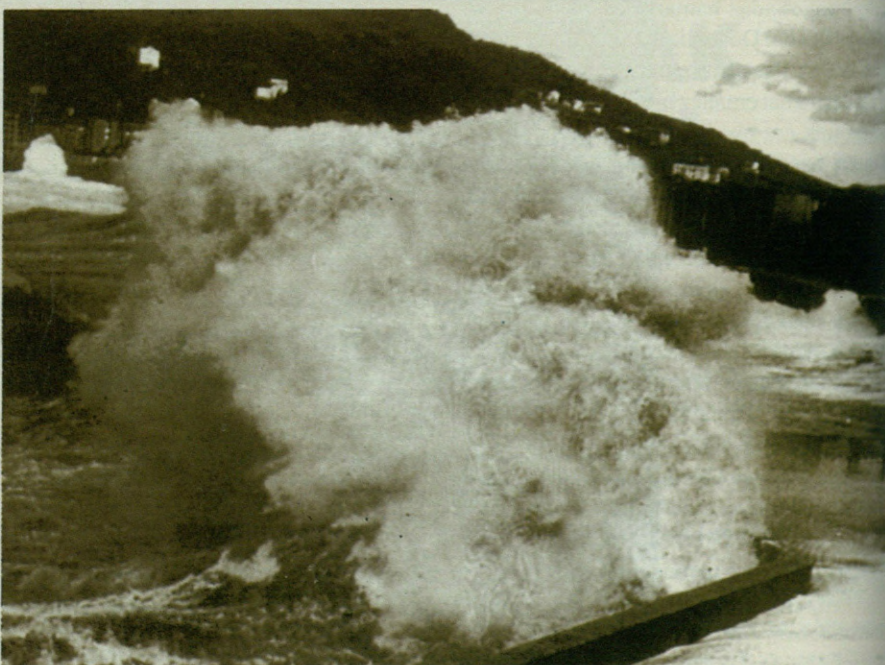
■ 1931ko azaroan uholdeak donostiar guztiak harrapatu zituen... edo ia guztiak.

adierazpenetan aurkitu daitezke aipamenik harrigarrienak:

«Salazar eta Burguete herrietan behin ere ezagutu ez den bezalako elurra erori da. Azken leku horretan elurra bi metro eta hirurogei zentimetrotako altuera izatera iritsi da, etxebizitzetako lehenengo solairuraino iritsiz. Arrazoi horregatik biztanle askok beraien etxeetara leiho edo balkoietatik sartu beharra daukate» («La Gaceta del Norte», 1945eko urtarrilaren 26a).

100 ZUHAITZ ERROTİK ATERATA HAIZEAREN ERRUZ. Elurteak Euskal Herrian aparteko gertaera izan badira, ez da gutxiago gertatu uholde eta ekaitzekin. Gainera, ondorioak sarritan tamalgarriak izan dira benetan.

Donostia esaterako, uholdeen eszena-tokia izan da sarri askotan. Horrela, 1931. urteko azaroan euri jasa handia ikusteko eta bizitzeko aukera izan zuten donostiarrek. Baina hitzek baino, garai hartako argazkiek

■ Horrelako olatu batek emakume bat eraman omen zuen 1931an.

testigantza fidelagoa uzten digute.

1933. urteko ekainaren 16an ere eurite batek Donostia osoa estalirik utzi zuen, eta zenbait pertsona hil egin zen. Baina gertaera haren ondorioak inguruko hainbat herritan ere nabaritu ziren. Esaterako, Herreran, Zarautzen, Hondarribian, Andoainen edo Errenterian. Azken hori gainera, uholde kopuru gehien dituen Gipuzkoako herri da. 1933. urtean adibidez, bi eurite jasan behar izan zituen, bata ekainean eta bestea urrian.

Beste hainbat alditan ere bizi izan dituzte gipuzkoarrek uholdeak, 50eko ha-

markadan esaterako, eta zehazki 1953. urtean.

Baina euriak eta haizeak bat egin izan dutenean ondorioak ez dira gutxiago izan. Ildo horretatik 1931. urteko azaroaren

■ «Euzkadi» 1915: «Donostia. Lurrikara. Goizeko hiruak eta laurdenetan lurrikara txiki bat nabaritu da»

11ko «La Gaceta del Norte» egunkariak olatuek itsasoaren bortizkeriari so zegoen emakume bat nola eraman zuten azaltzen digu. 1964. urtean berriz, Donostiako

Kontxa pasealekua suntsiturik utzi zuen ekaitz batek, lurrikara bat gertatu izan baltiz bezala.

Haizeak edo galernak sortutako ondorioen berri ere ematen digute egunkariak.

Horrela, badakigu 1912. urtean Bermeoko 143 marinela hil zirela galerna bortitza baten eraginez.

«El Pueblo Vasco» agerkarian esaten denaren arabera, 1919ko otsailaren 12an Gasteiz osoan 100

zuhaizt errotik atera zituen haizeak. 1941ean berriz, 330en bat izan ziren hiri-buru berean puskatutako zuhaiztzak ●

◆ ELISABETH POMBO

■ Metro karratuko 193 litro eta 200 gramoko harriak

Orkolaga pasealekuan, gaur egun oraindik martxan darrai Juan Miguel Orkolaga Zarauzko parrokoak sortutako Igeldoko behategiak. Nahiz eta egun Espainiako Ingurugiro ministerioaren ardurapean egon, aipaturiko behategia hasera batean Gipuzkoako Foru Aldundiarena zen. 1901. urtean parrokoak eguraldi kontuekin zerikusia zuten auzienganako interesak bultzaturik, behin behineko eraikin bat sortu zuen Mendizorrotz mendiaren inguruetan. Garai hartan nahiz eta jendearen artean eguraldiaren inguruko interes nabarmena egon, inork ez zuen egiten jarraikortasun bat zuen datu bilketa zehatz eta sistematikorik. Edonola ere, mende hasieran jada tokian tokiko iragarpenak egiten zituen Orcolagak, nahiz eta titulu ofizialik ez izan. 1905. urtean behategia gaur egun dagoen kokagunetik kilometro batera lekualdatu zen, eta 1914. era arte bertan egon zen. Momentu horretan, Orcolagaren heriotzarekin batera, behategia gaur egun ezagutzen dugun tokian kokatu zen. Zarauzko parrokoak egin zituen lanen artean aipagarria da Espainiako erregeari egin zion galerna iragarpena. Horren trukean erregeak Igeldoko behategira leku desberdinetatik telegrama meteorologikoak bidaliz laguntza eskaini zion.

Baina nahiz eta Igeldoko behategia- ren aitzindaria Orkolaga jauna izan, bere

ondoren datu meteorologikoen bilketan aritutako beste zenbait izen aipagarri ere aurkitu daiteke. 1912. urtean parrokoaren osasun egoera eskasa zenez, bere anaia Pedro Orcolagak ordezkatu zuen. 1928. urte inguruan berriz, Gipuzkoako Foru Aldundiak Igeldoko eraikuntzaren buru meteorologo profesional bat jartzea erabaki zuen, Doporto jauna hain zuzen,

■ Igeldoko behategi meteorologikoa.

zeinak 1936. urtean errejimen politikoa- rekin zituen desatostasunak zirela- eta Espainiatik alde egin behar izan zuen. Doporto jaunak behatzaile postua opo- saketa bidez irabazi zuen. Azterketa ho- rretako frogak batean honako eskaera hau egiten zitzaion oposaketa egileei: hamar egunetan zehar goizeko hamaikak baino lehen postetxera hurrengo eguneko egu- raldiaren iragarpena bidali behar zuten. Dirudienek, Doporto jauna izan zen ira-

garpenik zehaztenak egin zituen.

Ordutik hona ordea, behaketak egi- teko teknologia asko aldatu da. Gaur egun lan egiteko oso modu sistematikoa jarraitzen da: hiru ordutik behin behaketa sinoptikoak egiten dira eta sei ordutik behin behaketa klimatologikoak. Lehe- nengoan helburua iragarpenak egin ahal izatea da, mundu osoan berdinak diren ordu batzuetan jasotako da- tuak erabiliz. Datuok Madri- lera eta handik Parisera bi- daltzen dira. Horrela mun- duko behategien artean in- formazioaren joan-etorria etengabea da. Sei orduro egiten den behaketarekin berriz, Donostiako klima ezagutu nahi da.

Normalean egunero ja- sotzen diren datuak ez dute aldaketa nabarmenik isladatzen, baina noizean behin ohiko neurrietatik aldentzen direnak jasotzen dira, uholde eta antzerakoak gertatzen di- renean. Euskal Herriko me-

teorologi zentruko Jose Ignacio Usabia- ga eta Oinarrizko Sistemen Saileko buru Benito Vargasek adibidez, 1997ko ekai- naren 1ean izandako uholdeak gogora- tzen dituzte, bi ordutan metro karratu bakoitzeko 193 litro jaso zireneko; baita urte batzuk lehenako Beasain eta Ordi- zian erori zen harria ere: zortzi zentri- metrotako diametroa eta 200 gramotako pisua zuten harriak zirela, gogoratzen du Vargasek ●

Euskaldunek, itsasoan duten trebeziaz profitaturik, ez dute soilik arrainen arrantzan jardun. Lamaignère baionarrak joan den mendean jasotako testigantzen arabera, kortsarioak itsasoko nagusi ziren garaian, lapurtar askok jardun zuen itsas-lapurretan, untzi ingelesen arrantzan.

LAPURDIKO KORTSARIOEN URREZKO ARRANTZA

Euskal itsasgizonak aspalditik ditu ezagun Atlantikoko urak. Balea edo atunaren bila jardun du mendetan. Eta izan da arrain handiagoen atzetik ibili denik ere; Ameriketatik urrez beterik zetorren untzi ingelesa ez zen haientzat harrapakin makala. Euskal piratak ere izan badirela, alegia. Legearen babesa ere bazuten sarritan, Euskal Herrian kortsarioa izan baita nagusi, hots, Estatu baten kontura jardun duen itsas-lapurra.

Lapurdiko portuetatik irten dira euskal kortsario ezagunenak, nagusiki Frantziaren babesean —ingeles etsaien ehizan, beraz—, harik eta 1856. urtean Errestaurazioak kortsarioen jarduna bertan behera

utzi zuen arte. Garai horretan, kortsarioen abenturak oraindik ere Baionako marine-len gogoan zeudela, Edouard Lamaignère (1805-1861) kazetari eta idazle baionarrak horien testigantzak jaso zituen, gazteleratu berri den «Corsarios de Bayonne» libu-

Arrakastaren gakoa, kopuruetan baino gehiago, tripulazioaren ausardian kokatzen du Lamaignèrek

ruan. Garrou, Jorlis, Soustra, Darribau edota Hendaiako Pellot handiaren gorabeherak entzuteko aukera izan zuen Lamaignèrek, sarritan protagonisten ahotik.

Lehenago ere, XVI. mendetik hasita,

badugu hainbat euskal kortsarioen berri. Lehen datua 1551. urtekoa da, hiru kortsario Donibane-Lohizunetik Kanarietarako bidean abiatu zirenekoa. XVII. mendean, Jean Bart, Harismendi eta Johannes Suhigairaitxi, besteak beste, ahalegindu ziren ingelesen bizkarrera aberasten.

Baina, XVIII. mendea izan zen zalantzarik gabe kortsarioen mendea. Zazpi Urteko Gerrak merkataritzaren paralizazioa ekarri zuen eta honek kostaldeko

hiri eta herrientzat galera handiak. Ameriketatik Europara azukrea, kafea, kotoia, urrea, ehunak eta espeziak ekartzen zituzten untziak menpean hartzeak eta portuetara eramateak galera horiek arintzeko

■ Kortsarioek aboradatzean oinarritu ohi zuten borrokaldiaren arrakasta.

■ Jean D'Albarade euskal kortsarioa
untzi ingeles bat oratzen.

aukera ederra eskaintzen zuen. 1757. urtean soilik, Baiona eta Donibane-Lohizunetik 45 kortsario abiatu ziren, 750 kainoiez babesturik eta 7.000 gizon inguru eramanez.

Kortsarioen aktibitateak eragina zuen, noski, portuko giroan eta Lamaignèrek bere lanean, untziko gorabeheraz gain, lurreko kontuak ere ederki islatu zituen.

FILMETAN BEZALA. «Oihalak! Oihalak haizaldetik!». Piraten filmetan bezala, Lamaignèreren kontakizunetan behin eta berriro errepikatzen da esaldi hau. Behin helburua begien bistan zenean, harengana hurbildu eta borrokarako prestaketari ekiten zioten. Lehen ahalegina kainoiekin egin ohi zuten, baina ez zen normalean ti-roekin nahikoa izaten. Komeni ere, askotan ez zen komeni borroka horretan luzatzea. Izan ere, kortsarioak untzi azkar eta arina behar zuen izan, tamainaz txikia, beraz, eta kainoientzat toki askorik gabea. Gerra fragata baten aurrean, adibidez, ezin zuen kortsario ari-nak gauza handirik egin.

Orduan, abordatzeko erabakia hartzen zen, maniobra egokia egin eta gorputzez gorputzeko borrokari hasiera emanez. Arrakastaren gakoa, zenbakietan baino tripulazioen ausardian kokatzen du Lamaignèrek. Baliabidez txikiagoak izanik ere, garaipena lortzen dute

■ Etienne Pellot: kortsario eta alkate

Euskal kortsariorik ezagunena Hendaian jaio zen 1763ko irailaren lehen egunean. Hamabost urte besterik ez zituela Marquise de Lafayette kortsarioan itsasoratu zen. Abentura entzutetsuenak, ordea, bere aginduetara zegoen Général Augerau bergantin azkarrarekin burutuko zituen. Ingalaterran preso zegoela, ihes egitea lortu, bakar-bakarrik bergantin ederra lapurtu eta Boulogneko portura eramatea lortu zuen, han izen berriarekin baitaiatu zuelarik. Pelloten arrakasten artean Borde-

leko portuan Ingalaterrako 10 merkauntzi eta 2 gerra fragatekin sartu zenekoa aipatu behar. Général Augerauk 12 kainoi besterik ez bazituen ere, 20 kainoieko bi guda untziak menperatzea lortu zuen, ondoren beste hamar untziak ere menpean hartuz.

Bizimodu arriskutsua izanagatik, bere gorpuak ez zuen Atlantikoko uretan amaitu. Izan ere, 1812an, dagoeneko aberastuta, bere karrerari amaiera eman eta jaioterrira itzuli zen, Hendaiaiko alkate izatera ere iritsi zelarik. 90 urte zituela hil zen ohean ●

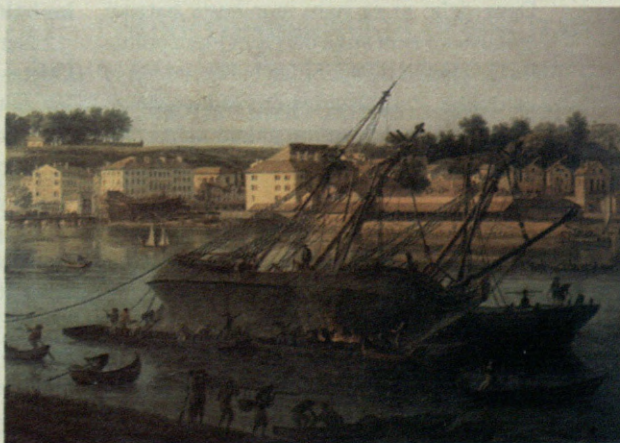
maiz kortsario lapurtarrek haren kontakizunetan. Garaipenik ezean ere, lapurtarrak ez omen ziren kokiltzen. Jorlis kapitaina, Invincible Napoleon untzia 24 kainoieko korbeta ingeles baten eskutik galdu zutenean, ez zen azken momentua arte errenditu, erabaki horrek gizon askoren heriotza ekarri zuen arren. Ingeles fragata batek Gironde untzia ezustean erasotu eta, bala batek jota, Soustra kapitaina hilzorian zela, Brisson lagunari errenditu baino lehen untzia hondorazteko eskatu zion. Esan beharra dago, hala ere, ausardia hori sarritan alkoholak ematen ziela gizoni; Jorlis kapitainak ron razio bikoitza eskaini ohi zion tripulazioari borrokarako prestaketari ekin aurretik. Portuan ere ez zen alkoholik falta. Zorigaitzeko borroka baten ondoren un-

tziak konponketak behar zituenean, itxarondia ronez laburtu ohi zuten gure piratak. Hala gertatu zitzaion Invincible Napoleonen tripulazioari, Pasaiaiko portuan, untzi *zauritua* berriro prest jartzeko, egonaldi luzea egin zutenean. Zorioneko lurreratzeak ere izaten ziren. Lamaignèrek Pierre Duhalde marinel getariarraren ezkontza deskribatzen du, jaki eta dantzen artean sarritan koñaka eta ardoa aipatuz.

Kortsarioek bazuten, ordea, filmetako irudiarekin bat ez datorren ohitura bitxia: operarako zaletasun berezia zuten. Pello-tek bederen, harrapatutako 12 untzi ingelesak Bordeleko portuan utzi bezain pronto Operarako bidea hartu zuen.

Pellot, Jorlis, Soustra... baina, ezin ditugu ahaztu Lamaignèren testigantzak jaso ez dituen hainbat kortsario handi.

Dulerrek, 21 urte besterik ez zituela, dagoeneko 350 gizon ez osaturiko untzia zuen bere esku; Etxeberrik holandarren monopolioari muzin egin zion Moluketan; Miarritzeko D'Albarade, urtetan itsas-lapurretan ibili ondoren, ministro izatera iritsi zen Frantziar Iraultzarekin. Aipamena merezi du ere Pierre Laffitte, Lord Byronen bere «Kortsarioa» poema famatua idazteko inspiraziotzat hartu zuen gizonak ●

■ Untzi-kroskoaren konponketa Baionako portuan, 1760 inguruan. Kortsarioak ez ziren beti onik ateratzen.

◆ NAGORE
IRAZUSTABARRENA

J O S E B A Z U L A I K A

“EZ DAGO DISTIRA HUTSEAN BIZIKO GAREN ARRISKURIK”

Abuztuaren 20an itzuli zen Joseba Zulaika antropologo eta idazle itziartarra Renora, Euskal Herrian zazpi hilabete eman eta gero. Hain zuzen, Bilboko hiriak bizi duen transizioari buruzko etnografia azterketa baterako kale lana egitera etorria zen. Reno eta Bilbo bitarteko distantziak murriztak direla sentitu nahi duela igartzen zaio, Euskal Herriko politikagintzak buruko minak ematen badizkio ere. Maiatzean argitaratutako «Enemigos, no hay enemigo» liburuan zenbait kezka eta proposamen jaurti zuen euskal biolentziaren gaia ikuspegi antropologiko batean kokatu nahian. Haren azalean bi anaia elkarri joka ageri dira, Gernikako kale batean.

Enemigos, no hay enemigos» liburua maiatzean argitaratu duzu. Zure herriari buruzko antropologi lana egiteak zaila izan behar du.

Antropologo normal bat berea ez den kultura batera joaten da eta hango atrozi-dadeak, edo kultura instituzio bereziak, edo erritualak aztertzen ditu, baina zera pentsatzen du: «Beren mundua da, nik aztertutako eta neure irakurle goari interpretatu egiten diot, euren kulturaren itzulpen bat egiten dut». Baina zeure kultura bada zeure buruari itzulpena egin behar diozu ere, eta natioboaren figura horrek ez du klasikoki bezala balio. Zeu zara nati-boa ere, eta orduan desmitifikatu eta desmontatu behar duzu natioboaren figura, dilema etiko eta politikoak askoz indartsuago azalduz. Antropologia, berez, oso kontserbadorea eta tolerantea izan da edozein tradizio kulturalekin, baita zeure gizartearen tolerantzia ere. Arazo horiekin aurkitu naiz euskal biolentziaren kasua aztertzean bereziki. Dena dela, ni ez naiz inor beste batzuei erakusteko zein etika edo zein joera politiko izan behar duten, baina bai mundu hori ulertzeko. Zure gizartearen bada, orduan, dilema da zenbaiteraino aldatu nahi zenituzkeen beren iritziak. Dilema horretan nago beti.

■ «Enemigos, no hay enemigo» liburuan «ETAren osteko garaia»z mintzatzen zara. Zuretzat jada gaitortuta dago guztiz enfrontamenduaren garai hori?

Ez nuke esango guztiz gaitortuta dagoenik, baina intelektuali ETAren fase hori amaitu balitz bezala pentsatu behar dugula iruditzen zait. Eta horren ondorioz, kultura berria sortzea tokatzen zaigula, eta

zein gizarte mota berri nahi dugun, zein egitura politiko berri, edo Europaren baitan eta estatuen baitan politikoki geure burua nola ikusi behar dugun. Hau da, erakunde eta mitologia politiko berria behar dugula, eta hori erabat post-ETA izan behar da, ETak bere zeregina amaitu zuelako. Lagunartean balioa aldarrikatu nahi izan dut batez ere, bizi garen mundu gero eta teknologizatuago honetan ezerk balio badu lagunartea baita. Lagunarte benetakoak badu erreziprozitate hutsa gaitortzen duen logika bat, erregaluen asimetria hori, amodioarena, barkapenarena. Montaignek deskribatu zuen mundu hori non benetako laguna den gauzarik ederrena, eta hori guztia aldarrikatu nahi dut bizi izan garen biolentzia giro honetan, hain zuzen lagunartean, kale mailan, partiduaren artean, idazleen artean hainbeste ezinikusi sortu dugulako. Amistadearen kontzeptua beste era batzuetara ulertuz, (modu konplexuagoan eta aberatsagoan) komunitatea nola berriro genezakeen planteatu nahi dut.

■ **“Aldaketa handia dago kulturaren edukian, eta euskaldunoi oso ondo datorkigu oso sustraizaleak garelako”**

■ **Euskal Herrian adiskidetasuna nahi-ko balore nagusia izan da beti, ezta?**

Neretzat beste galdera bat hori da: adiskidetasuna, gure komunitarismoa, koadrilak, poteoak, elkarte gastronomikoak, kooperatibismoa, auzolanak, halako asko eduki dugu, eta bestalde oso gara inkapaz, orain adibidez, elkartasun hori maila konplexuagoan lortzeko. Maila elemental batean denok gara koadrilakoak baina gauzak delegatu egin behar direnean, estrategia konplexuagoa behar denean, orduan badi-rudi zailago zaigula eta oso erraz haserretzen gara elkarrekin. Edo besarkatze laguna zara, edo etsaia. Eta nire hipotesia zera da: hain sentitzen gara elkarren dependiente, gero norberaren identitatea afirmatzen

■ «Nire pertsonaia interesanteenak marginalidadean bizi dira, margenak definitzen baitu zentrua».

hasten garenean zera sentitzen dugula: «hau ez duk jada nire laguna, hau traidore bat duk». Gure adiskidetasunaren nozioa sinpleegia delako agian, naturalegia delako, primordialegia. Kultura komunitario berri baten faltan gaude: konplexuagoa eta gure konplexuetatik liberatuko gaituena.

■ **Bernardo Atxagak esan berria du «horizonte utopiko baten beharra» nozitzen duela, ez dagoela, alegia, amaitu berri den fasearen ostean heldulekurik, eszenario berri baten falta baitago.**

Niri utopiaren zentzuak edo mundu berri baten zentzuak zera gogoratzen dit: hemendik hegazkinez bi ordutara kontinente oso bat daukagula kristoren pobrezian, eta inmigrante bezala hona etortzen ez diegula uzten. Nolabait mundu utopiko berri bat nahi badugu pentsatu behar dugula zein ederki bizi garen hemen, eta hirugarren munduan gehienak zein miserian bizi diren. Lehen misioneroak joaten ziren; gaur misioneroaren ideologia erlijioso hark ez digu balio baina nik uste dut GKEak eta beste honelako mogimenduak direla etorkizuna, eta idealismo hori ezin dugula gal-

du. Lehen arimak salbatzera joaten ziren, baina gaur egun jende gehiena, kristau sinestunak izan gabe ere, GKEetan dago bere kontzientzia humano oinarritzkoaren exijentziei erantzuteko, eta hori geroz eta gehiago emango dela uste dut, eta hori izango da gure utopia berrietarako bidea. Nire ustez lehengo misiolarien tradizioa inoiz baino beharrezkoa dugu, ez arimak salbatzeko, gure burua salbatzeko baizik. Alegia, gure hemengo arazo politiko hauek

■ **“Modernismoarekin denok izan behar genuen ‘heroi emanzipatuak’, postmodernismoan zinikoagoak gara”**

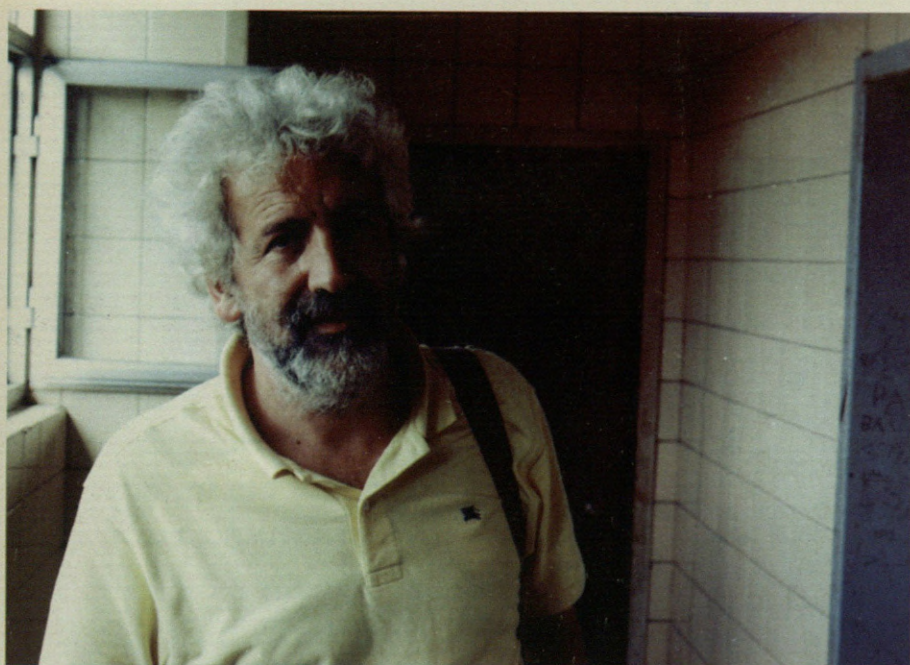
irrelevantzia handia dute globalki harturik, eta euskaldunok benetan interesante izango gara nazioarteko elkartasun horrekin eta geure kultur tradizioa mantenduz, eta baita ekonomia indartsu bat garatuz, eta kultura kreatibo interesante bat, eta gure diasporarako sareak gordez eta eraikiz.

■ **Diaspora aipatu duzu eta zure azken liburuan ere diasporaren garrantziaz hitz egin duzu.**

Bai. Euskaldun guztiok urtebetez New

Yorken edo Los Angelesen egongo bagina, edo Bombayn, hiri handi horietan, bi milioi euskaldunekin seguraski inor ez litzateke enteratuko inor berria etorri denik, eta euskaldunok handik itzulita oso desberdinak izango ginateke. Kanpoko euskaldun batentzat, ni bizi naizen bezala, estatu independente baten beharra eta halako mitologia politikoei galdu egiten dute bere zentzu asko. Hau ingenuidade politiko bat da baina, identitate aldetik, diasporatik begiratuz nolabait euskaldun puruaren zentzua galtzen da erabat eta euskaldun izatea ez da jada jatorrizko zortzi abizenen kontua, sentitzeko modu bat baizik, izateko modu bat. Orduan nahasteko prest

dagoen identitate bat dugu, zeren kanpoan zaudenean amerikar batekin ligatuko duzu, edo italiar batekin ezkonduko zara, eta zure nortasuna beste testuinguru zabalagoan kokatzen duzu, aberatsagoan, eta testuinguru horretatik zeure euskaldun sustraia berriro baloratzen duzu. Alde horretatik, oso onuragarria litzateke euskaldun denok neurri batean diasporakoak garela imajinatzea. Gure benetako izatea, hemen egoitea bezalaxe, munduan bidaiatzea da, eta

■ «Kultura berri baten beharrean gaude, eta oraingoa baino txarragoa ez da izango».

jatorrizko euskaldun gehiago dago hemendik kanpo hemen Euskal Herrian baino. Euskaldunok hemengoak bezainbeste gara Buenos Aireskoak edo San Franciscokoak eta orduan euskaldunok inoiz bezain interesanteago gara gaurko mundu global eta hibrido honetan. Nik uste dut hau ariketa intelektual beharrezkoa dela.

■ **Hemen identitate nazionalari berebiziko garrantzia ematen zaio politikagintzan, agian orain inoiz baino gehiago. Beharbada oso itxita gaude muge eta estatuen kontzepzioan.**

Gaske jendea eta bidaia-tzen dutenak, egunkariak irakurtzen dituztenak zabal-tasun batean, gero eta gehi-ago konturatzen gara beneta-ko prozesu ekonomikoak, fi-nantzieroak, kulturalak, po-litikoak eta abar estatu-na-zioaren gainetik dihoaztela. Orduan, nik uste dut euskal-dunok gure lurraldeari eutsi behar diogula, lurraldetasun

kontzeptua inportantea dela, baina asko-tan pentsatzen dut benetan nazionalis-moaren diskurtsoa oztopo bat dela euskal interes nazionalistentzat, diskurtsoak ber-ritu egin behar direla, diskurtsoak azken batean egoera baten beharrei erantzuteko tresna bat baitira. Diskurtso hori zaharkitua geratzen bada, edo etsai politikoen es-ku geratzen bada bertako interesak aku-satzeko nazionalismoaren xenofobia eta

alderdi negatiboak azpimarratuta (beraiek izanda gero nazionalistenak, estatu na-zioak, zer esanik ez), orduan gauzarik inteligenteena izan daiteke diskurtso hori aldatu eta zera esatea: «ez zaigu guri in-teresatzen nazionalismorik: gu supraes-tatalistak gara». Benetan nazionalista iza-tea zer da: estatu nazioari hor eustea de-rrigorrez? edo ejerzito bati eustea? Zeren gaur egun nazionalismoa hori da guretza-ko, eta ez gauza kultural bat, ez sentimen-du abertzale edo identitate euskaldun bat,

baizik estatua eta konstitu-zioa ejerzitoak anparatuta: hauek dira benetako na-zionalismoak. Orduan guri gehiago interesatzen zaigu nazionalismo klasikotik kanpo dagoen diskurtso bat, zeren gure benetako interesak eta identitateak nahiago ditugu testuinguru global diasporiko honetan ikusi, eta gure benetako identitatea gure kultur tra-

dizioa da, gure hizkuntza, gure kreatibitate kulturala aurrera ateratzea, eta baita gure ekonomia, gure erakunde bertakoak ere. Euskaldun izatea eta euskararen manteni-mendua geroz eta inportanteago sentitzen ditut mundu global honetan, baina horrek ez dauka zerikusirik mitologia politiko atzerakoiekin.

■ **Euskaltasun definizioaren atzean kulturaren definizio bat dago. Kultu-**

■ **“Benetan nazionalista izatea zer da: estatu nazioari hor eustea derrigorrez edo ejerzito bati eustea?”**

Hamarrekoa

RAMON ZALLO

«Euskal Herriko arazoak ausardiaz eta koerentziaz tratatzen dakien analista fina. Lagun atsegina eta leiala»

JOXE AZURMENDI

«Lagun mina. Euskaraz inork ez bezala pentsakera bat idazten daki. Tragikoegi bizi du Euskal Herriko drama politikoa»

JON JUARISTI

«Idazle ona. Beharrezko probokatzailea Euskaldunak eroturik gaudela sinesten duten irakurleen kontura aberasten ari da»

FRANK GERHY

«Euskal arkitekto mundialena, 'El vasco mas universal'. Mirariaren politika Bilbon arte bihurtu du. Parlamentuak tituluren bat eman behar lioke»

JORGE OTEIZA

«Jan, edan eta algararako lagunik onena. Madarikatzailerik oparoena. Haur bat, agoniaren edo extasiaren muturreko hiperboleetan beti. Ez dut imajinatu nahi Euskal Herria bera gaube»

EDUARDO CHILLIDA

«Bere eskultura sakratua izan da niretzat, orain nolabait 'aura' galtzen ari bada ere Guggenheim eta Tindayaren efektupean. Zordun izango natzaio bere obragatik eta liburu baten azala egin zidalako»

JOSEBA ARREGI

«Nere Guggenheimi buruzko liburuaz zen izan biguna berarekin, baina ondorioz adiskidetasun bat landu dugu»

MARI KARMEN GARMENDIA

«Emakume askoz gehiago behar genituzte euskal politikan, bera bezala euskalzaleak»

CHARLES BUKOWSKY

«'Amodioa infernuko zakur bat da'»

XABIER ARZALLUZ

«Bilbon agurtu dut eta 'friboloa' deitu zidan Guggenheim liburuagatik. Badut gogoa berarekin hitz egiteko»

raren zein definizio erabiltzen duzu zeuk?

Antropologok kultura gehienbat hizkuntzaren eta erakunde tradizionalen inguruan, eta sentimendu etniko baten inguruan definitu izan dugu, gehiegi agian. Nire ustez gaur egun kulturari, gauzak aldatzen diren moduan, beste kultura birtual hau erantsi egin behar diogu, postmoderniaren batera datorren komunikabideen kultura, espektakuluaren kultura, imaginaren kultura, nolabait bere erreferentzia konkretu batekin mezu batek duen lotura hori hausten denean, dena autoterreferentziala dena. Lehengo kulturatik kultura parodikora ari gara pasatzen, kultura superficial batera, distirarena. Baina asko ikasi

genezake hortik, alegia, kulturaren eta identitatearen mila gauza horixe dela, nolabait maskarako kultura dela, eta pertsonaren bizitzan ere maskarak eta kareetak hor daudela jakitea inportantea dela, aktoreak garena. Kulturak definizio asko izan ditzake, eta definizio jatorrizko batekin joanez gero, ez da kulturarik egokiena gaur egungo munduan ibiltzeko, mundu global honetara egokitzeke. Euskaldunok beti pentsatu dugu barruan benetako identitate hori dagoela, eta kanpokoak azalak, aurpegiak, itxurak... direla eta aurpegiei kasu gehiegi eginez gero engainuak... enfin! aparientzia beti zalantzararritzat izan dugu. Eta orain datorkigun kultura aparientziarena da, benetako kultura zein aurpegi jarri duzun da, eta zein irrifar, zein keinu, eta zein ikono daukazu errepresentatzeko. Guggenheimek Bilbori egin diona, ez? Ikono bat daukazu eta mapan agertzen zara. Aldaketa handi bat dago kulturaren edukian, eta euskaldunoi oso ondo datorkigu hori oso garelako jatorri eta sustraizaleak, eta jatorria gurekin daramagunez erraztasun gehiago behar genuke aktoreak garena uleritzeko, errepresentatzen ari garena, eta nolabait pailazoak garena. Kultura hori da: tradizio batzuk edukitzea, emozioz lotzen zaituen eta aberastasun bat ematen dizun gauza bat, baina sentitu gabe ere hori dela zure bizitzeko kondizio *sine-qua-non* bat, gustatzen zaizun beste etxe kultural bat baizik.

■ Idatzia duzu gizakiaren jokabidea arrazionala, komunikatiboa eta magikoa izan daitekeela. Mundu global hau eta eraikitzen ari diren sareen mundu hau jokaera arrazionaletan bakarrik oinarritzen da, alde magikoa eta erri-tualak alde batera geratuz. Nola gau-

zatzen dira mundu global honetan erri-tualizazio horiek?

Hala da, baina neretzako aparientziak mundu honetan benetako sortzaileak —aktoreak, margolariak, idazleak...— azken batean iturri magiko horietara jotzen du beti. Azken batean, hain arradikalki identifikatu egiten zara zure posizioarekin eta neurri batean bihurtu egiten zara. Horregatik nire faszinazioa Ander Lipusekiko. Badago metafora eta sakramentua, eta gaur egun badirudi metaforak agintzen duela

“Euskal Herri berri baten sorkuntza ulertzeko Bilbo toki paradigmaticoa da une honetan”

dena, baina ez: benetako dantzari on batek, edo benetako erlijio gizonak, edo benetako artistak bere posizio hori hain barruraino sartzen du bihurtu egiten dela. Benetako dantzariak ez du zisnea izan nahi, baizik eta zisnea da. Magiaren mundutik edo identifikazio totalaren mundutik hartzen dituzte beren indarrak. Postmodernian eta minimalismoan bizi diren artista hauengan dena forma dela dirudi, baina nik uste dut iturri horietatik edaten dutela ere.

■ Mundu magiko guztia pertsona konkretu batzuegan kokatzen baduzu, besteak ikusleak besterik ez dira.

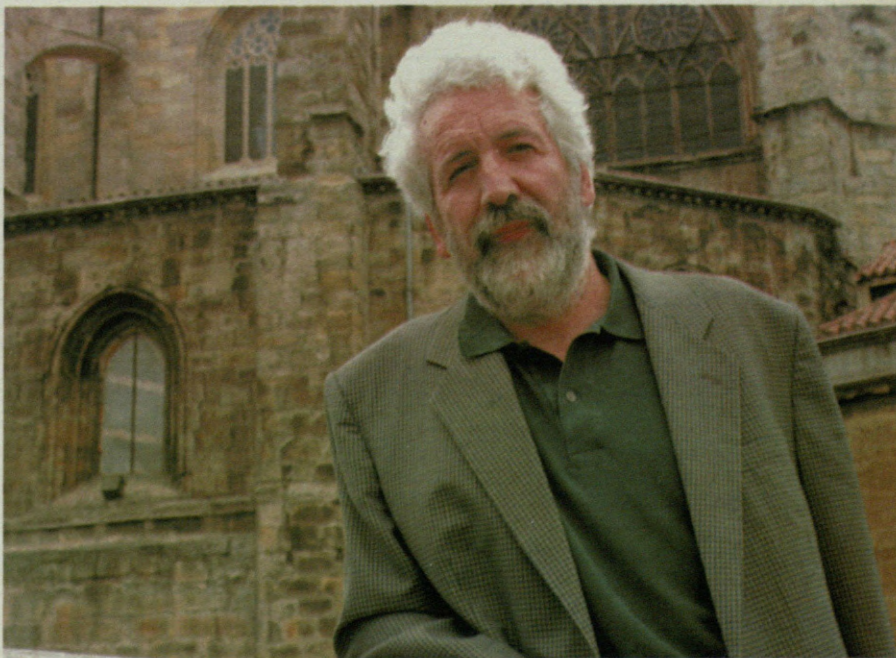
Bai, GKEko boluntarioek ez dizute esango bolondres lana errito erlijioso ba-

tengatik egiten dutela, baina barruan halako gauzak egitera motibatzen dituen iturri erri-tual edo majiko, edo humanismo primordial bat da. Heriotzaren, gaixotasunaren, amodioaren aurrean, denok oso erraz harrapatzen gaitu magiaren mundu honek. Denok gelditzen gara Baudelaire bezala egunero erreguka gure mundu hau erori ez dadin. Orain denok geroz eta gehiago pretenditu genezake mundu hau jolas bat dela, eta dena dela aktuazioa, baina beste iturri horiek hor daude edozein izkidan zain, eta gure momentu egiazkoenean konbinatzen ditugu sakramentua eta metafora. Same bat gaixotzen bazaizu, jainkoengan sinesten ez baduzu ere, hor badago instintuko mundu bat.

Ez dago distira hutsean biziko garen arriskurik.

■ Beharbada esfera pribatua geratzen da magia hori, mundu intimoan.

Esfera pribatua, eta publikoan artisten mundutik datorkiguna, idazleen mundutik, erlijio mundutik, GKE mundutik. Hauek dira dena norberaren intereseko aparientzia ez dela azaltzen duten ahotsak. Postmoderniak dena gezurrezko ideologia bezala azaltzen du, baina niri sinplekeriak iruditzen zaizkit horiek. Modernismoarekin batera diskurtso autoritario asko etorri ziren —arte, politika, etika bertan... denok izan behar genuen «heroi emantzipatuak»—, eta nolabait postmodernian

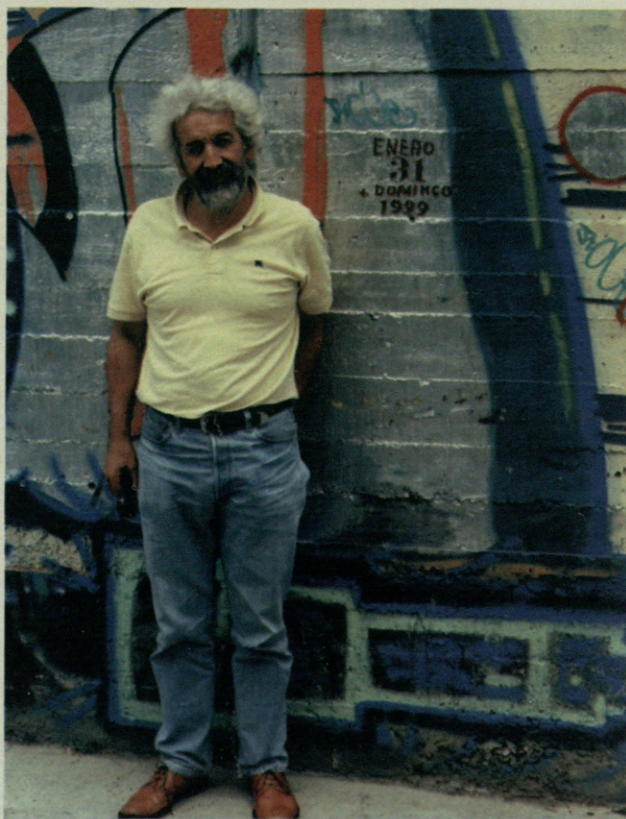
■ «Lehen arimak salbatzera joaten ziren, baina egun jende gehiena, GKEetan dago bere kontzientzia humano oinarritzekoaren exijentziei erantzuteko».

askoz ere zinikoagok gara modernaren narratiba honekin, helburu handi hauekin. Gaur egungo kultura *light* eta ikuskizun faltsua ematen duen honekin, badaude beste potentzial horiek ere.

■ **Prestatzen ari zaren lanean Bilbo hartu duzu aztergai. Bilbok balio al dezake euskaldunei buruzko interpretazio bat ateratzeko paradigma bezala?**

Antropologikoki Bilbo oso interesantea da euskal gizartea eta historia ikasteko. Transformaketa handi honetan gertatzen ari den Euskal Herri berri baten sorkuntza ulertzeko Bilbo toki paradigmaticoa da. Euskal Herri nekazarria euskaldunena da, bai, baina bilbotarrak gehiago atera direnez, kanpoan eurak sentitu dira euskaldunen, eta orduan identitate mailan Bilbok badauka paradoxa hori, euskaldunena baita munduan zehar. Momentu honetan berriro Bilbo historian zehar beti egin duena egiten ari da: New Yorkera joan, handik museo bat ekarri... eta hori euskal gizartearentzako benefizio handia da. Berriro ari da Bilbo euskal nazionalismoaren untzi insignia izaten, eta ironikoki euskal nazionalismoaren bultzadarekin. Aprobetxatu beharko genuke irekitasun une hau mitologia berri horiek

PERU C. SABAN

■ **«Bizi garen mundu gero eta teknologizatuagoan ezèr balio badu lagunartea da».**

sortzeko: euskaldun diasporakoak, euskaldun hibridoak, edo euskararen esanahia mundu global honetan. Momentu oso interesantea eta aberatsa da. Triunfalista ere ez gara jarriko, ez dago ezer-eta triun-

falista jartzeko.

■ **Bilbon eman duzun denbora honetan zer aurkitu duzu kale lanean?**

Jende interesgarria ezagutu dut: hilzorian dauden jonkiak zaintzen dituztenak, eskaleak kalean, medikuak eta erizainak, etxegabeei laguntzen dieten kaputxinoak, langabetuak, prostitutak, hiesaren inguruko jendea... Horien artean solidaridade handiko jendea aurkitu dut. Hauek dira nire pertsonaia interesanteak. Etnografia nobela bat egin nahi dut Bilboko pertsonaia hauek deskribatuz. Marginalidadea azken finean, zeren marginak definitzen baitu zentrua. Jende normalarekin ere izan naiz: bankeroak, irakasleak, artistak... artistak ere oso interesante zaizkit etengabe kultura berdefinitzen ari baitira. Ignorantzien kolekzionista bat sentitu naiz beti: ez dakizu ezer honetaz edo hartaz, historialari edo kazetari batengana joaten zara, edo instituzioetako jende altue-

nairengana, eta badirudi dena erresolbituko dizula, eta gertatuko denaren mapa inork ez daukala konturatzen zara.

◆ PERU C. SABAN

◆ JON GEREDIAGA

T a n t o a

How beautiful is the moon of Bilbao

■ **Ander Lipus**

Aktorea eta antzerki zuzendaria

Bilboko edozein taberna, edozein topagune izan da aproposa Joseba Zulaikarekin solasean aritzeko. Bizi ditugun garai postmoderno hauek abiapuntutzat hartu, eta azken aldian modan dagoen Bilbo madarikatu honetan kokatzen ginen. Kafea eta zigarroak barra-barra, hitzak, maldizioak (euskalyanki honek *shit* hitza erabiltzeko ohitura nabarmena du) eta metaforak kearen artean itxuraldatzen ziren —ni, gehienetan, neurona apur batzuekin heltzen nintzen etxera.

Gure elkarrizketatan «ruina»ren poesiaz baliatzen ginen, Bilbok izkutatzen duen xarmaz mintzatzeko. Eta ez, ez ginen mintzatzen komunika-bidegalduek eta marketing munduak eskeintzen digun Bilbo abangoardista eta postmoderno honetaz, ez. Gure pentsamenduek, hormetako eta arimen arrakaletatik barna

bidaiatzen zuten, krudeltasunaren metafisika batera iritsi arte. Begirada eta gorputza. Gorputza edo horma. Eta begirada edo arima.

Bi hari poetiko hauek nire antzerkiaren ikuspuntua indartzeko euskarri bihurtu dira. Josebaren hitz zorrotzek, antzerkiaren esentzia bilatzera bultzatu naute, eta nire lanean seguruago sentitu izan naiz bere hitzen melodiak entzun ondoren.

Pena da, orain Renora joan baitzaigu. Hala ere, gogoetarako hainbat espazio zabaldu dit, berreskuratu behar direnak akaso: Antzerkia eta antropologiaren arteko lotura baten inportantzia, aktorearen sentimendu txamanikoa, eta antzerkiak bete behar duen funtzio katartikoa.

Ni, momentuz, hemen geldituko naiz, eta Josebarekin akordatzen naizenean, Bertolt Brecht-en poesia oihukatuko dut pozez: How beautiful is the moon of Bilbao... ●

irakurle ausartentzat

konponbideak bilatzen dabiltzanentzat
egia borobilek zalantzak sortzen dizkientzat

elkarri aldizkariaren harpidedun egin zaitez

moztu kupoi hau eta bidali helbide honetara: elkarri, madril etorb., 5 - 20011 donostia

• bai, nire etxean jaso nahi ditut elkarri eta elkarrikasi aldizkariak

☐ 4.000 pta.
(urteko kuota)

☐ 1.000 pta.
(3 hilabeteko kuota)

izen-abizenak _____

N.A. _____

helbidea _____

herria _____

herrialdea _____

kode postala _____

banku edo aurrezki kutxa _____

kontu zenbakia (20 digito) _____

E Z P A

PRINTZA

ATSEDENIK EZ

Joxerra Gartzia EHUKo Publizitate Saileko irakasleak zioen «Euskaldunon Egunkaria»n Espainiako Barne Ministerioak drogaren aurka egindako kanpainari buruz:

«Gaztelarazko eslogana 'A tope sin drogas' omen da. Euskarazkoa, berriaz, 'Atsedetik ez (,) drogarik gabe'».

Zertara dator, orduan, eskandalua? Euskararengatik baldin bada, lasai (...) Eslogan horrek euskaraz zuzena du. (...) Egokia den, hori beste kontu bat da noski. Baina euskarazko eslogan bat egoki izatea ia miraria litzateke. (...)

Barne Ministerioak (...) drogaren aurkako kanpaina bat egitea erabakitzen du. (...) Norbait konturatuko da euskaraz ere egin behar dela kanpaina. Agentzian ez dago euskaldunik (...) Demagun itzultzaile profesional bati ematen zaiola itzulpena egiteko mandatu. Den-dena erabakita dago, ordea, orduurako. Eslogana hitz-jokoren bat baldin bada, irudiak hitz-joko horren ildotik joango dira, eta itzultzaileak, sekulako buruhausteak izango ditu ordain egokia aurkitzeko. (...)

Ez dakit zertara datorren hainbesteko eskandalua. (...) Agian guraso euskaldunen batek kanpaina honek bere seme-alabak droga hartzera bultzatzea keela uste izango du. (...) Dagoela lasai: euskarazko publizitatea egiten den bezala (...) astakeriarik handiena jarrita ere, ez dago arriskurik inor persuadi dezan».

DONOSTIAKO ZINEMALDIA PREST

ZINEMALDIKO antolatzaileak buru belarri dabilen 16an egingo den hasiera ekitaldirako.

Sail ofiziala irekiko duen filma Lawrence Kasdan-en «Mumford» izango da eta datorren urtera arte sail honi amaiera emango diona Martha Fienesen «Onegin» lana izango da.

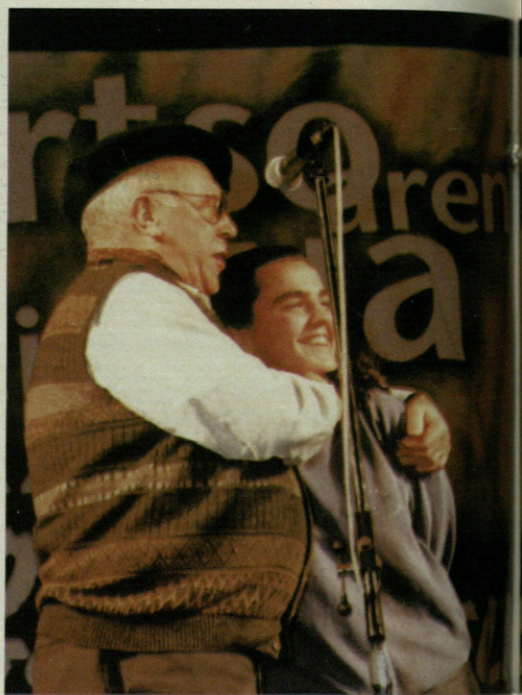
Irailaren 16tik 25a bitarte lanean arituko direnak zinemaldiko epaimahaikideak izango dira. Zazpi pertsonak osatzen dute epaimahaia: Bertrand Tavernier, Laura Esquivel, Anna Galiena, Marion Hansel, Gerardo Herrero, Dusan Makavejev eta Mark Shiva.

Internet bidez ere jaso daiteke zinemaldiaren berri, web orri bat jarri baitute horretarako (www.sansebastianfestival.com).

FILM LABURREN NAZIOARTEKO LEHIAKETA BIDASOALDEAN

BERTIZKO turismo Patzuergoak Bidasoaldeko kultur jarduera suspertzeko asmoz antolatu du Bera, Doneztebe, Irun eta Hendaian egin den Laburmetraia lehiaketa. Irailaren 6an hasi eta bi astez herrialde ezberdinetako 39 laburmetraia ikusi ahal izango dira.

Lehiaketa honetako irabazleentzat sari bereziak egongo dira. Laburmetraiari onenak milioi ba-

ALBERTO ELOSEGI

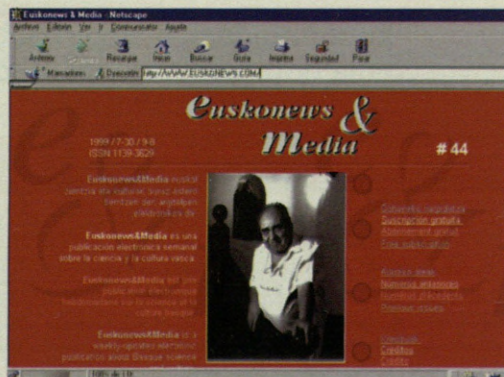
teko saria jasoko du baina bi zatitan, sariaren erdia momentuan jasoko du, eta bigarren zatia eskualde honetan film bat egiten duenean. Bigarren sarituak 300.000 pezeta jasoko ditu eta hirugarrenak 250.000.

EUSKONEWS & MEDIA CD-ROOMEAN

ASTERO Interneten aurki dezakegun «Euskonews & Media», euskal zientzia eta kulturari buruz diharduen aldizkari elektronikoaren urteko bilduma egin dute Eusko Ikaskuntzako kideek. CD-ROM honen aurkezpena irailaren 8an egingo da Donostiako Miramar Jauregian, Eusko Ikaskuntzak egoitza duen tokian alegia.

9 EUSKAL TALDE TARREGAKO ANTZERKI JAIALDIAN

BEDERATZI euskal antzerki taldek hartuko dute parte hilaren 9tik 12ra bitarte Tarreagan (Lleida)

■ «Euskonews & media»ren bilduma egin dute.

HITZ BITAN

- Andoni Egaña bertsolariak IVApeko «Administrazioa Euskaraz» hilabetekarian aitortzen zuen: «Egia da bertsolaritzak badituela mitin liturgikoaren ezaugarriak. (...) Taulara atera eta mikrofono bat ematen dizuten momentutik horixe liturgia dagoela; egon behar du gainera».
- Gotzon Garate idazleak zera idatzi zuen «Euskaldunon Egunkaria»n: «Hizkuntzak ikastea ona da. Herri bat bi hizkuntzez mintza daitekela uste izatea, ordea, uste ustela da(...)»
- «Euskaldunon Egunkaria»n, Aingeru Epaltzak: «Hiztegiak baditugu, euskaraz ikasteko

L A K

HERRIARTEKO ERRONKA

Belaunaldi ezberdinak uztartuko dituen Gipuzkoako txapelketa abian da. Aurtengo lehia berezi xamarra ere izango da taldeka neurtuko baitituzte indarrak, herria herriaren kontra. Txapelketaren lehen kanporaketak irailaren 18an hasiko dira, eta hogeitalau taldek hartuko dute parte. Talde bakoitza herri bereko sei bat lagunek osatuko dute: lau bertsolarik, epaile batek, eta gajartzaille batek. Talde giroa eta herri arteko erronkak izango dira nagusi, Gipuzkoako bertsolaritzaren kabia zer herri den jokoan dago eta. Aurtengoan ez baitu pertsona bakarrak irabaziko, herri oso batek baizik. Finalera bi talde iritsiko dira, eta Azpeitian jokatu dute abenduaren 19an.

■ Pello Esnal.

IZENAK

Pello Esnal Zarautzen bizi den andoaindarrak irabazi du berriro Zarauzko Basarri bertsopaper lehiaketa «Gaur urtebete» lanarekin. Bertso sorta honetan aiatren heriotza hartu du gaitzat. Sari banaketa irailaren 3an egin zen Zarautzen.

Ibarretxe anaiak Napoleonen garaian giroturik dagoen «Sabotage» filma grabatzen ari dira Gasteiz, Donostia eta Leioan. Film osoa Euskal Herrian grabatzeko asmoa dute. Atzerriko aretoetan erakusteko asmoarekin ingelesez eginitako filma da «Sabotage».

Eskola dantza taldeak duela egun gutxi Poloniako Zakopane herrian ospatu den folklore jaialdiko lehen saria irabazi du. XVII. eta XVIII. mendeko Euskal Herriko jantziak taularatu zituzten. Jaialdi honetan herrialde ezberdinetako hamabost dantza talde bildu ziren.

ospatuko den antzerki jaialdian. Hauen artean Legaleon, Porpol edo Deabru Beltzak-Inkieta bezalako taldeak arituko dira euren lanak taularatzen.

Dagoeneko ohitura bihurtu den euskal antzerkiaren karpa laugarren urtez jarriko da Tarregan. «Vértigo» ekoiztetxeak ere lehen aldiz jarriko du bere karpa eta Ñake eta Golden Apple Quartet taldeen ikuskizunak aurkeztuko ditu.

LATZEN MUSIKA TALDEAK AGUR ESAN DIE ESZENATOKIEI

LATZEN musika taldeak komunikabideei helarazitako ohar baten bidez esan die agur sei urtetan zehar zapaldu dituzten eszenatokiei eta sei urtetan zehar atzean izan dituzten jarraitzaileei.

1993an sortu zenetik talde oñatiar honek bi disko kaleratu ditu, «Kontzientzia ala infernua» eta «Ardi larruz».

Taldeak eman duen azken kontzertua abuztuaren 13an izan zen Arantzan (Nafarroa). Hala ere ez zen despedida kontzertu bat izan, esan bezala, gerora eman dute publikoki taldearen amaieraren berri.

■ Latzen musika taldeak agur esan du.

metodoak, lokuzio eta atsotitz bildumak (...) Didaktikatik edo lanerako lanabes hutsetik harata doan eremu ludikoan, ordea, ez da deus».

● Kepa Junkera trikitilariak euskal musikaren egoerari buruz hausnarketa egin zuen IVAPeko «Administrazioa Euskaraz» hilabetekarian: «Nire ustez musika ez da lehia bat: ezin da puntuatu. (...) Trikitixaren gorakadak ez du etorri behar gehiago saltzetik, sormena ernatzetik baizik. Une honetan denbora behar da. Euskal Herrian oinarriak jartzen hasi gara musikaren ideia berrietan eta eboluzio kontuetan».

■ Eskola taldea.

KATU ETA XAGUEN KONDAIRA

Euskal Herrian giro berri bat somatzen dela bada dagoeneko urtebete. Etxean, lantegietan, eskoletan, kalean, denok dakigu esperantzaren leihoa zabaltzen ari dela, poliki-poliki. Itxaropen berri honen abiapuntuak zeintzuk izan diren denok jakin badakigu. Nagusiki, esan daiteke Lizarrako akordioa eta ETaren su-etena izan direla faktore nagusiak, baina egoera berri hau ez da bapatean sortu, urte askotako lan baten emaitza baizik.

Azken egunotan Aznarren Gobernuak bake eta normalizazio prozesuan eta baita nazio eraikuntzan ere euskaldunok jarritako esperantza eta ahalegina zapuztu nahi izan baditu ere, euskal gizarte eta kanpotik gureganaino iritsitakoak beste giro berri batekin topatu dira, arazoak berean mantenduz, soluziobidea iritsi ez delarik.

Gauza jakina da hiriburuetakotako giroa eta kultur egitaraua ez direla Euskal Herriak udan dituen eskaintza bakarrak, baina gaur egungo egoera itxaropentsuaren neurria eman dezaketela deritzot.

UDAKO kultur eskaintzaren azterketa honetan, jendearen partehartzeaz gain, badago eragin handia izan duen beste eragile bat, azpiegitura sonatuaren hedakuntza. Guggenheim Museoa alde batetik eta Euskalduna nahiz Kursaal jauregiek bestetik erakutsitako erakarrindarra ukazina da. Aretok hauek eskaintzen dituzten aukerak kontuan hartzekoak dira (Kalterako izango litzateke erakusleho horietan agertzen zaizkigun kultur agerbideak aukerarik interesgarrienak direla ustea, baina hori beste kontua da).

Beste lankide batzuk nonahi izan diren kultur emanaldietaz beren iritzia emango dute. Ni, ordea, jazz eta zinemari dagozkien kontuei lotuko natzaie, soilik.

Uztaila jazzaren hilabetea izan zen. Getxo, Gasteiz, Baiona eta Donostiako jazzaldiek urtean zehar jazzaleok pairatzen dugun lehortearen ondorioetatik suspertzeko aukera bakarra dugunez, ezinezkoa zaigu aukera hau alperrik pasatzen uztea. Bertako oholtzetatik pasa diren musikari guztiak aipatzea luzeegia suertatuko litzatekenez, aitatu ditzakegu behintzat Ge-

txon izan ziren Paolo Fresu eta Phil Woodsen izenak, Gasteizko entzulegoa txundituta utzi zuten Brad Meldhau, Chick Corea, Pat Metheny, Bill Frisell, Kenny Werner, John Scofield, Joe Lovano eta Shirley Horn, besteak beste. Ezin ditugu ahantzi ere Aturri ibaiak zeharkatzen duen hirian, Ellington maisu bikainari eskainitako omenaldietatik at ikus eta entzun ahal izan genituen James Morrison, Nicholas Payton, Marcus Roberts edota B.B. King bezalako musikariak. Jazzaren ibilaldi honek azken geltokia Donostian izan zuen. Bertan izan ziren, beste askoren artean, Max Roach, Steve Coleman, Ravi Coltrane, McLaughlin, Brandford Marsalis, Niels Henning Orsted Pedersen eta Van Morrison. Euskal musikariek karezkioa eta

hondarrezkoa eman zizkiguten. Tapia eta Leturiaren saioa oraindik heldu gabe badago ere, Iñaki Salvadorren kontzertuek (Carmen Canelarekin alde batetik eta Chano Domínguezekin bestetik) garbi adierazi ziguten donostiar pianojolearen une ezin hobea.

ZINEMARI dagokionez, asko dira hilabeteotan estreinatutako filmeak, horien artean famatuena, behar bada, merkatuaren arauak jarraitzen dituzten «Star Wars. La amenaza fantasma», «Matrix», «La momia» eta «Wild Wild West». Gure artean egiten den zinemari dagokionez, ez da «Pecata minuta» eta «Sí, quiero» bezalako filmeak ikusteko aukerarik falta izan. Zoritxarrez, bi filme hauen izenburuak gaztelaniaz idatzi behar izan ditut. Egundotan Kursaal jauregia Roman Polanskiren «La novena puerta»-ren munduko estreinaldia egiteko aukeratua izan da, Donostiako Musika Hamabostaldia hasia da ere zenbait kontzertu eskaintzen bertako aretoetan eta

Xabier Portugal
Jazz musika eta zine kritikaria

“Duela gutxi kazetari ezagun batek esaten zuen Kursaal eta Euskalduna bezalako jauregiak (katuak) gure artean ditugunez, hobe xaguak harrapatzen hasten badira. Ondo deritzot horri, baina zer nolako xaguak nahi ditugu? Ez dezagun pentsa kultura neutrala denik”

laister Zinemaldiaren gune nagusia bilakatuko da, baina hemen zerbaitek huts egiten du, euskaldunontzat gure filmeak euskaraz ikustea ezinezkoa denean. Kursaalaren inaugurazioak aro berri baten hasiera zekarrela ziote agintariek. Baina zein izango da aro horren edukia? Duela gutxi kazetari ezagun batek esaten zuen Kursaal eta Euskalduna bezalako jauregiak (katuak) gure artean ditugunez, hobe xaguak harrapatzen hasten badira. Ondo deritzot horri, baina zer nolako xaguak nahi ditugu? Ez dezagun pentsa kultura neutrala denik ●

Plaza gune izan duen musika tresnak webgune bat ere badu orain. «Txistulari» hiruhilabetekaria, eta txistuaren mundura barneratzeko beste hainbat sarbide zabaltzen dira www.txistulari.com helbidean.

TXISTUNAUTAK SAREAN HARRAPATUTA

Txistulari Elkarreak bere gunea sortu du sarean, kuxkuxeroen jakinmina ase asmoz. Bertan elkarreak hiru hilabetez behin kaleratzen duen aldizkariaren bertsio laburtu digitala aurki dezakegu. Horrez gain, txistuaren laberintoan zehar mugitzeko ate ezberdinak zabal ditzakegu: historia, teknika, musikariak eta abar. Eta txistu soinuaz gozatzeko aukera ere bada, berta entzungai baitaude txistuz jotako piezak. Guri txistua ulertzen lagunduz, atzerrian bere doinua entzutera emanez eta kanpoan direnei euskal aireak helaraziz, txistunautak, sarean katiatutako txistuzaleak alegia, ugaritu ditzake formula berri honek.

Txistulari Elkarrea 1927. urtean sortu zen, eta egun bi mila bazkide inguru ditu. Txistularien jardunaren ardatz izan da, alarde, kontzertu, hitzaldi eta ikastaro antiz antolatuz. Lan hauetaz guztietaz gain, «Txistulari» hiruhilabetekaria kaleratu du bere sorreratik, eta dagoeneko 173. alera iritsi da. Txistuaren inguruko azken gertakarien berri eman eta bestelako jakintza musikala zabaltzeaz gain, garrantzitsua da aldizkari honek egiten duen doinu bilketa lana, bost mila musika orritik gora inprimatu baititu.

Orain, aldizkari zaharrak teknologia berrietan ikusi du bere islada. Ez da aldizkari osoa digitalizatu, hautatutako artikulua batzuk baizik: honako honetan Zangozako kaleetan zehar txistulariek egindako bidearen kronika egiten du bertako gizon batek, bere sentimentuak eta oroitzapenak doinuekin nahasiz. Eta Carlos Sanchez musika irakasle iruindarrak idatzirik «Del danbolín al silbo» liburuaren berri dakar beste artikulua batek. Webgune honi esker, azken aldizkariak apurkak dastatzeaz gain, aurreko aleetan maisiatzen aritzeko aukera ere badu arratoiak.

■ Iraganeko aireen etorkizuneko gunea.

SAGUAREN ESKURA DAGOEN MENUA.

Aldizkaria, ordea, webguneko txoko bat baino ez da. Horrez gain, txistuari buruzko era guztietako informazioa aurki dezakegu sareartean nabigatuz. Txistuaren munduko azken gertakarien berri izan edo gutxi barru antolatuko diren ekitaldi, hitzaldi eta abar aurrikusi ditzakegu agendan. Teknika sailera sartuz, musika tresna honen ezaugarriak, oinarriak, musikologia eta jotzeko teknika ikasi ahal izango ditugu. Txistularirik ezagunenak berpiztu (hauen artean Isidro Ansorena, Etxahun Iruri eta Pablo Sorozabal) eta beraien bizitza eta obrak berreskuratzeko, hor dugu «musikariak» atala. Txistuaren historiak eta gaur egungo egoerak ere badu txoko bat webgunean, eta agian zaletuegiak ez direnek gehien gozatuko duten bitxikeria, musika hautatuaren saila da: oso ezberdinak diren lau abesti daude entzungai, saguaz klikatuz gero. Aldiz txistularientzat lagun-

■ Danbolinetik silbora

Ilustrazio garaiko monografia honek txistuak izan duen aldaketarik nabarmenenaren zergatiak argitu nahi ditu. Hau idatzi duen Carlos Sanchez Historian lizentziatua da, Etnomusikologian diplomatua eta Bigarren Hezkuntzako musika irakaslea.

Ilustrazio garaian eman zuen txistuak, hain zuzen, oroimenetik partiturerarako jauzia. Eta era berean gaizki ikusia izatetik moralki zuzen izatera pasa zen. Ordurarte dantza lizunak jotzeko eta matxinadak laguntzeko erabili zen

danbolina, moralki onartua zegoen eta boterearekin harremanetan jarri zen silbo bihurtu zen. Prozesu hau aztertu du Carlos Sanchezek etnomusikologia ikuspegitik, emaitza musikala baino, sujetuak (danbolineroak) abiapuntu hartuz, alegia. Eta garaia ulertzeko gizar-

tearen historia, musikaren historia, estetika eta antropologiak jantzi ditu azalpenak. Liburu honek eraman du gainera txistua unibertsitatara, hau baita ingurune horretan txistuaz egiten den lehen ikerketa sakona ●

■ Zuberoan sorrerako txirula aldaketarik gabe gorde dute, txuntunarekin lagunduta.

garrien izango den zerbitzua «Gure txo-koa» atalak eskainiko du, bertan ekitaldiak antolatzeke erraztasunak emango baitira.

ZER DA ETA NONDIK DATOR. As-
paldiko txistuak neurri guztietakoak bazi-

ren ere, gugana hiru tamaina estandarizatu iritsi dira: txistua, silbota (txistua baino 4 edo 5 tonu baxuagoa dena) eta txirula (silbota baino 8 tonu zorrotzagoa). Zuberoan gorde dute txirula ia aldaketarik gabe; zurrezkoa edo hezurrezkoa da, aintzinakoak

bezala, eta zatibakarrekoea. Dantzarako piezak jotzeko erabiltzen da, batik bat, sei sokako ttun-ttun edo salterioaz lagunduta. Txistua eta silbota berriz, zatika egiten dira, eta honek beheko zatia trukatzuz tonuz aldatzeko aukera eskaintzen du; horrela goiko zatia berrerabili egin daiteke. Txistu gehienak ebanozkoak diren arren, ezpal eta intxaurrez ere egiten dira, eta metal zein plastikozkoak ere egon badaude. Ordea, historian zehar teknika berriei esker joan da garatuz egungo itxura eta soinu hartzera iritsi den arte. Kultura eta zibilizazio gehienek erabili izan dute hiru zulodun flauta zuzena, baina gehienetan hauen neurri eta afinazioa estandarizatu gabea izan da. Hau dela eta, bakarka jotzeko tresna baliagarriak ziren arren, beste instrumentuekin taldean jotzeko arazoak izaten zituzten, eta hargatik herri musikaren esparrura mugatuta geratu ziren. Euskal Herrian txistua ere trantze berean zegoen, baina Ilustrazioak bere patua aldatzea lortu zuen. Hemezortzigarren mendean, Peñafloredako Kontea buru zuten noble batzuk Euskal Ilustrazioa bultzatu zuten. Honen emaitza izan ziren txistua eta euskal dantzak herri esparrutik askatu eta goragoko estatus batean ezartzea. Txistuaren afinazioa hobetu, eta txis-

■ Zortzi taupadatako erritmo bizia

Zortzikoa euskal musikako ikur-
rretako bat da. Iparragirre eta
beste musikari batzuei esker, ia
mito izatera ere iritsi zen. Bere erritmoa
barruan daramagu, ezpata-dantza eta
beste dantzetan ikasita. Ordea, Carlos
Sanchez Equizak webgunean
zortzikoaz idatzitako artiku-
lua irakurtzean, esanahi eta
historia berezia duenaz jabe-
tzen gara.

Zortzikoa, hitzak esaten
duenez, zortzi konpaseko
esaldi musikalak dituen pieza
da. Noiz sortu zen ez badaki-
gu ere, zortzikoa bere jato-
rrian kanturako abestia izan
zen. Egungo erritmoarekin
oso antza gutxi edukiko zuen
eta neurria kontuan hartuta, gutxi gora-
behera bertsotako zortziko txikia eta
zortziko handiarekin bat zetorren. Kan-
turako abestien eta instrumentuz jotze-
koen artean bada alde nabarmenik: lehe-

nengoan erritmoa askoz libreagoa izaten
da, eta esaldiak askotan elkarlotu egiten
dira, edo irregularrak dira (bertsotako
anka-luze eta hanka-motzak kasu), kan-
tariaren arabera asko aldatzen delarik.
Instrumentuz jotzeko piezek, berriz,

erritmo zehatzagoa izaten dute, eta are
gehiago dantzarako izango badira. Ha-
sera hartako zortzikoa askoz libreagoa
izango zen, beraz. Baina XVIII.mendean
hartu zuen zortzikoak gaur egungo jitea.

Erabat aldatu zen, eta ez kasualitatez,
gizarteak hartu zuen norabide berriaren
ondorioz baizik: gizarteak ahozko tradi-
ziotik idatzira jo zuen, eta honekin bat
zortzikoak kantatzeko doinu izatetik
instrumentuz jotzera, alegia, idatzia iza-
tera. Koblakarietatik ata-
balari eta dantzarietara pa-
sa zen zortzikoa, eta horrela
beregianatu zuen egungo
erritmo zurrin eta kolpa-
tsua, dantzariak behar du-
ten doinu erregular eta
errepikatua, alegia.

Aldaketa hau Gipuz-
koan eman zen batik bat,
bertan izan baizuen eragin
gehieng Peñafloredako
Kontea zein beste noble
batzuk Ilustrazioa eta orokorrean idazke-
ta bultzatzeko egin zuten lanak. Nafarroa
eta Bizkaian aldiz gaur egun ere neurria
libreagoa da, eta kanturako egindako
zortzikoren bat gorde dute ●

tu handiago bat, silbotea, asmatu zuten. Musika tresna landuago honentzat doinu berriak sortzeari ekin zioten, eta hargatik du txistuz jotako aire askok garai hartako kutsu barrokoa. Nobleek bultzatako berrikuntza hauek sortu zuten, egungo txistua eta txistulariaren figura. Baina ez zuten aurreko tradizioa eten, herrietako musikariek silbote eta txistu berriak erabili harren, ohiko kantuak jotzen jarraitu baizuten. Beraz, bi tradizio ezberdin egon ziren elkarbizitzen: herri-ttunttuneroena bata, musika ikasketarik gabeak eta belaunaldiz belaunaldi transmititutako doinuak jotzen zituztenak; eta hiri handietako txistulariak besteak, musikan eskolatuak eta propio txistuarentzat idatzitako musika jotzen zutenak. Bi talde hauen arteko bereizketa ez da inoiz erabatekoa izan, beti eragin dute elkarrengan, eta hein handi batean, oraindik ere badirauren bereizketa da. Orokorrean esanda, herri txikiek bi txistulari eta atabalaria (danbor-jotzailea) izaten zituzten. Herri handiek berriz, silbotea erantsiz txistulari taldeak osatu zituzten. Musika-riok udaletxeak ordaintzen zituen, eta postu horiek oposizio bidez hautatzen ziren.

ZER GORDETZEN DU BARRUAN.

Txistua dantzarien akuilu izan da batik bat. Bere barruko doinuekin mota eta kolore guztietako dantzak lagundu ditu. Horien artean daude jolasa eta dantza uztartzen dituzten joku-dantzak. Hala nola Leitza, Betelun edo Saran egiten diren antzar-jokuak. Antzarra zintzilikatu, eta zaldiz inguratu ondoren, zaldunak hegaztiaren lepoa eutsi eta eramaten ahalegintzen dira. Goizueta eta Doneztebeko zagi-dantza ere sail honetan sar dezakegu, eta hemen dantzariak zagi puztu bat bizkarrean daraman gaztea kolpatuko dute makilaz. Eta hor dugu, bestalde, Hernani, Aduna, Andoain, Lekeitio eta Ustaritzeko azeri-dantza: lagun koadrila bat herriko kale bihurrietan zuhurki ezkututzen da; xorro-xorro ibiliz jendea ustekabea sokaz inguratzen du, gero maskuriaz bizkarra ondo berotzeko.

Joku-dantzez gain, dantza solemneak ere lagundu ditu txistuak. Hauetan oso dira ezagunak borroka oinarri duten guda-dantzak (ezpata eta makil-dantzak...), mutilek bakarrik parte hartzen duten mutil-dantzak, eta neskak lausengatzeko erabilitako dantza mistoak.

Dantza hauek guztiak ezezik, prozesio ezberdinei erritmoa jartzeko ere erabili da txistua: hor ditugu elizarako bidea horni-

■ Matxinadetatik udalaren zerbitzura pasa zen txistua.

tzten zuen Baztango eztei-soinua, jai bezperetan jotzen diren alboradak edo festa iragarleak, Baztanen etxez etxe jatekoak bilduz egiten den sagar-dantza eta kalejira edo biribilketak.

Eta gorteiu erlijiosoetan ere badu bere ohiartzuna txistuak. Hauetan ezagunena

San Pedro egunez Lekeitio egiten den kaixarranka dantza da. Kofradiako arrantzale batek santuaren irudi aurrean eta kofradiaren sosak gorde dituen kutxa gainean egiten du dantza.

EGUNGO HAIZEAREN NORABIDEA.

Gaur egunean txistuaren eremua murriztuz doala nabari da. Kanean lekua jan diote trikitixek eta txarangek, gazteen disko bildumetan rocka eta teknoa nagusitu diren bitartean. Logikoa da gainera, gizarteak aldatuz doan neurrian, arbaso laborari eta artzainen dibertsio moduak utzi eta garaikideetara jotzea. Hala ere txistuak bere funtzioa betetzen jarrai dezake ganbara musikan eta folk taldeen barruan. Ganbara musikan beste instrumentuekin guztiz integratzea lortu da: txistu eta ahotsentzako partitura asko dago, eta organo, piano, haize tresna eta sokadun musika tresnekin batera jotzeko ere obra asko idatzi da. Folk taldeek musika herrikoiean hain sustraiturik dagoen instrumentua erabili dute doinu berriak asmatzeko, eta beste zenbaitetan propio txistuarentzat eginiko moldaketak egin dituzte.

Musika tresna zahar eta sinpleenak gero eta konplexuagoa eta berrizaleagoa den teknologien gizartearen irautea txundigarria da. Txistuak etorkizunera begira bidea urratzeari ekin dio, eta sareartean bere lekua izan dezan gune bat eta lehio asko ireki ditu www.txistulari.com helbidean ●

♦ ESTITXU EIZAGIRRE

■ Elgoibarko txistulariak, 60ko hamarkadako alardean «ti-tibili-tibili-ti» erritmoa joz.

Mundu osoko konpainiak heldu dira hilaren 9tik 12ra egingo den Tarregako «Fira de Teatre al Carrer»era; 120 talde eta 200 emanalditik goiti. Euskal taldeek, gainera, egitarauaren %10 beteko dute. Erakusle ezinhobea, programatzaile anitz hurbiltzen baita Lleidako jaialdira.

JAN IEZADAZU PUNTUA, LEHOIEK BADUTE TARREGAREN BERRI ETA

MONIKA DEL VALLE

■ Tarregan izango diren euskal taldeetako zenbait ordezkari jaialdia aurkezten.

Kataluniaren ondotik, Euskal Herria da talde gehien aurkeztuko duen herrialdea. Laugarren urtez esku hartuko dute euskal taldeek. Batetik, bost konpainia aukeratu ditu Eusko Jaurlaritzako kultura Sailak: Sobradun, Porpol, Legaleon, Damian Muñoz eta Deabru Beltzak-Inkieta. Lehenengo hirurak Euskal Teatroa izeneko karpan arituko dira, eta gainontzeko biak karrikan. Sobradun gasteiztarrek hirugarren aldiz joango dira, aurreko lana «3 millones de gilipollas» bezain arrakatsua izaten ari den «No hay huevos» obra aurkezteko.

Porpolek aldiz, «Xolak badu lehoien berri» gazteleraz taularatuko du «Shola y los leones» izenpean. Bernardo Atxagaren ipuinaren egokitapena den lan hau ikus-

kizun bihurtzea ustekabea izan zen. Usadiz, Gasteizko Arte eszenikoen gunea ku-deatzen du Porpolek; halaxe, ikasleekin egiten den ekintzetako bat ipuinen antzezpena izaten da, «umeekin ongi funtzionatu zuela ikusirik, Atxagaren oniritzia jaso eta antzezlan txukun bat antolatzea erabaki genuen» azaltzen digu Javier Alkorta tal-

■ **Eusko Jaurlaritzak bost talde euskaldun aukeratu ditu Tarregan aritu daitezen. Beste lau beren kasa arituko**

dekideak, «aktore euskaldunen kasting bat egin zen protagonistak aukeratzeko: Itziar Urretabizkaia oriotarra, Eneko Amezketa basauriarra, hainbat pertsonaia egiten dituen, eta Mikel Sarriegi hondarribitarra Xola txakurraren jabearena eginez».

Nahiz eta printzipioz umeei zuzendua dagoen, gurasoentzat ere lan jostagarria da, Atxagaren euskara beroa eta herrikoia esker. Era berean, hala funtzio irekietan nola euskaltegietan egin emanaldiek harre-ra hagitz ona izan dute. «Hasieratik serio-tasunez lan egin dugu, subentzioari begira eta, emaitzak ikusita, Eusko Jaurlaritzak guk eskatu gabe eskaini digu Tarregakoa. Guk noski, baiezkoa eman dugu. Bertara joatea atea irekitzea izango da, gehienbat Euskal Herritik at umeentzako lanak mugitzeko asmoz. Helduentzako lanak ez bezala, umeenak zailagoak baitira ateratzen. Eskaintzak jasotzen dituzu, baina ez zaizu ezertarako iristen. Ez bazaitut ikusten ezin zaitzaketa kontratatatu, hori gertatzen zaizu. Programatzaileek gainera, us-te dute haurrentzako antzerkia hurbileko taldeekin osa daitekeela, urruneko bati deituta baino, nahiz eta azken hau askoz hobea izan».

EME KABARETA. Oso bestelakoa da Irungo Legaleonen «Comeme el punto» («Jan iezadazu, puntua») edo «Chupismi de fleshbon» ikuskizuna. Kabaret egitura hartuta, egile ezberdinen testu bilduma dakarkigu giza harremanen inguruko gaiak agertuz, emakumeen ikuspuntutik batik bat: alderdi sexuala eta menpekotasunak.

Ana Perez zuzendariaren irudiko «kabareta aitzakia gisa hartu dugu esaten dena inorentzat iraingarri izan ez dadin. Besteak beste, honako kontuak azaleratzen ditugu: publizitateak emakumez-

koen hilekoa zein zabarki tratatzen duen, zergatik emakumeek ezin duten aitortu ze gizon mota nahi duten, harreman homosexualak, lesbianismoa eta abar». Mila Espiga eta Espe Lopez ditugu aktoreak. Biolinaren laguntza musikala Mirari Irur-

■ Tarrega: norbait izan nahi dutenen topagunea

Makineria burrunbaka eta piezak koipeztaturik; dena prest dago Hego Europako antzerki feria goraipatuenari hasiera emateko. «Comedians» taldeak antzerki jaialdia 1981an sortu zuenez geroztik, arte eszenikoen topagune garrantzitsu bilakatu da Tarregakoa. Antolaketa txukunaz landa, publikoaren berotasunak ere Europa osoko programatzaile eta artistak Bartzelonatik 100 kilometrora dagoen herri txiki honetara bultzarazten ditu, urtez urte antzerki garaikidearen erakuslehoi txundigarria bihurtuz.

Jaialdiaren ardatz nagusia emanaldi oparoak ditugu, hogeita hiru agertokitan ehundik gora talde eta berrehundik gora ikuskizun izango baitira. Egitarauak, berrikuntza eta hedatze artistikoa bermatzea helburu duelarik, antzerkiaren itxura garaikidea eta bisuala azpimarratu nahi du, beti ere hizkuntzaren mugarik ez duen kokagune geografiko batean. Luze joko liguke talde guztien

eskaintza anitza aipatzeak. Dena den, esan dezagun Frantziako Des Quidams eta Inkognito taldeek zabalduko dutela azoka erraldoia, «Rêve d' Herbert» ikuskizun poetikoaren bidez. Aurten koprodukzioa ere berariaz sustatu nahi izan dute lau emankizun apailatuta: dantzazkoak Lanonima Imperialaren «Transfiguracions» eta Iliacan Danzaren «Tirana Bohemia», gehi Paco Zarzoren «Ultramarinos» antzezlan. La fura dels Bausen «Furamòbil» lan gotorra egunero karrikaratu dute.

Bestalde, La llotja izeneko gunean ikuskizunaren Europar azoka eratu dute, non programatzaile, ordezkari eta artistei bitarteko guztiak eskaintzen zaizkien informazioa bildu eta harremanetan jarri daitezten. Bertan, konpainien postuak izango dira haien material grafikoa eta ikus-entzunezkoa erakusgai dutela. Beste txoko batean, bisitarien egonaldia atseginagoa egiten duten hainbat zerbitzu dago, esaterako: pro-

fesionalen harrera gunea, gonbidapenak jasotzeko mahaia, ostatua errazteko bulegoa, taberna eta abar.

Halaber, sortzaile, ekoizle, banatzaile eta protagonisten arteko dialogoa eta informazio trukaketa bizkortarazi nahian, jardunaldi teknikoak izango dira, hedatze artistikoaren alorrean eztabaida eta esperientzia berritzaileak plazaratuz, bereziki Europako eskualdeen arteko kooperazio kulturala hobetzeren. Tarregako jaialdia haatik, ez da hiru egunotara mugatzen, urtean zehar arte eszenikoen aldeko jarduera tinkoa aurrera eramaten baitu, nazioarte mailan egitura industrial garatzeko bidean. Hala nola: konpainiei buruzko informazioa erraztu, solasaldi forumak bultzatu, sareen sortze eta garatzeko bitartekoak eskaini, Europa eta Amerikako jaialdiekin egiten diren trukaketa artistikoetan parte hartu, ikuskizunen koprodukzioan sartu, liburuak argitaratu eta erakusketa nahiz aurkezpenak antolatu ●

tzunen esku dago eta Elixabete Etxebestek berriz, soinu banda egin die. Obra maitezean Segovian estreinatu bazuten ere, «Mary Lou, historia de una muñeca hinchable» rekin gertatu bezala, ahoz ahozkoa zabaldu eta zirkuitu aski zabala egin dute taberna eta gaztetxetan. «Harik eta halako batean Carlos Gil antzerki kritikaria gu ikustera Elorriora hurbildu zen arte. Bere kritika onak eragina izan du programatzaileen interesa pizteko. Poltsiko antzerki modura hasi zena orain askoz handiago bihurtu zaigu. Dibertigarria bezain sakona da, agian horregatik gaude Tarregan, hirugarrenez, «Mujeres al rojo vivo» eta «Ubu»ren ostean. Programatzaile mordoa dator eta herri mediterraneo izanik, aproposa da kale ikuskizunetarako. Hasieran karrikan baino ez zen egiten eta denboraren poderioz aretoak sartzen joan dira, nahiz eta talde asko baldintza kaskarretan joan. Nolanahi ere, txalotzekoa da Jaurilaritzak aurtan izan duen inplikazioa, bai maila teknikoan, bai konpainien harrerari dagokionez».

Albers plazan Damian Muñoz eta bere konpainia izango dugu makina bat laudorio jaso dituen «Daño» dantza ikuskizuna aurkezteko. Deabru Beltzak-Inkieto taldeak,

berriz, Comediantzen antzera musika, piroteknia, petardo trakak ezustean, akrobazia, malabareak eta hankapaloak nahasten dituen ikuskizuna karrikaratu dute.

Bestalde, Vertigo euskal ekoiztetxeak, bere kasa Ñake gasteiztarren «Dos cómicos muy peligrosos» aurkeztuko du. Gol-

den Apple Quartet donostiarrek aldiz, «Radio Golden» aurkeztuko dute. Azkenik, karrikan eta jende artean nahasita, Salitre eta Hortzmuga taldeek «El Zorro» eta «Koloreak» ikuskizunak antzeztuko dituzte hurrenez hurren ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ Karpan Porpol gasteiztarrek «Xolak badu lehoien berri» lana antzeztuko dute.

Mendearen amaierarekin balantzea egiteko ordua iritsi da. Baita euskal kulturaren ere. Komunikazio Biziagoa enpresa, ARGIAk urtetan bildutako kultur ondarea baliaturik, euskal kulturaren azken mendearen inguruko lan erreferentziala prestatzen ari da.

GURE MENDEA OSPATUKO DUGU “TRIVIAL”, CD-ROM ETA LIBURUZ

Mende eta milurte berria ditugu aurrean. Atzean, euskal kulturarentzat funtsezkoak izan diren urteak utziko ditugu. Ezin atzean utzi ordea, urte horietako emaitza oparoa. Azken kultur generazioa belaunaldi berriari toki egiten ari zaion honetan, ezinbestekoa da iraganekoek ezarritako oinarria gerokoek ere baliatzea, ezinbestekoa beraz kultur ondarearen transmisioa. ARGIA astekaria argitaratzen duen Komunikazio Biziagoa enpresak, transmisio behar horri erantzuteko, ARGIAren kultur material ondarea baliatu du euskal kulturaren erreferentzia obra izan nahi duenaren prestaketarako. «Gure mendea» izeneko proiektuari ekin diote helburu horrekin, Garbiñe Ubedaren zuzendaritzapean eta Eusko Jaurlaritzaren Hego Euskal Herriko Aurrezki Kutxen Federazioaren babespean. Eta xede nagusia transmisioa izanik, bere esku dituen soporte guztiak, ohikoenak zein berrienak, erabiliko ditu horretarako. «Gure mendea»k, papera gaindituz, euskarri digitalera egingo du jauzi.

XX. mendeko euskal kulturaren errepasoa egiterakoan, kulturaren baitan oro har bereizten ditugun alor guztiak jorra-

tuko dira —arteak, antzerkia, literatura, musika...— baita euskal kulturaren alor bereziak ere —euskara, bertsolaritza...—. Esparru zabal hau modu desberdinetan landuko da.

Batetik, hemerotekara jo da eta hor ARGIAren ondareak pisu berezia hartu du. Zeruko ARGIA 1919an sortu zenetik hona, etenak eten, iritzi artikulatu zein elkarrizketa ugari argitaratu da, ia mende osoa hartzen dutenak. Horietatik esanguratsuenak jaso

«Gure mendea»k, papera gaindituz, euskarri digitalera ere egingo du jauzi

dira, beti ere gainontzeko komunikabideek eskaintzen duten iturria alde batera utzi gabe.

Bestalde, gertakarien kronologia bat eskainiko da. Modu laburrean, zer, noiz, non eta zergatik gertatu zen azaltzea du xede atal honek.

Balantzea egiteko orduan, azken mendeko kulturaren protagonistak ere kontuan hartuak izan dira eta kultur gile nagusien profilak jasoko ditu «Gure mendea» proiektuak. Hor izango dira, besteak beste, Piarres Laffitte, Xalbador, Uztapide, Txi-

rrita, R. M. Azkue, Jon Mirande, Jesus Guridi...

Azkenik, ehun urteak jasotzeko ehun gai hautatu eta horien kronika burutuko da. Iñigo Aranbarri azkoitiar idazlea ari da egin behar horretan. Egileak askotan anekdota hutsa hartzen du oinarri, gero, hortik abiatuta, kronika zorrotza osatzeko. Berari dagokio batez ere, ehun urte hauen joanak utzi duen lorratza adieraztea, gertakari askoren jatorriaz kontzientziaztea, gure kulturaren eta gure hizkuntzaren irabaziaz eta galerak transmititzea. Finean, datu bilketa hutsetik at, sentimentua darie Aranbarriren kronikei. Esate baterako, Euskara batuaren inguruan, idazleak ez du

Euskaltzaindiaren bilera ezberdinen inguruko datu zehatz zerrenda eskainiko. Euskara batuaren prozesuak sortutako esperantzak eta desesperantzak modu labur, irakurterraz eta ederrean agertuko ditu.

Lanaren mamia modu anitzetan landu da, esan bezala, eta azalak ere forma ezberdinak hartuko ditu. Hots, jorratutako edukiekin produktu desberdinak jarriko dira kalean. Produktu desberdinak konplementarioak izango dira, bakoitzak bere funtzioa beteko duelarik.

«Gure mendea» 300dik gora orrialde-

ko liburu mardula izango da, alde batetik. Funtsean, Iñigo Aranbarriren ehun kronika edo artikulua bilduko ditu. Argazkiz hornitua eta kronologiaz eta aurkibidez osatua izango bada ere, liburu honen xedea ez da XX. mendeko euskal kulturaren entziklopedia izatea. Irakurgai atsegina izateko helburuarekin sorturiko lana da.

Entziklopedia kontsultagarria nahi duenak CD-ROMera jo beharko du. «Gure mendea» CD-ROMak, bere abantaila guztiez baliaturik, erreferentzia-obra izatea du helburu. Bertan, Aranbarriren ehun kronikaz eta kronologiaz gain, hemeroteca lanaren emaitzak eta kulturgileen profilak eskainiko dira. Kontsultak errazteko, menu batez gain, CD-ROMak bilatzailea, informazioa libreki bilatzeko tresna, jarriko du erabiltzailearen eskura. Honek hitz edo izen bat aukeratu eta bilatzaileak zuzenean eramango du bertara. Hau guztia, euskal munduko CD-ROM formatoko argitalpenetan, multimedia teknologian eta Interneteko produktuetan aitzindari den Josu Landaren lanari esker burutuko da. CD-ROMean bilduriko eduki guztiak Interneten ere izango dira eskuragarri.

MENDEAREKIN JOKOAN. Metodirik pedagogikoenetakoa da jokoak eta euskal kulturaz ere jokatzu ikas daiteke. Horregatik, Komunikazio Biziagoak Trivial joko

berezia ere ipiniko du kalean. Ohiko trivialaren antzera, galdera sorta zabala du oinarri jokoak, baina kasu honetan galderak euskal kulturaren ingurukoak izango dira, noski. Hemen Joxean Elosegiren lana azpimarratu behar da, irundarrak, euskarazko joko eta denborapasetan aitzindari izaki, ezagun baitu esparru hau.

Liburuarekin batera, Durangoko liburu eta disko azokan aurkeztuko da mahai jokoak, baina, handik aurrera ere, trivial hau osatuz joango da: galdera-sorta berriak prestatu eta argitaratuko dira apurka, hasierako taula eta elementu berberekin erabili ahalko direnak. Aurrera begira, jokoaren bertsio elektronikoa Interneten jartze-ko asmoa du Komunikazio Biziagoak.

Aipatu bezala, hau ez da Interneten zabalduko den produktu bakarra izango, CD-ROMa bera ere sarean ipiniko baita. Internet bidez mundu guztiak izango du eskuragarri lan erreferentzial hau. Horregatik 2000. urtean edukiak gaztelera, ingeleza eta frantsesera itzuli nahi dira.

Oraingoz, mendea amaitu baino lehen, euskarazko «Gure mendea» emango da argitara. Datuak kontsultatuz, sarean nabigatuz, trivialean jokatzu edo irakurgai atsegin moduan, «Gure mendea»k, XX. mendeko euskal kultura, XXI. mendeko euskaldunen eskura jarriko du ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

Joxean Muñozen «Karramarro uharte» marrazki filma ia prest dago. Kantatzen ez dakien Dimitri pirataren menturak ditu kontagai, loroak, gaiztoak eta guzti. Ez da betiko istorioa baina, Angel Illarramendi maisuaren doinuak irudiak bezain jostagarriak izango dira-eta.

KARRAMARRO UHARTEAN, ALTXORRA NON AURKITUKO

Piraten inguruko zenbait marrazki eginak zituzten aspaldi Irusoin ekoiztetxeok. Gisa hartan, duela bi urte Joxean Muñoz eta Inazio Mujika Iraola deitu zituzten, zirriborro horiek oinarri hartuta, gidoi bat idatzi zezaten. Askatasun osoa zuten marrazki bizidunetan piraten istorio bat asmatzeko. Finantziario bideak lortzen joan ziren neurrian, bi gidoilariak piraten mundu hori musikarekin uztartzea bururatu zitzaizen, jakintzat ematen baita piratak musikari zoragarriak direla. Hortik abiatzen da beraz, istorioaren haria. Dimitri kapitainak ez du hitz koskorrik kantatzen. Hasi ahala, ontzia izorrratzen hasten da, gainera. Bere ontziko tripulaziokideak aldiz, kantari apartak dira. Dimitrik badaki kantatzen jakin ezean ez dela sekula fundamentuzko pirata bat izango. Pirata talde honek esklabu trafikatzailerak ditu etsai. Berauek paso egiten dute musikaz, esklabuen kontsolagarri den musika nardagarri egiten zaie. Halako batean mezu bat jasoko du Dimitrik altxor baten bila joan dadila esanez. Zeregina horretan dela, Lorelei neska pirata

liraina ezagutuko du. Lehen opera kantaria zen arren, dena utzi eta bere aita pirataren gisan hasi da. Bera ere altxorarekin tematua egonik, Dimitriekin lehia bizian hasiko da, biak ez baitira sobera ongi konponetzen. Trafikatzailerak gaiztoen etorrerak ordea, biak hurbilaziko ditu. Altxorra aurkitzeko gakoa, gainera, ondo abestean dago.

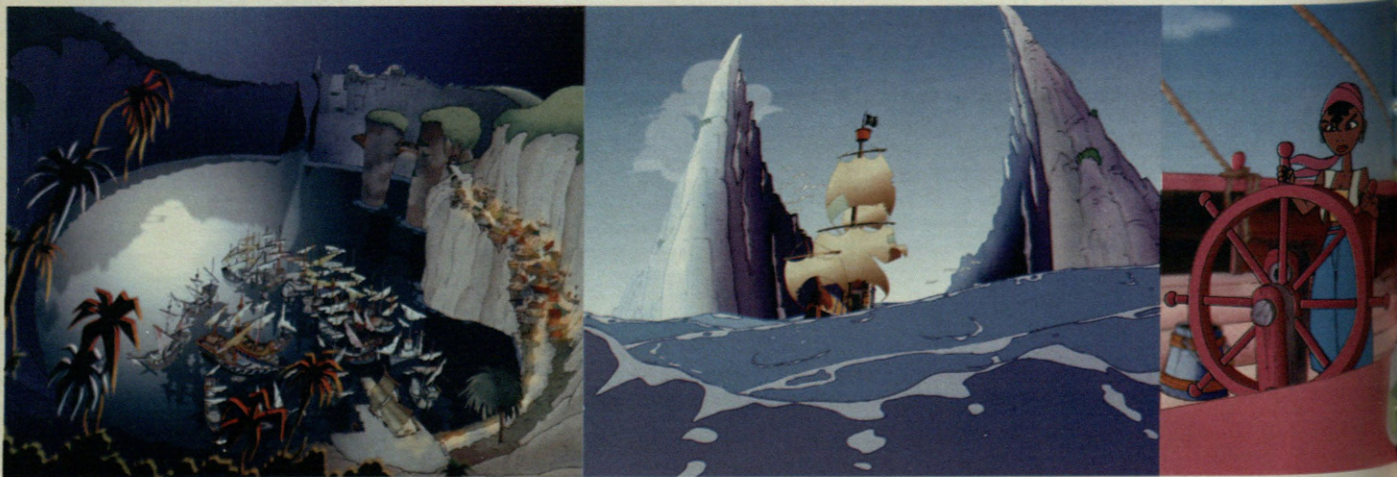
UHARTEAREN INDARRA. Inspirazioa lortzeko, garai bateko pirata istorioez blai-

Jakintzat ematen da pirata guztiak kantari apartak direla; Dimitri kapitaina ordea, desastre hutsa da

tu dira, hala nola: hanka paloa, loroak, altxorak, mozkorak; girotzeko ere musika franko entzun izan dute. Joxeanean irudiko, «Karramarro uharte» ez da umeentzako moduko filma bakarrik: «Printzipioz neska-mutikoei zuzenduta badago ere, ez dut uste umeentzako filma denik. Alde batetik, musika erakargarria da; bestetik istorioaren xarma ere hor dago, gazte literatura

irakurtzeko aurreiritzirik ez duen jendeak primeran pasako du. Protagonistez aparte, gainontzeko pertsonaiak ere xeblebre samarrek dira: Cain itsasontzian bizi den katu narratzailea, marrazo bat, loroen munduan aditua den adineko gizon bat, tabernako emakumea (bera ere pirata izandakoa), mutiko sonujolea eta abar».

Marrazkien itxurari gagozkiola, aipa dezagun komiki tradizioaletik hartua izango dela. Nahiz eta grafismoa aski sinplea den, uharteak eta paisaiek indar handia dute. Hain zuzen, efektu bereziak baino, lekuen xarma da film honen giltzarria. Esaterako: burezur itxura duen uharteak, piraten babeslekua, taberna eta abar. Dena den, ez pentsa marrazkien mugimenduak telebistako marrazkiak bezalakoak direnik; kalitate handia dute, 17 edo 18 irudi kateatu baitira segundu bakoitzeko. «Tamalez, denboraz beti larri ibiltzen gara, dirulaguntzak eskuratzearren gauzak epe baten barruan eman behar direlako. Marrazki bizidunetan gainera, askoz gehiago luzatzen da prozesu hori» diosku Muñozek.

Halaber, aurrekontua aski murrizta iza-teak (125 milioi pezeta, 5 milioi libera) mugak ezartzen ditu planoak behin eta berri-egiterako orduan, aukera ia bakarra izan baita plano jakin baten grabazioarako. Filma Xabi Basterretxearekin batera zuzendu duen Joxeanek azaltzen digu zein den animazio filmetan jarraitzen den teknika: «Aurrena, story-board delakoa egiten da, non istorioa irudiz irudi eta planoz plano marrazten den. Gero hori bideoan grabatzen da dialogo guztiak erantsiz. Behin hori eginda dagoela, komikigileak ezarri dituen ereduak heldu eta paisaien gainean mugimendua kateatzen hasten gara. Ondoren, kolorea txertatu behar da. Horrekin batera, argazkia ere zehazten da, zeruak nolakoa behar duen izan...». Urtebete luze marrazkiak egiten igaro du 60 laguneko lantalde batek, bere onena emanez, emaitza ahal den borobilen izan dadin; esker oneko agertzen da Joxean: «Lantaldearen inplikazioa funtsezkoa izan da: Imanol Zinkunegi eta Juan Karlos Nazabal (marrazkiak), Edu Elozegi (argazkia), Angel Biana (kolorea), Jose Angel Lopetegi (story-board), Aintzane Domenech (dekoratuak), baita gainontzeko animatzaileak ere. Egin ezazu kontu, Disneyren 'Tarzan' filmaren minutu baten aurrekontuaz guk ordubeteko film hau egin dugu. Euskal Herriak animazio industria txikia bezain emankorra du; horra hor egin berri diren animazio filmak, estilo zeharo ezberdinak landuz gainera. Begira 'Goomer' edo Dibulitoonen 3D-ko 'Lapurren ametsa'. Azken hauek hasiak dira 'Pandora' bigarren filma prestatzen».

Kanpoko banaketari begira, gidoia gatzeleraz egin dute. Kantak osteraz, euskaraz. Kontuak kontu, estreinaldirako bi bertsiio egongo dira, elebitan.

■ Burezur itxura duen uhartea da filmaren erakarpenetako bat.

ILLARRAMENDIREN UKITUA. Lan honetan musikak hain presentzia handia ukanez, ez zuten animazio filmetan entzuten diren betiko kanta inozorik nahi. Zerbait berezia nahi zuten, jostagarria; eta zer hobe Anjel Illarramendi konposagile finaren laguntza baino. Gidoia irakurri ahala, baiezkoa eman zuen zarauztarrak: «Filma ikusi eta oso polita iruditu zait. Gidoian zegoena bikain irudikatu dute. Lorelei eta Dimitri kapitaina, gaiztoak, loro bat ere bada, operako tenoreek baino hobeto kantatzen duena. Dohain magikoak ditu, mundu guztiaren lepotik barre eginez; nahikoa zitala da. Tiradizoa emango dio horrek».

Istoria musikatzeko luxuzko ehunak izango ditu Anjelek; batetik, Euskadiko Orkestra, eta bestetik, Golden Apple

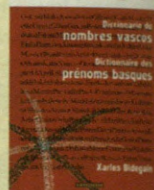
Quartet eta Maite Arruabarrena sopranoa. «Istoria berez xelebrea denez, musika ere horrekin batera joango da. Hainbat parte ditu: tripulazioaren pieza koral nagusia, alaia, alproja samarra, beste doinu bat, erromantikoa oso, non neskak eta loroak duo bat egiten duten, soprano eta barritonoa. Laupabost aldiz bertsio ezberdinetan entzungo da, kantatua, instrumentala... Gero, doinu sentimental bat dago, beltz espiritualaren antzera, ahots baxuekin eta Goldenekoek egingo dutena. Beste hainbat doinu txikirekin osatzen da soinu banda, marrazki bizidunetan arrapaladan entzuten diren doinu bihurri horiekin, alegia». Halaxe, hil honetan sartuko dira musika estudioan, urrirako filma erabat amaiturik egon dadin ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

Astia Hartuta

L I B U R U A K

**OTSOAREN
BEGIA***Daniel Pennac*Ibaizabal
126 orrialde
895 pta.**IZENDEGIA***Xarles Bidegain*Elkarlanean
447 orrialde
2.325 pta.**Izendegia**

Ibaizabal argitaletxeak kaleratzen duen «Gaztaro» bildumako 11. zenbakia da aurkezten dizuegun liburu hau. «Otsoaren begia» Daniel Pennac-ek idatzi du eta euskarara Sabin Barruetabeñak itzuli du. Marrazkiak berriz Jacques Ferrandezek eskutik datoz.

Begi Urdin otsoa eta Afrika izeneko gazte baten arteko harremana kontatzen zaigu liburuan. Begi Urdinek gizaki bati berriz begietara ez ziola begiratu erabaki zuen aspaldi, baina mutikoak gainera begirik kentzen ez zionez bera ere begira jarri zaio. Bien begiradek topo egiten dutenean hasten da bien arteko harremana eta begiradaren bidez beraien bizitzaren aurreko istorio miresgarriak kontatuko dizkiote elkarri Begi Urdinek eta Afrikak ●

Haurra izatera doanak jarri behar dion izena aukeratzekoan izaten dituen buruhausteak arintzera dator Elkarlanean argitaletxeak kaleratu duen «Izendegia». Hiru mila inguru euskal izen bildu ditu Xarles Bidegainek. Horretarako makina bat iturri erabili du. Orain arte argitaratu den izendegi osoena da eta izen klasikoek gain egun modan dauden izenak ere aurki daitezke.

Liburua hiru hizkuntzatan dago: euskaraz, gaztelaraz eta frantsesez. Eta izen bakoitzaren ondoren hiru hizkuntza hauetan zenbait datu ematen da; izena neska edo mutilarena den, izenaren jatorria, esanahia, zentzua eta etimologiaren inguruko zenbait datu, izenaren aldea edo konposatu ezberdinak eta abar ●

**BAT,
SOZIOLINGUIS-
TIKA ALDIZKARIA***Hainbaten artean*EKB
146 orrialde
1.000 pta.**COCA-COLA ERDI
AROAN***M. A. Mintegi*Ibaizabal
156 orrialde
875 pta.

Bat aldizkariak otsailean kalean behar bazuen ere, maiatzara arte itxoin behar izan du. Ale honetan suomierari eskainiriko atala da nagusi: suomieraren normalkuntzaz, corpusaz eta marko instituzionalaz artikulua bana biltzen dira. Beste zenbait artikulua aurki daiteke aldizkarian: Israelen bizi duten eleaniztasunaren ingurukoa, Europako Batasunean desabantailan dauden hizkuntz komunitateen ingurukoa, EKBren desagitearen ingurukoa...

Aldizkari honek hamar urte beteko ditu aurreten eta urteurren hori aro berri baten hasierarekin ospatuko dute. EKBren desagitea dela-eta hau izango da erakunde honen eskutik etorriko den azken alea ●

Mikel eta Aitor haitzulo batean sartzen dira, eta konturatzerako denboran atzera egiten dute, Erdi Aroraino egiten dute atzera.

Erdi Aro bete-betea daudela gorabehera eta estualdi ugari egin behar diote aurre. Honetarako egungo gauza arruntak erabiliko dituzte, garai hartan tresna harrigarriak zirenak, ordea.

Istoria harrigarri hau Migel Angel Mintegiren eskutik datorkigu. Proiektugile izan arren aspaldi dabil literatura munduan murgilduta. Bi lehiaketatan irabazle suertatu da: Donostia Hiria Ipuin lehiaketa eta Irun Hiria Literatur Sariketa. Bi nobela ere argitaratu ditu ●

SALOMONDARRAK

Pello Esnal

Pello Esnal
Salomondarrak

Ibaizabal

114 orrialde

925 pta.

Gazteentzat idatzitako eleberri honekin Leioako Udalak antolatutako saria irabazi du Pello Esnalek. Honako honetan pertsonaia xelebrei ironia handiz beren neurriko ezizenak jarritz jolas bat proposatzen dio irakurleari. Hor ditugu ate denak zabal-tzen dituen «Giltzas», «Adarras» bando-jolea, edo «Koplas» zirtolaria. Baina lagunartean ezizenak jartzeko adarjo-

tzeari arazo bat planteatuko zaio, pertsonaien izena eta izana kontraesanean jartzean.

Hitzjokuak, esamoldeak, bertsoak eta orokorrean ahozkotasan aberatsa da liburu honen ezaugarriarik aipagarriena. Ahozko-literaturarako joera izan du beti Pello Esnalek, eta bertso-paper lehiaketa askotan ere sari ederrik jaso du, aurtengo Basarri saria kasu ●

«Ogia bezala barrutik mamitu da ipuina»

■ Pello Esnal

«Salomondarrak» ipuinaren egilea

Sariketa asko irabazi dituzu literaturan. Lehiaketetara aurkezteko propio idazten duzu, edo lehendik idatzitakoak bidaltzen dituzu?

Segun, denetatik gertatzen da. Hasera batean sariketari begira idazten nituen, eta denborarekin bestela idatzitakoak bilduz joan naiz, ondoren okasioa suertatzen denean bidaltzeko.

■ Sariketak jende berria idaztera bultzatzeko baliogarriak dira beraz?

Bai, bestela sarri egindako lana itzalpean geratzen da, ez du oihartzunik izaten. Sariei esker idazleak badaki jendeak bere lana irakurri behintzat egin duela, eta idatzitakoak zer harrera izan duen ere bai. Irakurlearen erreakziorik jaso gabe paperean idaztea lan antzua gerta daiteke, paretarekin hitz egitea bezalakoa.

■ Eta zein izan da «Salomondarrak»-en sorburua?

Ipuin honen bilakaera, egia esan, nahikoa bitxia izan da. Lan bat eskatu zidaten, eta horri erantzuteko orri bat idatzi nuen. Behin

hau eginda konturatu nintzen gai horrek beste orri baterako eta beste baterako ere adina joku eman zezakeela, eta horrela joan nintzen pixkanaka-pixkanaka istorioa gartzten. Beraz ogia bezala joan da ipuina barrutik arrotzen edo egiten. Hau da aurretiazko plan edo eskema itxirik gabe egin dudana lehen ipuina.

■ Ezizenek garrantzia handia dute ipuin honetan. Imaginazio handikoak dira, zentzu bikoitza hartzen dute... Zer esanahi dute?

Euskaraz izena duen denak omen du izana. Elkarrekin doaz nolabait, eta erdi brometan jartzen ditugun arren, batzutan pertsona markatu ere egiten dute... Joko eta zeresan handia eman dezakete. Ni hasera batean jolas modura hasi nintzen nortasunari egokitutako izenak sortzen, baina gero ohartu nintzen gaia serio bihurtzen ari zitzaidala, azken batean horren azpian dagoena izena eta izanaren arteko gatazka baita. Hor daude, beraz, ipuin hau hartuta egin daitezkeen bi irakurketak, arina edo dibertimentuzkoa baita, eta sakonagoa bestea ●

LENTE PROGRESIBOAK

3 punturen arteko distantziarik erosoena

urruti

tarteko distantzia

hurbil

Edozein distantziatar ongi ikus dezazun, MULTIOPTICASen irtenbiderik onena dugu. INDO betaurreko progresiboak. Erosoak eta eraginkorrak. Ikusmen nekatua shantz dezazun. Gainera, gure MULTIOPTICAS txartelarekin ordainketa hiru hilabete erosotan egin ahal izango duzu inolako gainkargurik gabe. Eta Travel Club puntuak lortu ahal izango dituzu. Dei ezazu 900 34 35 36 telefonora eta informazio gehiago emango dizugu. INDO DISTANTZIA GUZTIAK BETAURREKO BAKARREAN

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS

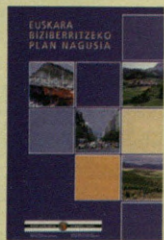
ZERBITZU OPTIKOE TAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

EUSKARA BIZIBERRITZEKO PLAN NAGUSIA

Hizkuntza
Politikarako
Sailordetza

Eusko Jaurilaritza
85 orrialde
1.000 pta.

Iazko uztailen onartu zuen Eusko Jaurilaritzako Kontseiluak Euskara biziberritzeko plan nagusia.

Euskara Biziberritzeko Plan Nagusiaren helburua euskaraz bizi nahi duten herritarrei horretarako aukerak bermatzeko behar diren hizkuntza-politikarako neurriak erabakitzea eta bultzatzea da.

1999ko ekainean argitaratu den liburu honen helburua aipatu plana ezagutzera ematea da.

Liburuan euskararen indarguneak eta ahuleziak zeintzuk diren aipatzen da eta datorren hamar urteotarako erronka nagusien berri ematen da ●

D I S K O A

EL CATADOR DEL VINAGRE

Koma

Gor
2.450 pta

Koma talde iruindarraren hirugarren diskoa da «El catador de vinagre» izenburua daraman hau. Aurretik etorri ziren taldearen izen bera daraman «Koma» diskoa 1997an eta urtebete beranduago, 1998an, «El infarto». Urteko disko bat kaleratu dute, beraz.

Taldea Brigi (ahotsa eta gitarra), Natxo (gitarra), Rafa (baxua eta koroak) eta Juan Karlosek (bateria) osatzen dute. Euskal Herria kontzertuz kontzertu zeharkatu ondoren, Espainiara egin zuten salto eta lau-

kote honek estatuko metal musika indartu duela esan izan da behin eta berriz, komunikabideetan.

Disko berri honen grabaketa lanei aurretengo otsaila eta martxoan ekin zieten, eta lanean gogor jardun ondoren maiatzean ikusi zuen argia lan berri honek, honela bere jarraitzaileei espero zuten lana entzuteko aukera eskainiz. Soinu tekniko lanetan Jean Phocas izan dute eta produkzioan berriaz Miguel Aizpun. Eta aurreko bi diskoak bezala, hau ere Gor disketxearen eskutik dator.

Haserako diskoen bidea jarraituz, honetan ere doinu gogorrei eutsi die taldeak. Hitzei dagokionez ere aurrekoari segi diotela esan daiteke, hau da, politika, erlijioa eta gizarteari buruzko kritikak egiteari. Lan honetan diskoari izenburua ematen dion «El catador de vinagre» abestiarekin batera «Vaya carrera que llevas chaval», «Desalentao», «Suda sangre»... bezalako kantuak aurki daitezke ●

Herri Irratia
RADIO POPULAR
www.herri-irratia.com

URTEETAN EUSKAL HERRIA GURE UHINETAN

MUTRIKU irailak 11

Bertso jataldia
Jon Sarasua,
Sebastian
Lizaso, Andoni
Egaña eta
Oihane Enbeita
Gipuzkoako
kostaldean
izango dira

larunbatean, 20 libera edo 500
pezetako txartela ordainduz, euren
bertsoak entzuteko aukera izango da.
Saioa Mutrikuko Bertso Eskolak
antolatuta du, bertako udaletxearen
laguntzaz.

Ederrena zinema aretoa
22:30

DONOSTIA irailak 12

Kantaldia
Silvio Rodriguez eta Luis
Eduardo Aute kantautoreek
euren erreperetorioko
kantarik hoberenak
eskainiko dituzte.
Anoetako Belodromoa
20:30

Cooney eta Chapman egileen klasiko honekin. Hamalau
urtetan, 10.000 aldiz izan da plazaratua.

Victoria Eugenia
20:00

10 eta 11ean 23:00etan ere bai

DONOSTIA irailaren 7tik 12ra

Udako Antzerkia
"Sé fiel... y no mires con quien"
antzezlanak ikusteko aukera
paregabea izango da. Jaime
Azpilikueta eszenografo eta
zuzendari donostiarrak barrez
lehertzeko bi ordu eskaintzen ditu

USTARITZ irailak 18

Kontzertua
Hemendik At! iruindar
taldeak emanaldia
eskainiko du. Ohi
duten moduan dance
musika joko dute.

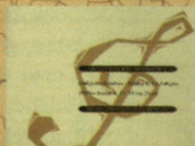
ZIZURKIL irailak 11

Bertso saioa
"Karidadeko bentatik gaurko Zizurkilera" izeneko
bertso-trama egingo da, herriko jaiak aitzaki
harturik. Bertan izango dira Aitor Mendiluze,
Jesus Mari Irazu, Jokin Sorozabal eta Amaia
Agirre. Gidoigile eta emanaldiaren gidaria Josu
Goikoetxea izango da.
Kultur Etxea
22:30

ZUMARRAGA irailak 11

Antiguako XVI. Musikaldia
Concerto Italiano talde
ospetsuak emanaldia
eskainiko du.
Antiguako Ermita
19:30

BILBO irailak 10

Kontzertua
Euskal Kultur
Erakundearen Jaiaren
barnean, The Lyres
taldea arituko da.
Sarrerak, aurrez erosiz
gero, 1.800 pezeta balio
du, takilan hartuz gero
ordea, 2.000 pezeta.
Kafe Antzokia
22:00

BASTIDA irailak 12

Mahats bilketaren festa
Mahats bilketaren garaia
dela aitzakizat hartuz, jai
berezia egingo dute.
Mahatsa eta bere
bilketaren inguruko
hainbat ikusizun dago
antolatuturik.
Egun osoan zehar

ZARAUZ irailak 9

Euskal Jata
Urtero legez, Gipuzkoako
kostaldeko herri honetan
Euskal Jaiak ospatzen ari dira
iraileko lehenengo egunetan.
Egun honetan euskal
produktuen azokaz gain,
euskal giroko beste hainbat
ekitaldi izango da.
Hainbat lekutan
Egun osoan

IRUÑEA urriaren 29a

arte
Egile berrientzako
literatur lehiaketa
Iruñeko Udalak, euskaraz
egiten den literatur
produktzioa eta bere
egileak bultzatu nahirik,
sari ugari dituen literatur
lehiaketa antolatuta du. Lau
sailetan banatzen da:
olerkia, narrazio laburra,
bertso-paperak eta
komikia. Egileek helbidea
Nafarroan finkatuta izatea
ezinbestekoa da.

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen ediziozko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

 kutxa

fundazioa
fundación

Denetik sartuko dute pertzan ETB-leko magazin berria gaueko izarra izan dadin. Hilaren amaieran hasita, astelehenetik ostegunera, Goenkaleren ondotik eta Xabier Euskitzek zuzenean aurkeztua. Audientzia atxikiko duen edabe magikoa lortzeko, akelarre bat egingo ahal dute!

AUDIENTZIA LORTZEKO EDABEA

■ Sorginen gustura prestatu pertza bipilki maneatuko du Xabier Euskitzek.

Gazte nahiz helduentzako moduko magazina izango da «Sorginen laratza». Antza, «Crónicas Marcianas» en eredua baino gehiago, Kataluniako TV-3en gauero egiten den magazin bat hartu dute eredutzat. Horretarako, ETB 1-ek saio baterako inoiz izan duen lantalderik zabalena bildu dute: telebista barruko jendea, erredaktoreak, laguntzaileak, idazleak eta zinegileak; guztiak batuta, 25 lagunera iritsi dira. Zuzendari ordea Jon Lamarka izanen da eta, gidoilarien artean berriz, «Bai zera!» n aritu den Jasone Osoro idazlea eta Asier Altuna «Txotx» film laburraren zuzendarietako bat.

Sorginak direnik ez dugu uste, baina ez direnik ere ez da esan behar. Lema horri helduko diote saioa taxutzeko. Erritmo arina ezarrita, ausartenen izpiritua jasoko omen du egunero magazinak, gizartearen ikuspegi berezia eman nahian. Gonbida-

tuek garrantzi handia izango dute, batzuk ospetsuak direlako, ezagunxeak bestetzek, ezegazunak izan arren zer kontatua dutenak, edota kosta ahala kosta ezagunak izan nahi dutenak. Denek izango dute parte hartzeko parada. Are gehiago jakinki, euskal hiztunen Euskal Herri txiki honetan ospetsuen zerrenda urria dela; ezagunak ere ez dira askoz gehiago. Horren ondorioz,

■ Erritmo arina ezarrita, ausartenen izpiritua jasoko du magazinak, gizartearen ikuspegi berezia emateko

bide berriak urratu beharko dituzte, hori dute erronkarik handiena, telebista aurrean lotsarik izango ez duen jendea atzematea.

IKA MIKA ATSEGINAK. Fikzioa eta errealitatea neurri berean landuko dira puri puri dauden gaiak baliatuz. Kalapita atsegina sortuko duten benetako kasuak plazaratuko dira, hala nola: paparazien

gaia, ezaguna izanik intimitaterako esku bidea ba ote dagoen; betiko izenak edo modernoak?; garai batean mutilzahar edo neskazahar geratzeak zentzu txarra zeukan, ea gaur egun hori aldatu ote den, eta abar. Halaber, fikzioari gagozkiola, maiz errealitatearekin nahastuko da hiru minutuko esketx laburren bidez, beti ere umorea nagusi delarik. Niko Lizeaga eta Asier Hormaza, aktoreek Eneko Olasagasti eta Karlos Zabalaren laguntza edukiko dute. Noizean behin, Elena Irureta eta Jose Ramon Soroizen esketxak izango dira, zorionekoak gu! beraiek baitira gurean ditugun aktore finenak. Ixar eta Estitxu Eizagirre Hernaniko ahizpa bertsozaleek ere parte hartuko dute.

Gainontzean, jokoan aritzeko beta ere izango da. Lau joku prestatu dituzte, horietako bi aurrera ditzakegu. Lehenengoan, kutxa batean zenbait objektu ezkutuan egongo dira, eta parte hartzaileek ukimenaren bidez zer den asmatu beharko dute. Beste joku batean hiru pasadizo kontatuko dira eta zein den benetakoa igarri beharko dute. Pertza irakiten jarriko da musika zuzen zuzenaren jotzen hasiko direnean, Mari Fe Nogales eta Miren Fernandezek eskutik. Musika ere datozen gaiak girotzeko erabiliko da. Tarteka Edu Muramendiarazzen dantza taldearen emanaldiak izango dira, hasierako kareturen koreografia ere bere gain egongo da. Bestalde, kalean egindako bideoak izango ditugu.

Irene Etcheberriak (telefono mugikor baten iragarkian Julen Guerreroren ondoan ageri den neska) karrikari usaina har diezaion, astero egin behar bat emango dio Euskitzek, Zinemaldira joan dadila aktore batekin solastatzeko eta abar. Konsultorio moduko bat ere egingo da, non Euskitzek telefono deien bidez plazaraturiko arazoei konponbidea ematen saiatuko den. Hauek,

eta ezkutuan gelditzen diren beste hamaika konturekin harrituko gaituzte.

Kolaboratzaile zerrenda gotorra osatu dute. Txutxumutxuen atala Klaudio Landaren eskutik. Astearen behin futbol gertakizuen balantzea egingo da bi kolaboratzailearen laguntzaz. Kolaboratzaile mordoa etorriko denez, hainbeste aurpegi ezberdin egonik ordea, beldur dira jendea ez ote den nahasiko saioarekin identifikatzerakoan.

GIZON LASAIA. Hasieran zurrumurrua zabaldu zen Andoni Aizpuru izango ote zen saio berri honen aurkezlea. Gabiriarrak ordea, nahiago izan du «Bertatik bertara» egiten jarraitu, hagitz gustura baitago bertan. Azkenean, Euskitzek hartu du erantzukizuna. Azpeitiarra Euskadi Irratian hasi zen 17 urte zituela. Bere lehenengo esperientzia ordea, Loiolako Herri Irratian izan zen Ikastolarekin egin zuen saio batean. Ia segidan, telebistako casting batean hautatu zuten gazteentzako saio bat aurkez zezan. Horren ondotik, telebistako kirol eta informatiboetan sartu zen buru belarri, bere bertsolari ibilbideari muzin egin gabe. Aspalidanik, pilota partidetak emanaldien esataria da, Joxean Tolosarekin batera. Azkenaldian «Goenkale mila esker» saioan ikusi izan dugu Izaro Iraetaren ondoan. Bertan aritu izana lagungarri izango zaio magazin berri honen tamaina hartzeko.

Batzuek diote esaldi bukaerak gehiegi ahoskatzen dituela, edota mingaina hainbeste ateratzen duela non kraskitin suge bat

ematen duen. Kontuak kontu, ezin uka Euskitze komunikatzaile ona dela, adin multzo guztien artean tiradizoa duena; bertsolari eta kirolzale izatea mesedegarri bazaio ere, pantaila aitzinean badu berezko xarma bat, behar denean serio edo giroak eskatzen duenean, xaxatzaile. Elkarrizketatzaile izateak sikologo ona izatea eska-

■ Puri purian dauden gaiak hartuko dira eztabaida atseginak eta sketx laburrak egiteko

tzen du, maizenik gonbidatuaren izaerara egokitu beharra baitago ahal den zuku gehien aterako bazaio. Baita erreflexu azkarrak edukitzea ere, bereziki gonbidatuaren erantzunak hurrengo galdera hankaz gora jartzen duenean, eta idatzia ez dagoen beste galdera sorta bati bidea ematen badio. Zer

esanik ez, gonbidatua platora apetatsu agertzen denean edota beste bat nerbioak edo pipiak jota baldin badator.

ERRONKA AITZINDARIA. Apustu handia da «Sorginen laratza», orain arte ez baita sekula «prime time»-n halakorik egin. Gehienera, asteen behineko saioak izan dira, «Sikofonia» edo «Aire Aire» kasu, audientzia aldetik, emaitzak aski kaskarrak lortuz, gainera. Hain zuzen, beti esan izan da, futbolik ezean, ETB-1eko audientzia Goenkaleren ondoren desagertu egiten dela. Konkurrentzia itzela dela eta ia egunero ordu t' erdi bete behar dela kontuan harturik, lantaldekoen irudimena eta gonbidatuaren grazia egoki uztartzean egongo da koska. Badaezpada, platoko atean guk eguzkilore bat jarriko genuke ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

■ «Shakespeare osoa»-n bezala, zenbait esketx egingo dituzte Hormaza eta Lizeaga aktoreek.

T x o r i B a t e k E s a n D i g u

■ MAGAZIN BERRIA ARRATSALDETAN

Badirudi goiko hariak mugitzen hasia dela Ortuzar zuzendari nagusi berria. Izan ere, ETB-1en eragina indartzeko asmoz, bazkal osteko magazin bat prestatu dezala eskatu dio Pausoka ekoiztetxeari. Xehetasunen artean, aurrera daiteke ordubeteko iraupena izango duela eta balizko aurkezleen artean Ixiar Orejaren izena aipatu dela ●

■ ITXURALDATZEA «HITZETIK HORTZERA»-N

Bertso saioa errotik aldatuko den zurrumurrua iritsi zaigu. Bertsozaleen elkarteak hartuko du ekoizpenaren ardura eta Iparraldeko norbait jarri nahi dute saioa aurkezten. Bestalde, ETArene suetenaren urteurrena dela eta, saio bereziak egingen dira. Euskarazkoa Jaime Otamendik aurkeztua eta gaztelarazkoa berriz, J. L. Bikuñak ●

■ GAZTE SAIOA PRESTATZEN

Gazteei begira ETB-1ean zegoen hutsunea «Kate mundiala» saio berriak beteko du. Aurkezleak Xabier Aldanondo («Superbat»-eko Xabi Metal) eta Nerea Garmendia modeloa izango dira. Arratsaldero eta ordubeteko iraupena duela, bideojoku eta musikaz gain erreportajeak ere landuko dituzte. Ekoizpena K2000 eta RGUK batera egingo dute ●

Urte oroz bezala, etxez etxeko kanpaina egin du Mauleko irratia. Emisioa informatizatu ondotik, kantu zaharrak salbatzea da hurrengo erronka, baita egoitza berri batean sartzea ere.

EZ AGERTU ESKÜ HÜTSIK

Euskal Herrian, bada printzipio bat: etxekoandreen aitzinera esku hutsik ez agertzea. Halaxe, horri kasu eginez, aurten sustengatzaileei egin zaien oparia lastozko txapel bat izan da. Gisa honetan, beharrezkoa den kanpaina (buxetaren heren bat sustengatzaileei esker osatzen baita) eztiagoa izaten da, etxez etxe idorki joanda baino. Irratiaren hastapenetik xede nagusia Xiberoko berrien hedatzea ikusmolde desberdinen errespetuan izan da, beti ere euskal kultura sustatuz. Pixkanaka haatik, helburu berriak sortu dira. Orain badira bost langile, animatzaile, berrikerari eta emankizun egile eta, joan den urteaz geroztik, sail berri bat abiarazi dute: herrietako berriak, non bertako gertakariak aipatuak diren; hamar bat herrietakoak, hala nola: Pagola, Muskildi-Urdinarbe, Gotaine Irabarne, Larraine, Santa Grazi, Ligi Atherei ala Sohüta. Emankizun gehienetan

■ Irudian Botzaren alde aritu diren kanpaina egileak. Petarretik Basabürüra, 35 herrietan barna ibili dira.

badira laguntzaileak, sukalde zokoan dela, literatur, kirol eta musika sailetan dela. Orobat, laster boz berriak agertuko dira, joan den bedatsean gazte zenbaitek teknika ikastaldi bat egin baitute. Halaber, aberastu nahi da Xiberoko Botzak Irulegiko Irratia

eta Gure Irratiarekin batera duen elkarlana, egunero lau oren bateraturik eskaintzen dutenaz landa.

Epe erdira, lan berezi bati ekinen diote. Hamabost urtez, herri txipinietan ere, kantaldiak grabatuak izan dira. Pentsatzen da zer altxorra edireten ahal den Xiberoko Botzaren artxiboetan. Ondoko urratsa horien salbatze eta sailkatzea izanen da, egungo belaunaldiak lan baliagarri bat eskura ukan dezaten. Berriki, Xiberoko Botza informatika sistema berri batez hornitu delarik, DAT delakoa-

ren bidez kalitatezko artxibaketa bat lortuko da. Mauleko hedagailua ere gorraturik izanen da, hobeki entzun dadin. Azkenik, lokal berri batean sartzeko premia ikusi dute, ordenagileekin gune heretsian agitzen baitira bost langileak ●

◆ BEÑAT DOXANDABARATZ

A u r p e g i a

■ *Begoña Caballero*

«Oso berritsua naiz mikro aurrean ere»

Elkarriketak egiten dituen ipuin idazlea dugu Durango Irratian.

Bere aisialdian, ipuin eta olerkiak idazten ditu 27 urteko mañariarrak. Duela bost urte hasi zen irratian, iaz arte umeentzako irratsaio batean, non aurkezteaz gain, berak idatzitako ipuinak irakurtzen zituen. Musika programa bat ere bazuen, Orain berri, administrazio lanetan diharduen arren, elkarriketak egiten ditu zer konstatua duen jendearekin; dietetika saio batean ere aritzen da. «Berba egitea as-

ko gustatzen zait; beraz, irratian oso eroso nabil. Lagunek beti esaten didate noiz isilduko zara Begoña! Irratian, nahiz eta jendea ez ikusi badakizu beste aldean daudela. Zailena, mundu guztia-
ren gustukoa izatea da». Aurrera begira, irratiko instalakuntzak hobetzea nahiko luke, baita bere programa egin ahal izatea ere, «umeentzako saio bat prestatuko nuke, baina ez dut astirik» ●

B a g a k

■ BERRIKUNTZAK EUSKADI IRRATIAN

Odile Kruzetaren hats berriak ez ditu Julen Belokik utzitako hariak moztuko. Aldaketa bakanak arratsaldean jinen dira; Martin Tejeriaren «Kostaldeko tren» ordubiak eta laurdenetan hasiko da. Ondotik, lauretatik zazpitarera «Lauretan Babel» izeneko magazina abiaraziko dute Susana Mujika eta Mari Karmen Odriozolak. Era guztietako gaiak jorratuko dira, egungo euskal gizarteak izan ditzakeen kezkei erantzuna eman nahiz. Azkenik, gauerditik ordubietara, Esther Aizpuruak «Atlantida» saio berria aurkeztuko digu, non ezkilekin batera mundu irreal eta magiko bateko ateak zabalduko zaizkigun ●

L A N D A R E A K

Uda amaitzen ari den honetan, uztaila sasoi gorena duten loreak pattaltzen hasi dira. Hauen ordeztu hotza nahiago duten tulipan edo nartxixok landatu behar dira urte garai honetan.

NEGURA BEGIRA

Landareak aitzaki, gai sakon eta ajola gutxikoetaz aritzen naizenaren traza hartzen diet neregana iristen diren irakurleen bakan bakanagoen txoko honi buruzko iritziei. Landareak aitzaki baina gustura irakurri. Txarra al da, gutxi izanagatik, euskaldun ale batzuk gustura irakurtzea? Gaitzerdi eta ni biba fandango! Gustura bidea jorratu ba gaurkoan ere, aitzakiarik gabe.

Uda amaiera hurbiltze honetan (ez da nahi bezain azkar iritsi) lore-sasoi gorena uztaila duten lorategietako jarri eta kentzeko loreak pattaltzen hasiak dira. Petuniak, surfiniak, begoniak, etxeko-pozak, salbiak, ajeratumak, jeranio arruntak eta prantzesak, kleomeak, tajeteak, tabakoa,

kalendulak, zelosiak, koleoak, kotxiak, eta abarrak ihartzen hasi ez badira laster hasiko dira. Gehienak urtebeteko bizia dute eta lorak eman, ernaldut, haziak daramatzaten fruituak heldu eta behin hazi horiek barreriatuz gero nahikoa egin dute eta lasai,

inongo erresumindurarik gabe hiltzera doaz. Gaixo, antzu, alper eta gautxoriak ere bai.

Landare berozale amorratu hauen ordeztu, nik antza, negua gozoagotzat eta lorretzeko hezetasuna, prexkura eta egun motzago eta gau luzeagoak aukeratzen dituzten landareak landatu behar. Negua konaturatzerako hemen da, hala bedi, eta aurea hartzea oso ona izaten da. Hemendik aurrera ahal den azkarren landatu eta udazkeneko azken egun epelak erreserba onak egiteko erabiliko dituzte eta gero hotzean pentamentu, idibihotz edo tulipan, nartxixok... lore ederragoak emango ●

JAGOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

O S A S U N A

Duela 20 urte pasatxo hasi zen Osakidetza transplanteak egiten. Tasarik altuenetakoa duen autonomia erkidegoa izan arren iaz familien % 13ak uko egin zion organuak emateari.

6.000 ORGANU JASOTZAILE

Behin eta berriz irakurtzen dugu egunkarietan, eta entzuten irrati-telebistan euskal gizartea aurreneko postuan dagoela transplanteak egiteko hain beharrezkoak diren organoak emateko orduan. Baina esan beharra dago iaz familien % 13ak uko egin ziola ospitaleetan beren senide hildakoen organoak erabiltzeko egin zitzaizkien eskaerari (portzentaje hori % 20koa izan zen Espainian, oro har, eta % 40 ingurukoa Europako beste herrialde batzuetan).

Duela 20 urte baino gehixeago hasi ziren transplante-teknika desberdinak Osakidetza egiten, eta 20 urte hauetan 1.000 organu emaila inguru izatera iritsi gara,

Gabriel Inclán Osasun sailburuak eskaintako datuen arabera. Transplanteren bat jaso dutenak, berriz, 6.000 pertsona inguru

izan dira. Datu horiek, beste kasu guztietan bezalaxe, bi irakurketa desberdin eskaintzen dituzte: irakurketa positiboa batetik, eta horren arabera Euskal Autonomia Erkidegoak lortu zuen 1998. urtean transplante tasarik altuena mundu osoan (43 emaila milioi biztanleko gure artean, Espainian 31,5 izan ziren bitartean, 21,3 Estatu Batuetan eta 20 inguru Europako Batasunean). Baina, bestetik, pentsatu beharra dago beren arrazoiak oso ulertzeko modukoak izan arren, 100 kasutatik 13tan familiartekoen ezetza dela-eta, ezin izan zela transplanterik egin, eta horrek zer pentsatua eman behar ligu ●

◆ JABIER AGIRRE

DISEINUA

FOTOKONPOSAKETA

INPRESIOA

EDIZIO DIGITALA

BIDALKETA

antza

grafikagintza & komunikazioa

Erriberriko jauregitik Pitillasko aintzirako hegaldietara

Baliteke Erriberriko hiribildua Nafarroako gune historikoen artetik ezagunenetakoa izatea. Bertako gaztelu-jauregi, komentu, eliza, kale eta harresiek, Erdi Aroko garaietara daramate gure irudimena. Baina garai hartan jendea nola bizi zen ulertzeko, ez da aski eraikitako eremua bisitatzea. Hau dela eta, inguruak arakatzea proposamen ona delakoan gaude. Horrela, hiribildu honen influentzi eremuko zenbait herritara hurbilduko gara, Beire eta Pitillasera adibidez.

■ Erriberri hurbilduz gero, Karlos III.a erregearen agintaldian altxatzen hasitako gaztelu-jauregia bisitatzea ezinbestekoa da.

Aste honetako ibilbideak ez du inolako zailtasunik, egia esan ia ez dago aldaparik. Turismo pixka bat egiteko parada ederra dugu beraz. Gozamina erabatekoa izan dadin ibilbideko bi elementu natural kontuan izan behar dira. Batetik, txango honek bidegurutze aunitz du eta arreta jarri behar

zaie. Bestetik, harriak eta haizea izango ditugu etsai, batak zein besteak gure hankak nekatu ditzakete. Gure ondare kultureko adibide galantak ditugu ikusgai eta gainera naturak eskainiko digu, bigarren zatian, gozatzeko beste aukera bat.

Abiapuntu gisa, gaztelu-jauregiaren aldamena aukeratu dugu, harresiaren atearen

bestaldea, aparkaleku txikian. Hasieran nahiz bukaeran Erriberri eskaintzen digun ondare oparoa ezagutzera behartuta gaude. Badira aukera aunitz erreferentzi gune diren eraikinak bisitatzen hasiz gero. Gaztelu-jauregia Karlos III.a errege nafarraren garaian eraiki zen, apika «praesidium» erromatar zaharraren gainean, eta 1925.

MIKEL OZKOI

■ Erriberri eta Beiretik igaroko gara, baina baita mahastietatik ere.

urtean zaharberritzen hasi ziren. San Pedro parrokia estilo erromanikokoa da, bere klaustro eta atariarekin. Barnean gotiko garaiko horma margo dotoreak izan zituen garai batean; gaur egun Nafarroako Museoa dira ikusgai. XIII. mendean eraiki zen berri, Santa Mariaren parrokia. Nabe bakarrekoa da eta atari xarmanta du. Gotiko garaiko arku multzo ederrak inguratzen du ataria. Hiribilduaren harrisiaren arrastoak ere badira. Zenbait dorre eta ate agerian da oraindik ere eta hauen egiturak erromatar garaiko erreferentziak izan litezke. Hainbat txanpon erromatar eta eskultura txiki bat ere agertu dira. Ikerlari batzuk aurrikuntza hauetan oinarritzen dira Erriberriren sorrera erromatarraz hitz egiteko. Eraikin ospetsu hauek bisitatu eta gero, herria norberak bere ka-

buz bizitzea da hoberena. Etxe eta jauregi handiak, kale estuak eta freskoak eta bertako giroa ezagutzea gomendatzen dizuet.

Erriberriko kaleetan nahastu eta une batez gal gaitezke. Ez du ondorio handiegirik izango horrek, ez baita oso handia herri hau. Beste hainbeste gerta dakiguke herritik herrira goazela bidegurutzeetan.

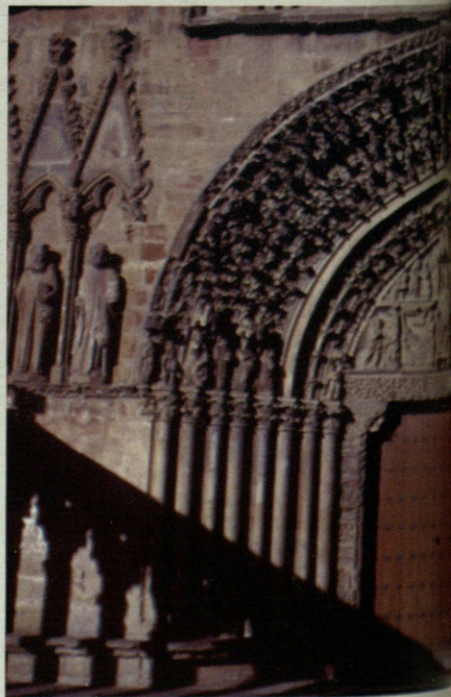
Bidegurutze asko daude, baina bateren batean okertuta ere ez larritu, herriak ez baitaude bata bestearengandik oso urrun. Bidegurutze asko daude, baina bateren batean okertuta ere ez larritu, herriak ez baitaude bata bestearengandik oso urrun. Gure kasuan, krokisari begiratu diogu eta bertako erreferentziak jarraituz ez okertzea espero dugu. Erriberritik ateratzeko harresia zeharkatu behar dugu San Martin Unx errepidea hartzeko. Hemendik gazteluaren beste aldea dakusagu eta buelta ematerakoan antzinako elurtegiari begira-

da bat emateko parada dugu. Errepidea jarraituz trenbidea gaindituko dugu eta Zidakos errekarara iritsiko gara. Zubia pasa eta eskuinetik abiatzen den pistatik joanen gara, bertan «El chorron» iturria dago. Zuzen jarraituz errepide berria zeharkatuko dugu, eskuinean ur-etorriaren neurketa-tokia dago erreferentziatzat. Aurrerago, pista bat zeharkatu, gero ubide bat gainditu eta (2,9 km) eskuinera jo behar dugu. Hemendik 200 bat metro-tara bidebanatze bat aurkituko dugu eta (erdian etxola baten aurriak daude) ezkerreko aldetik segi. (3,8 km) bidegurutzean eskuinetik aurrera, beste pista bat zeharkatu San Martin trokatxoa gainditu, ezkerrean dagoen bor-

dalde berri batera arte. Jarraitu 5,9 kilometroan dagoen hilerria eta honen ondoren bidegurutze arte. Ez ahaztu eskuinera begiratzea, hor baita Beire herria. Azpimarragarriak dira udaletxea, Ezpeleta familiako jauregia eta XIV. mendeko San Milian eliza.

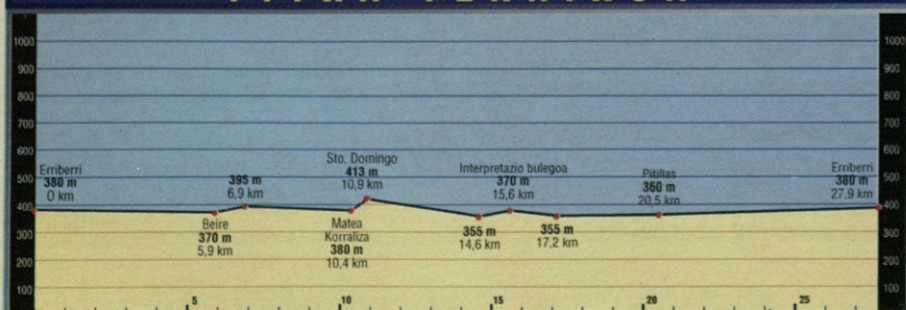
Ezkerrean eta zuzen jarraituz, Beire herria utziko dugu. Mendibide bat zeharkatu eta aldapa gora egin, goiko terrazan dagoen bidegurutze arte (6,9 km). Handik zuzen jarraitu Pitillasko aintzirarantz. Ezkerretik

Bidegurutze asko daude, baina bateren batean okertuta ere ez larritu, herriak ez baitaude bata bestearengandik oso urrun

■ Erriberriko Santa Maria parrokiaren atariak

FITXA TEKNIKOA

abiatzen diren pare bat pista utzita, zuzen Artzain Putzu troka gureganatuko dugu. Hemen bidegurutze bat aurkituko dugu, (9 km), ezkerretik trokara doana, gu ordea eskuinetik Pitillas herrirantz goaz. Bigarren honi jarraituz 200 bat metrotara ezkeretik abiatzen den pista jarraituko dugu, beste batekin topo egin arte. Oraingoan ezkerredera berriz Matea korralizara arte (10,4 km). Eraikin hau eskuinetik doan pistatik utziko dugu Santo Domingo tontorrerantz eta baselizarantz. Hau dugu aldaparik askarrena, batez ere lurzorua ez dagoelako batere ongi. Norberaren trebezia erakusteko ordua da. Gailurretik ibilbide osoa eta paisajea ikus ditzakegu. Jeitsi eta ezkerredera abiatu, troka zeharkatu ordez, ezkerretik doan mendibidea jarraitu, baina lasai, 400 metro geroago pista hobeago bat hartzen da-eta. Zuzen segi hurrengo bidegurutzera arte, (12,3 km), hemen eskuinera hartu eta zatitxo bat aurrerago baztertu ezkerredera, urmaelara zuzen doan pista batetik. Segi bide horretatik Erreserba Naturaleko ikurra ikusi arte. Lokatzik ez badago, hesia inguratuz, Interpretazio bulegora iritsiko gara (15,6 km). Behatoki honetan Pitillas-ko aintziran biltzen diren hegaztiak ezagutu ahal izango ditugu. Interpretazio bulegoan hegaztiei buruzko informazio anitz aurkitzeaz gain, zuzenean, aintziran plisti-plastaka edo hegan dabiltzan hegaztiak ikus daitezke.

■ Urte sasoiaren arabera hegazti ugari ikus daiteke Pitillasko aintziran.

Bisita egin eta gero, jaitsi eta ezkerretik errepidera jo, hau zeharkatu zuzen eta bidebanaketan eskuinera abiatu, (16,2 km). Korraliza batekin topo egingo dugu, aintziratxo batekin, ezkerretik jo hurrengo bigurutzera arte, (17,2 km). Eskuinetik helduz eta Pitillasko herrira iritsiko gara. Herrian itzulitxo eginda errepidera jaitsi

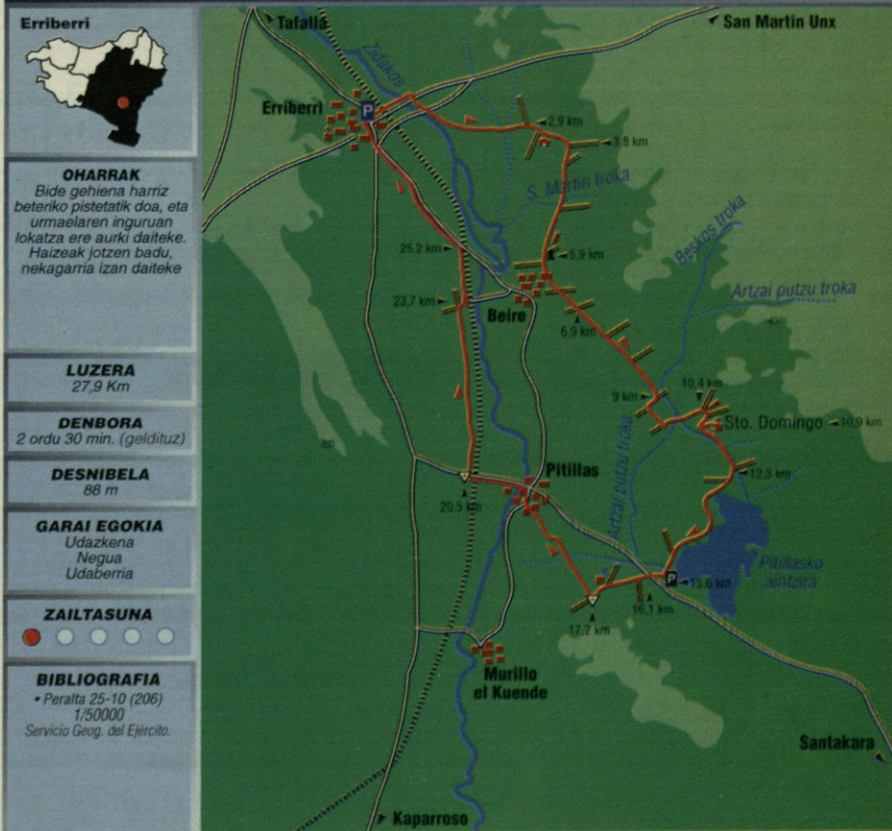
eta ezkerretik tren gaineko zubira joan (20,5 km). Hau igarota eskuinetik behe-rantz pista bat hartuko dugu. Aurrera segi eta (23,7 km) eskuinera Beireko atseden-lekura doan bidea ikusiko dugu. Guk zuzen segiko dugu errepidera atera arte. Bide errazean, konturatzerako Erriberrin gara ●

◆ MIKEL OZKOIDI

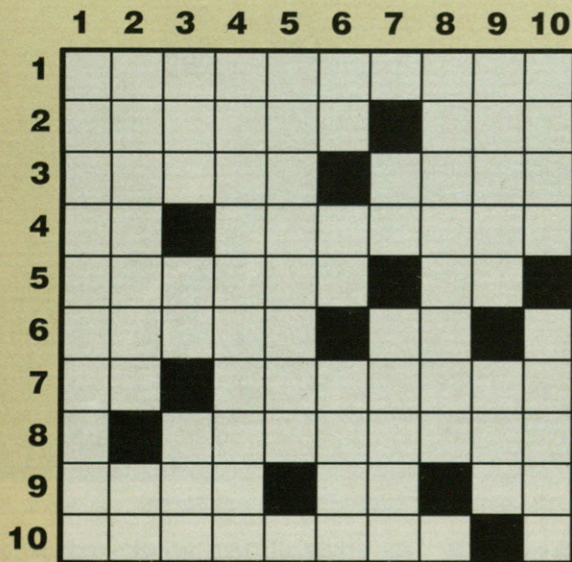

la berezia du.

FITXA TEKNIKO A

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN

- 1.- Gaiztoak, gaizkinak. 2.- Eskasak. Garra. 3.- Karta-joko. Bi egun barru. 4.- Ezeztu. Uretako bizidun. 5.- Izadia. Musika nota. 6.- Hunoen errege. ... egin, goitik ari. Iodoa. 7.- Zaren hori. Italiakoa. 8.- Lehenengoa. Norbait bere onetik atera. 9.- Zerbaiten zati ederrena. Tantalioa. Erbinoa. 10.- Kantari. Bokala.

GOITIK BEHERA

- 1.- Kartazala. 2.- Miatu. Alderantziz, axolagabekeria adierazteko hitza. 3.- Hedabide-mota. Areago. 4.- Arrazoi. Itakako errege. 5.- Begietako gaitza-mota. Berrogeita hamar. 6.- Iparretarrak. Jainko egiptoarra. Halere. 7.- Kontsonantea. Erbinoa. Eraso. 8.- Geriza. Bat. 9.- Arazoa. Sarrera. 10.- Abelen anaia. Gipuzkoako udalerria.

Kikeren Umorea

SANTUAREN BILA

Tolosako Etxeberrianeke Maritxu ere Himalaya aldera abiatu zen, bertan bizi zen santu handi baten bila. Hamaika kalamidade nozitu eta ehundaka kilometroka eginda gero, iritsi zen santua bizi zen lekura. Diszipulu gazte batek egin zion harrera:

- Maisua oso lanpetuta dago. Gaur asteartea da eta ostiral goizeko hirurak arte ezingo duzu ikusi. Bitartean leize honetan itxaron dezakezu.

Hotz ikaragarria egiten zuen. Maritxuk, ongi jantzi, jan beharko zituenak prestatu, lurra atondu eta lo-zakua zabaldu zuen.

Agindu bezala, dizipulu gazteak ostiral goizeko hiruretan esnatu zuen:

- Maisua prest duzu.

- Bi kilometrotara zegoen leize zulo batera eraman zuen. Hantxe zegoen santua.

Orduan, Etxeberrianeke Maritxu laisterka bizian inguratu eta:

- Mieltxo! Utzi txorakeriak eta goazemak etxera!

Letra Zopa

U	G	A	O	L	P	I	T	N	O	T	I	R	R	A	X
R	L	S	H	E	L	U	R	A	R	E	I	O	A	K	A
R	E	T	A	I	E	R	L	G	Z	I	N	S	R	T	U
U	O	G	R	R	D	J	A	O	Z	K	T	A	E	E	Z
T	T	O	I	H	A	R	T	Z	A	B	A	L	T	U	Z
I	I	E	T	O	A	S	N	B	T	E	A	R	R	G	A
A	T	N	U	K	L	U	O	R	P	B	A	R	A	K	A
K	Z	A	R	E	K	E	H	L	A	K	A	I	E	T	O
A	T	G	I	R	A	T	Z	Z	A	H	A	B	A	S	E
O	S	A	L	A	B	U	R	U	I	E	N	G	A	T	N

Aurki itzazu letra zopa honetan zortzi euskaltzain oso direnen abizenak. Hitzak ezker-eskuin, goitik-behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

Ezker-eskuin: 1. Solasaldia. 2. Emakumea. R. 3. Ken. Kartak. 4. Unaia. Duzu. 5. La. Artea. G. 6. A. Aire. Ia. 7. Korroa. Kaki. 8. Orea. E. Tun. 9. Aia. Arraza. 10. Kakatia. IK.

Goitik-behera: 1. Sekulakoak. 2. Omena. Oria. 3. Lana. Areak. 4. Ak. Iaiou. A. 5. Sukarra. At. 6. Ama. Te. Eri. 7. Lerdak. Ra. 8. Datura. Ata. 9. I. Az. Ikuzi. 10. Arkugainak.

★	O	★	L	★	G	★	U	★	O	★	B
E	S	K	I	Z	O	F	R	E	N	I	A
★	A	U	K	E	R	A	K	★	A	R	I
A	T	L	A	S	★	D	A	U	K	A	K
★	U	T	★	A	H	O	T	S	★	G	O
★	A	★	I	★	B	★	U	R	R	I	★
I	L	A	R	G	I	A	★	A	★	L	E
★	A	R	A	U	D	I	A	★	G	E	H
D	I	R	U	★	A	P	A	L	A	T	E
★	T	A	L	A	I	A	★	O	R	A	★
S	A	S	I	★	A	T	A	R	I	★	I
★	S	A	★	O	R	U	B	E	A	K	★
S	U	T	E	G	I	A	★	N	★	E	S
★	N	E	R	I	★	K	R	A	K	A	★

H	N	A	E	N	E	N	E	R	O	R	A	I	N	J
I	U	M	Z	K	U	Z	S	M	P	A	L	D	T	A
K	D	R	A	I	L	M	A	A	I	M	I	A	S	L
A	T	H	A	R	T	S	R	A	S	E	D	U	M	E
E	U	X	K	U	K	U	B	I	L	T	X	O	U	K
R	E	M	B	A	A	E	R	P	A	N	I	M	A	N
T	S	A	R	R	Z	L	L	A	A	R	I	R	U	N
E	R	A	E	N	E	A	S	I	R	L	R	A	T	E
E	D	T	U	I	K	Z	B	A	N	A	S	B	I	S
A	P	O	R	U	K	A	E	D	K	E	O	Z	P	L

Hitz Gezidunak

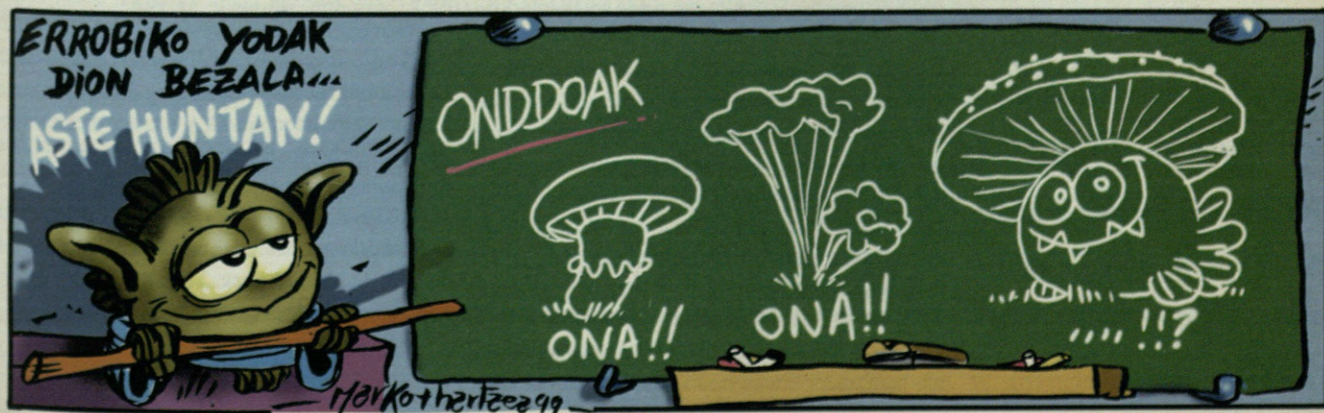
			Haragi as- ko duena	Ibilgailua eraman	Nahia	Edo	Zuhaitz- mota	Betekada
			Espe- txealdi	Jatorri atzikia	Soila	Lehenen- goa	Dukearen lurraldea	Haizea
			Detekta- gailu			Arazoa		
			Musika- tresnak			Errep., gorotza		
						(erroa) Ekarri		Itxura
						Hizki baten izena		
			Kontso- nantea	Tantaloa	Animalia			
			Larrua	Bular- muturrak	Arabako alderdia			
Argazkiko herria	Bailara	Begira, zain				Esan		
Arboladi	Zenbaki bakoiti	Iridioa				Har ezazu!		
					Norat atzikia		Jainko egiptoarra	Tona
					Putzu		Hitzar- menak	Ondasuna
Herrestan dabilena						Intsektu- mota		Azti ezaguna
Bizkaiko herria						Fruitu- mota		Zezen zikiratu
			Gizon izena		Uretako biziduna			
			Garraio- mota		Neba			
Ur-masa biribila				Ataurrea			Kontso, bustia	Pl., suari
24 ordu barru				Hegazti- mota			Bokal errepikatua	dariona
			Ogi egilea			Mugak		
			Pinu-mota			Esaten du		
Zenbaki bikoiti	Ipar, talde			Hobetua, ondua			Musika nota	
Itsas- gizona	I			Kanpo			Kontso- bikoitia	
					Kasik (bi hitz)		Bizkaiko ibaia	
					Azkene- koa		Iodoa	
Rutenioa		Zurgina				Pl., hegazti- mota		

Argazkia: Bizkaiko herria

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH

ERROBIKO PIRANJAK

JOXEMARI ITURRALDE

JOAN ZEN UDA

Abuztua amaitzeaz dagoe-larik eta beraz jende asko oporretan, ARGIAko lagunek —etxera iritsi orduko telefono hotsa— korrika eta presaka artikulua bidaltzeko eskatu didate eta ezustean harra-

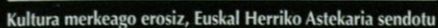
patu naute, neu ere bakaziotan nengoelakoan oraindik. Bihoa, beraz, uda kutsuko artikulutxo hau. Frantziako hegoekialdetik zehar ibilia naiz bertako hiri eta herriskak errekorritzen eta, aspal-diko urteetan ez bezala, kanpin-denda batekin lur gogorrean lo eginez. Batetik bestera nindoala bertako biztanleak eta hauen portaera aztertzen hauxe da ene lehenengo ondorio garbia: frantsesak —gu ez bezala edo gutxienik gu izan gaitezkeen baino gehiago— xehetasunaren maitale, edo zaletu, dira. Zehaztasunak dituzte gogoko, unearen dastatzaile dira gu garen baino gehiago. Gauzei, objektuei fruitu eta zuku gehiago ateratzen diete guk, aldiz, globaltasun eta orokortasunari garrantzi gehiago ematen diogun bitartean. Jendearekin hizketan edo kalean egotearekin soilik antzeman daitekeen irudipen honekin lotuta gogora datorkit orain, azpimarratzeko, zernolako inpresioa sortu zidan Jean Paul Sartre-ren liburu batek (Simone de Beauvoir-ek egindako elkarrizketa luzea zen, «Agurraren zeremonia») xehetasunak zirela-eta, adibidez: orrialde erdi bat ematen baitzuen azaltzeko zergatik gustatzen zitzaion haragi gorria eta egin gabea jatea, eta beste orrialde erdia esplikatzen zergatik ez oso egina eta aski erre; beste orrialde erdia adierazteko komunera joaten zenean nolakoa egiten zuten egin beharrekoa eta zergatik, eta abar...

FRANTSESEN izaera hau dela-eta, petanka jokoa da honen guztiaren eredu. Leku guztietan, berdin plaza nagusitan nola kalestu itxitan, eta ordu guztietan denek jokatzeko duten jokoa da hau, adintsuak zein gazteak, berdin gizon edo emakumezko. Meritu izugarria iruditzen zait frantsesena, jakin dutelako mantentzen halako joko demokratikoa gaur egun arte, eta nola mantendu gainera. Atentzio osoz ikustekoa da zernolako erritox eta xehetasunak noraino errespetatuz jokatzeko duten. Esan bezala plaza-jokoa da, ez du dirurik eskatzen, jende ezberdinak (zentzu orokorrean) hartzen ditu, hitz egin daiteke jokoak irauten duen bitartean, jokalaria mugitu egiten da plazan... eta izugarritzko arrakasta du. Holako saioak edozein lekutan ikusi ondoren —gogoan orain Narbonne ondoan ikusi nuen: hamazazpi urteko neska japoniar bat eta hiru

frantses adintsu arratsalde eder batean jokoa eta denbora pasa— berehalaxe gogoratu nintzen Euskal Herriko hainbat eta hainbeste herri eta herriskako plaza hustu, huts eta desolatuekin. Eta garai bateko toka joko zoragarriarekin. Nork daki gaur egun zer den toka jokoa, eta nork jokatu du bere herriko plazan azkenaldi honetan partidatxo bat? Garai batean nire herrian bazeuden hiruzpalau tokaleku (eta baita pare bat bolatoki) eta gaur egun toki horietan kotxe aparkatuak baino ez dira ikusten. Ez dakit nola dagoen arazo hori Euskal Herriko iparraldean, ni hegoaldekoaz ari bainaiz soilik. Poztuko nintzateke jakingo banu zeharo ezberdin dela horko egoera.

GAUZA da hemen ez diegula gauzei haiek adina garrantzi ematen, eta, orain komertzialki esan ohi den moduan, ez ditugula geure gauzak ongi saltzen, ez dakigula nonbait eginbehar hori ondo betetzen. Frantziako edozein kobazulo, museo txiki, ibai, ardo edo jakiri izugarritzko etekina ateratzen diote. Bazoaz herriska batera sartzeraz eta hortxe ikusiko dituzu ehun metrotik ehun metrora kartelak iragartzen bertako artoa, gazta, ardoa, tarta, amurrainak edo zer dakit nik... munduko, Frantziako edo, gutxienez, inguruko onenak direla esanez. Edozein ibai txikitik berehalaxe antolatuko dituzte eskurtsioak pedaloak edo txalupatuak alokeran jarri; ari zara Castres deitzen den herri batera iristen eta nonahi aurkitzen duzu hainbat iragarpen Goya Museoa bertan dagoela jakinaraziz. Bertara ailegatu eta ohartzen zara Goyak pintaturiko koadroen kopurua dela... 23, ez! 13, ez! 3. Hiru koadro besterik ez eta horien inguruan izugarritzko museo antolatzen dizute. Joaten zara Albi-ra eta Toulouse-Lautrec-en inguruan (eskumuinak, Jon Alonso) egundoko muntaia aurkitzen duzu, jaiotetxea eta museoak, nahiz eta pintore honek bere lan eta bizitza Parisen egin zuen. Bestalde, bertako egunkariak Eichmann, nazien buruzagietako baten berri dakarte egun hauetan berak kartzelan idatzi zituen egunkariak direla eta. Gainera, tartean, Mitterrand-en kontuak aipatzen dira jakina denez batetik bestera ibili zelako gerra garaia pasatzen, hasieran kolaborazionistengandik gertuago beste aldekoengandik baino. Espainiako egunkari bat erosten dut Carcassonnen eta albiste bat azpimarratzen du bereziki orain indarrean dagoena, hots, alde batetik bestera pasatzen dabilen politikoen kasua, hau da, transfugen istorio horiek. Transfugak gora eta behera, hauxe da uda honetako sugea nonbait ●

“Gauza da hemen ez diegula gauzei haiek adina garrantzi ematen eta orain komertzialki esan ohi den moduan, ez ditugula geure gauzak ongi saltzen, ez dakigula nonbait eginbehar hori ondo betetzen. Frantziako edozein kobazulo, museo txiki, ibai, ardo edo jakiri izugarritzko etekina ateratzen diote”

**Bidalketa gasturik gabe
etxean jasoko duzu**

ARGIAko Prezioa
1.350 pta.

Gilen Tell

F. Schiller

ARGITALETXEA: *Gero*
SAILA: *Noski*

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

[illegible]

TXITXARDIN BELTXA

Orja Etorbidea, 1
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-O